

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

I. Niels Holbaks Aner

Figur 1: Selvportræt (1905) af en ung Niels Holbak, som netop har besluttet sig for at blive kunstner

Indhold

I. Niels Holbaks Aner	1
Indhold	2
Niels Holbaks forældre: Jens Madsen Christensen og Nielsine Madsen	3
Nielsine Madsens Slægt	15
- Thorlund slægten fra Ølgod	18
Anders Sørensen	22
Peder Andersen Thorlund	24
Mads Thorlund Pedersen	27
- Tranberg Slægten fra Årre	29
Hans Knudsen i Tranbjerg (Hans Knudsen Tranberg)	34
Hans Hansen i Tranbjerg (Hans Hansen Tranberg)	38
Hans Hansen Tranberg	40
Jørgen Hansen Tranberg	44
Knud Lund Jørgensen Tranberg	46
- Margrethe Nielsdatters slægt fra Gunderup	53
Niels Jørgensen	55
Niels Nielsen	56
Niels Nielsen	58
- Slægten fra Medum og Vester List	61
Mads Christensen "Medum"	62
Peder Madsen	64
Jens Madsen Christensens slægt fra Vejle Amt	69
- Ladegaard	71
Christen Nielsen Ladegaard og Anna Margretha Knudsdatter	72
Knud Christensen Ladegaard og Maren Nielsdatter	73
Christen Knudsen Ladegaard og Maren Margrethe Mortensdatter Smidt	75
- Smidt	77
Niels Pedersen Smidt og Cathrine Margrethe Weiss	78
Peder Nielsen Smidt og Mette Christiana Mortensdatter	82
- Skousen	84
Niels Olufsen (Skousen) og NN Sørensdatter Skousen	85
Søren Nielsen Skousen og Johanne Jensdatter	86
Jens Sørensen Skousen og Anna Margrethe Jensdatter	88
Ane Jensdatter Skousen	91
Maren Margrethe Mortensdatter Smidt	93
Kilder	94

Niels Holbaks forældre: Jens Madsen Christensen og Nielsine Madsen

	Jens Madsen Christensen	Nielsine Madsen
Født	16. Sep 1859 Tiufkjær, Smidstrup Sogn, Vejle Amt	11. Aug 1857 Hungebjerg Mark, Ølgod Sogn, Ribe Amt
Viet	2. Apr 1880, Ølgod Kirke (Jens gift igen i Videbæk med Johanne Mikkelsen og siden skilt)	
Børn	Kristen Knudsen Kristensen (1880 – 1964) Niels Holbak (1884 – 1954) Maren Margrethe Kristensen (1886 – 1965) Ane Katrine Kristensen (1887- 1888) Ane Katrine Kristensen (1889 – 1968) Mads Thorlund Kristensen, 1891 -) Knud Jørgen Kristensen (1896 –) Marie Kristensen (1902 - 1993)	
Død	24. Feb 1944 Nissensminde, Hee Sogn, Ringkøbing Amt	1. Feb 1922 Videbæk Sogn, Ringkøbing Amt
Hverv	Smedemester	

Figur 2: Jens Madsen Christensen og Nielsine Madsen (fra Anders Sørups CD)

Jens Madsen Christensen var en mønsterbryder. Han kommer fra et husmandshjem på Vejle-egnen. I 1800-tallet var mulighederne for social opstigning meget ringe i landbefolkningen¹. Social status var tæt forbundet til jordbesiddelse, og efter indførelsen af selveje var arv stort set den eneste måde at få jord på. Det blev nærmest utopisk for en husmandssøn at blive gårdejer, for hvor skulle han skaffe kapitalen fra til at erhverve sig en gård? Hans eneste håb var at finde sig en hustru, der var gårdarving, men heller ikke det var nemt. Gårdmandsdøtre, der stod til at arve gården, giftede sig nemlig gerne med gårdmandssønner og således blev gårdmandsgruppen en mere og mere lukket social gruppe i 1800-tallet, og gruppen af ubemidlede landboere steg med eksplosiv fart. Den eneste måde at bryde ud af denne onde cirkel var at udvandre, eller at slå sig på handel og håndværk.

Jens Madsen Christensen gør det hele: Ved Folketællingen i 1880 finder vi ham i tjeneste på "Thorlundgaard" i Ølgod Sogn hos aftægtsmand Jørgen Haahr Nielsen (se side 24) og hans svigersøn gårdmand Bertel Pedersen - ca 75 km fra sit fødested, og i april samme år gifter han sig med en lokal husmandsdatter, Nielsine Madsen. I august får de så sønnen Kristen Knudsen Kristensen og er flyttet til Gaarde i Tistrup Sogn hvor Jens nu ernærer sig som smed. De er insiddere – dvs de ejer ikke jord, men bor til leje på en gård eller et husmandssted. I 1884, da Niels Holbak bliver født, er Jens husmand og smed i Hesselho (også i Tistrup Sogn) – dvs han ejer nu lidt jord og har sin egen smedie. Efter en tur omkring Galtho (også i Tistrup Sogn) bygger Jens i 1900 et nyt hus og smedje på Storegade i Tistrup Stationsby og ved folketællingen i 1901 var han smedemester og har mindst een svend ansat.

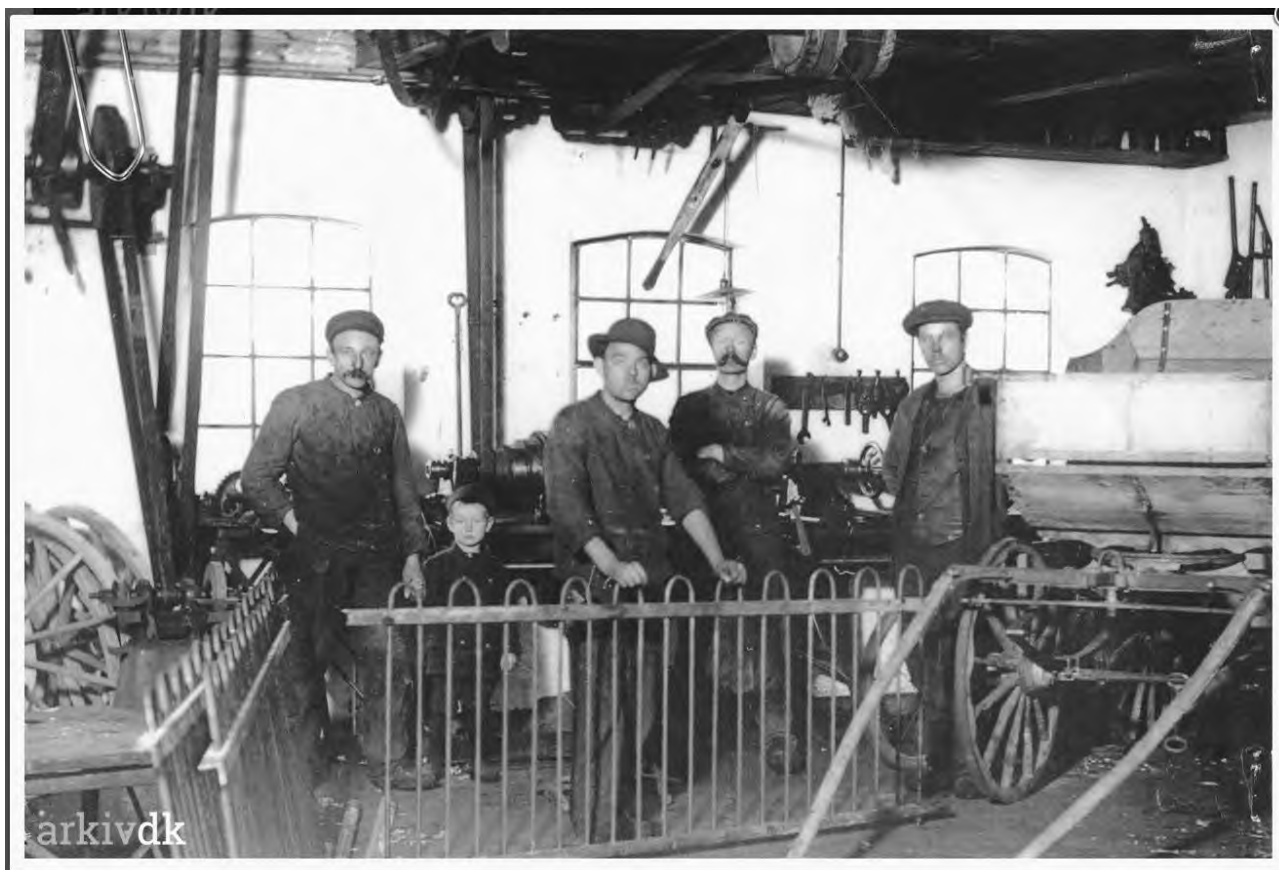
Figur 3: Smedeværkstedet Storegade 32 Tistrup o 1902. Fra venstre ukendt dame, Nielsine Christensen (gift med smeden), smed Jens Madsen Christensen, døtrene Maren Margrethe, Anna Katrine, Marie, en kusine Petrea samt til højre to smedesvende².

I 1875 var jernbanestrækningen fra Varde til Ringkøbing blevet indviet, og en ny by var ved at opstå omkring Tistrup Station, som lå godt en km fra den gamle kirkeby.

¹ Asbjørn Romvig Thomsen, *Lykkens Smedje? Social mobilitet og social stabilitet over fem generationer i tre sogne i Salling 1750-1850*. Udg. af Landbohistorisk Selskab 2011.

² Fra arkiv.dk: Fra: <http://www.arkiv.dk/vis/1507725>

Omkring 1918 sælger Jens smedjen til Poul Peder Nissen og flytter fra Tistrup til en anden "nybyggerby", Videbæk, hvor sønnen Kristen Knudsen Kristensen allerede driver smedevirksomhed. De store børn er allerede flyttet hjemmefra på det tidspunkt, men Nielsine og lille Marie ("faster Mie") flytter med og Marie ernærer sig som syerske her, indtil hun i 1929 bliver gift med en brugsuddeler fra Brejning, Orla Marinus Damgård.

Figur 4: Smed Christensens smedeværksted på hjørnet af Djørupsvej og Gammel Kongevej, Videbæk. Smed Christensen står til højre sammen med en søn. De øvrige personer er ukendte. Datering 1915³.

Nielsine dør allerede i 1922 i Videbæk, men Jens når at blive gift (med Johanne Mikkelsen) og skilt igen inden han dør som 84-årig *rentier* i 1944 på alderdomshjemmet "Nissensminde" i Hee Sogn, Ringkøbing Amt, 130 km fra sit fødested, men tæt på sin datter Ane Kathrine.

I de følgende afsnit vil jeg kigge nærmere på hvor Niels Holbaks forældre kommer fra – først Nielsines familie (side 15), som vi kan føre het tilbage til slutningen af 1500-tallet, og bagefter smedemesterens familie (side 69), som også kan byde på et par overraskelser, men allerførst lidt om Jens og Nielsines efterkommere.

³ Fra arkiv.dk - jeg tror dog at det er smeden til venstre. <http://www.arkiv.dk/vis/2957485>

Figur 5: Jens Madsen Christensen og Nielsine Madsens gravsten på Videbæk Kirkegård

Familie

Kristen Knudsen Kristensen (Christen Knudsen Christensen), født i Gaarde i Tistrup Sogn og døbt d 1. august 1880 – i kirkebogen er han stavet med K-er, men senere i livet bruger han selv ofte Ch-er. Han bliver uddannet som smed – sikkert hjemme hos faderen, og slår sig ned som smed i Krusbjerg, Ølgod Sogn. Den 11. maj 1904 bliver han i Tistrup Kirke gift med Katrine Marie Urup, datter af degnen i Tistrup, Niels Urup, som igen er barnebarn af den navnkundige degn fra Thorup Niels Olufsen Urup. De flytter senere til Herborg ved Videbæk i Ringkøbing Amt, hvor Christen har en smedeforretning. De får 12 børn, og Christen dør som 83-årig enkemand på ”De Gamles Hjem” i Videbæk d 30. januar 1964.

Niels Holbak, døbt Niels Holbek Christensen d 6. april 1884 i Tistrup Kirke. Han er omtalt tidligere!

Maren Margrethe Kristensen, født d 21. februar 1886. Maren Margrethe – som regel blot kaldt Grethe, giftede sig d 26. maj 1912 i Tistrup Kirke med Justinus Larsen (1888 - 1978). Han var uddannet maskinsmed fra Bindslev i Vendsyssel, og havde i nogen tid arbejdet som smedesvend i Tistrup. De flyttede til Sdr. Omme, hvor Justinus nedsatte sig som smedemester. Senere drev han smedeforretning i Herning, og i 1928 køber de en gård ved Sdr. Felding tæt på stationsbyen Kibæk. Der driver de landbrug indtil de bliver gamle, og i 1953 hvor Justinus er 65 år, overlader de gården til sønnen og flytter ind til Sdr. Felding by. De var begge meget aktive inden for Indre Mission, og Justinus var bla formand for KFUM i Sdr. Felding. Maren Margrethe dør som 79-årig på Centralsygehuset i Herning d 3. juni 1965, hvorefter Justinus flytter på plejehjemmet ”Sandparken” i Kibæk, hvor han dør 89 år gammel d 6. april 1978.

Ane Katrine Kristensen lever blot en uge. Hun blev født den 23. december 1887 og dør nytårsdag 1888.

Ane Katrine Kristensen. Den næste Ane Katrine blev født d 2. april 1889. Den 29. december 1917 bliver hun i Tistrup gift med Hans Martin Jensen (1891 – 1966). Han er født i Fårvang (Tvilum Sogn, Skanderborg Amt) og uddannet tømrer. Han har været omrejsende håndværker (naver) i Tyskland, og her har han mødt Niels Holbak, som så senere har præsenteret ham for sin familie. Da han bliver gift med Ane Katrine, er han tømrer i Herborg (der hvor storebror Kristen er smed), men senere arbejder han en tid som tømrer for DSB ved den Jyske Længdebane (som har station i Tistrup). Under 1. verdenskrig var han to år ved sikringsstyrkerne i København som fæstningsartillerist og på et tidspunkt læser han til konstruktør på håndværkerskolen i Haslev. Fra 1917 til 1932 boede de i Videbæk⁴, hvor han havde et tømrerværksted, men i kriseåret 1932 flyttede de til Nørre Bratbjerg i Hee Sogn, hvor de opdyrkede en hedegård til et moderne landbrug på 117 tdr. Land. Under 2. verdenskrig købte de yderligere 67 tdr. land. Ane Kirstine døde på Amtssygehuset i Ringkøbing d 3. januar 1968 som 78-årig enke.

⁴ Samtidigt med hendes forældre!

Figur 6: Hans Martin Jensen og Ane Katrine Kristensen.

Mads Thorlund Kristensen, født i Hesselho d 26. februar 1891. Han bliver maskinarbejder og flytter til Amager, hvor han d 24. september 1916 bliver gift med Elisabeth Kristine Møller (f. 1892). Hun er datter af en sømand fra Dragør. Ved folketællingen i 1921 er han maskinarbejder på kanonværkstedet på Dragør Fort, men herefter taber jeg sporet af ham.

Knud Jørgen Kristensen, født d 13. august 1896 i Galtho – dvs familien er flyttet fra Hesselho til Galtho i starten af 1890-erne. I 1911 er han smedelærling hos faderen i Tistrup. Efter sigende blev han gift og flyttede til Holstebro, men det har jeg ikke kunnet bekræfte.

Marie Kristensen, født d 23. marts 1902 i Tistrup Stationsby. Hun flytter med forældrene til Videbæk omkring 1918, hvor hun ernærer sig som syerske indtil hun d 8. september 1929 gifter sig med Orla Marinus Damgaard, som er brugsuddeler i Brejning. Ved brylluppet var det far Jens Madsen Christensen og svoger Hans Martin Jensen (gift med søster Ane Katrine), der var forlovere. Efter sigende dør hun i Holstebro i 1993.

Lidt om navne

I ældre tid fik børn efternavn efter deres far (patronym): *Peders* drenge fik efternavnet *Pedersøn* eller senere *Pedersen* og pigerne blev kaldt *Pedersdatter*. For adelen havde det siden 1500-tallet været påbudt at føre et fast slægtsnavn – ofte afledt af deres våbenskjold. Slægtsnavne fandtes også indimellem blandt bønder og borgerlige, men her var det typisk et tilnavn, som blev så indgroet i daglig omtale, at det begyndte at gå i arv til børnene. På landet var det typisk et stednavn, enten et gårdnavn (for at adskille Peter Hansen fra Gammelgaard fra Peter Hansen på Vestergaard) eller navnet på den landsby, som tilflyttere kom fra - i Nyby ville man så kunne kalde en tilflytter fra Gammelby for Peter Hansen Gammelby. Med navneloven fra 1828 blev det et krav, at alle skulle have et slægtsnavn, dvs det patronym eller tilnavn som faderen havde på det tidspunkt, skulle videreføres i slægten. Loven var særdeles upopulær, og førte til stor forvirring i de følgende år. Enten blev den ikke fulgt, eller man søgte at omgå loven ved at indføje et patronym som fornavn.

Der var også traditioner for hvilke fornavne der blev brugt. Ofte fik de første børn navne fra faderens familie – typisk farfars eller farmors fornavn, og senere børn fik så navne fra moderens familie. Da udvalget af navne var begrænset, kan det være svært at se, hvem barnet lige er opkaldt efter, men i smedens familie er det ret tydeligt. Smed *Jens Madsen Christensen* har fået efternavn efter sin far *Christen Knudsen Ladegaard* og fornavnet *Jens Madsen* efter sin mormors (tredie) mand *Jens Madsen Møller*. Smedens storebroder *Jens Schousen Christensen* er opkaldt efter sin morfar *Jens Sørensen Skousen*. På samme vis med smedens børn:

- *Kristen Knudsen Kristensen* er opkaldt efter sin farfar *Christen Knudsen Ladegaard*
- *Niels Holbak* blev døbt *Niels Holbek Kristensen*, og er opkaldt efter sin mormors anden mand *Christian Nielsen Holbech* (eller hans far *Niels Christian Holbech*).
- *Maren Margrethe Kristensen* er opkaldt efter sin farmor *Maren Margrethe Mortensdatter Smidt*
- *Ane Katrine Kristensen* er nok opkaldt efter en af døtrene på "Thorlundgaard" i Ølgod, *Ane Katrine Pedersen Haahr*. Smeden var tjenestekarl her, da han mødte Nielsine, og Nielsine og Ane Katrine er begge udaf *Thorlund* slægten. Den første Ane Katrine døde som spæd, og det var helt almindeligt i de tider, hvor børnedødeligheden var stor, at man genbrugte navnene, fordi de var så vigtige markører af slægtskab.
- *Mads Thorlund Kristensen* er opkaldt efter sin morfar *Mads Thorlund Pedersen*.
- *Knud Jørgen Kristensen* – her er jeg ikke så sikker længere, men *Knud* og *Jørgen* er gennemgående navne i *Tranberg* slægten (se side 29), som er en del af Nielsines baggrund.
- *Marie Kristensen* hedder sikker blot *Marie* fordi det er sådan et sødt navn!

Billeder

Jeg har været så heldig at låne en CD med billeder og slægtsoplysninger fra denne årgang. Oplysningerne, som er indsamlet af Anders Sørup i Hammerum, er sendt til moster Melaine, som engang har mødt Anders Sørup. Her er nogle af billederne:

Figur 7: Familiebillede. Den lille Marie er ikke med, så billedet er måske fra før 1802. Hvem Christian er, ved jeg ikke.

Figur 8: Maren Margrethe, Marie og Ane Kathrine

Figur 9: Maren Margrethe og Ane Katrine

Figur 10: Marie

Figur 11: Bagerst fra venstre: Niels, Mads, Knud og Kristen. Forrest: Ane Katrine, Marie og Maren Margrethe.

Mindeord

I bogen *Potter og Kar*, som Niels Holbak udgav på Gyldendal i 1950 sammen med T. Tobiassen Kraglund, har han skrevet nogle mindeord om sin far. Hvis man indstiller sit sprogøre på jydsk, og husker, at her er der

mange ting, som ikke siges direkte, så er der her en sikkert meget præcis karakteristik af Jens Madsen Christensen:

MINDER OG TANKER OM FARS SIDSTE TID

DAGBOGSBLADE

He, Søndag den 30. Januar 1944

Far skal sove lidt til Middag, — og saa er jeg gaaet en lille Tur i det skønne Foraarsvejr.

Solen skinner og Markerne grønnes — en mærkelig mild Vinter i Aar. Jeg tog fra Esbjerg med Morgentoget, — og endnu, inden vi holder i He, ser jeg efter om Far er paa Stationen, saadan som han plejer at være, naar jeg kommer. Det var han ikke, jeg fandt ham i Sengen. — Den sidste Maanestid har taget stærkt paa ham, nu vil han helst ligge ned. Han var dog oppe, mens vi spiste Middagsmad sammen, — men han vilde i Seng igen lige efter. — Og saa fik han Piben tændt, hans tro Følgesvend gennem alle de Aar, jeg kan huske. — »Der er ellers længe imellem, jeg har den tændt nu«, siger han, — »men i Dag har jeg det lidt bedre og den smager mig helt godt«. Han fik dog ikke Piben røget ud —, den blev snart lagt til Side, — og saa skulde han prøve at sove lidt.

— —

Jeg sidder paa en Grøftekant i Læ og Sol — og her er dejligt og fredeligt. — En lidt kølig Blæst »fraa æ Vesten« — minder dog om, at det ikke er April endnu.

Far er nu 84 — en høj Alder — og han har sjælden været syg. Nu er det dog tydeligt, det tager paa ham. Hjertet er ikke saa stærkt mere, og Træthed og Utilpashed følger med. — — —

Da jeg kom tilbage, satte jeg mig paa en Stol ved hans Seng. Han havde vist ikke sovet, — men jo da hvilet og havde det helt godt. Vi kom rigtig til at snakke sammen, mest om gamle Dage. — Far livede op ved Tanken om den Tid, da han var i travl Virksomhed og havde meget om haande. — En Tid, der jo nok havde sine Genvordigheder, men nu, i Mindets fornønde Skær, var rart at tænke paa — og snakke om. Vor Familie — vore forskellige Bosteder, Hesselho, Galtho, Tistrup — vore Naboer fra den Gang — om Kirke og Kristentro. — Jo, vi havde en god Eftermiddag sammen. — Et rart Minde. — Og jeg tænkte jo ogsaa i mit stille Sind, at det blev maaske vort sidste Møde. Da vi skiltes, havde vi vist begge Taarer i Øjnene, og der var den Fortrøstning mellem os, at vi vilde mødes hjemme hos Vorherre. »Lad os vort Møde i Himlen bestemme«, citerede Far. — — —

Jeg overnattede hos min Søster og Svoger paa Nr. Bratbjerg, og Mandag Morgen var jeg inde og sige Farvel til Far. — Han havde da sovet godt, og der var ligesom et sundere Skær over Ansigtet. Han sad halvt op i Sengen, i sin mørke strikkede Trøje. Vi trykkede hinanden fast i Haanden, og jeg saa ind i hans gode Øjne, som Livet efterhaanden havde gjort saa milde. Og da jeg endnu en Gang i Døren vendte mig om mod ham, vinkede han med sin store — nu saa gamle og blege — Smedehaand. Jeg havde jo en Anelse om, at det var det sidste Billede, jeg fik af min Far.

Jeg fik ham dog at se endnu en Gang. — Det var paa min 60 Aars Fødselsdag, jeg besøgte ham, — men da var det tydeligt, at der ikke var langt igen. Døden havde mærket ham. Der laa han nu, min en Gang saa stærke Far, — som en bleg Olding med en mærkelig fjern Gammelmandsstemme. Men der var noget uendeligt mildt over ham. Hans stridige Sind havde Livet mildnet og modnet, og nu, paa Dødens

Tærskel, tror jeg han helt havde forsonet sig med at gaa bort, i en fast Tro paa Guds Naade i Jesus Kristus. — Han kunde nok kende mig, men var for svag til at vi kunde tale noget videre sammen. — Han laa vist mest i en Døs nu. —

Søster Anna og de gode Mennesker, der var om ham, plejede og passede ham kærligt til det sidste. — Den 18.-2.-1944 gled han stille ind i Døden.

Naar vi Børn tænker paa vor Far, som han var og har været, saa er det ikke vanskeligt, hverken for os eller andre, at se hans svage Sider, — de laa altid tydeligt fremme i Dagen. Og vor gode Mor havde det ikke let. — Men Fejl og Mangler vil vi helst glemme, og hellere mindes de gode Sider, —dem havde han jo ogsaa. Han var en beskeden Mand. Hans Beskedenhed kunde godt give sig Udtryk i, at han undervurderede sit gode Haandværks-Arbejde — og fik for lidt for det. Han var i Besiddelse af den gode gamle Haandværkermoral, at ingen Kunde er for ringe til ikke at betjenes godt. —

Far var saadan indrettet, at han saa lyst paa Tingene — og ejede en Optimisme, der vel nok bar ham lettere over Besværligheder og Modgang, end hans Nærmeste egentlig syntes var sundt. — Dette Lys-Sind kunde vel ogsaa nu og da være i betænkelig Nærhed af Let-Sind. Noget hang det vist sammen med, at han undertiden troede for godt om sine Medmennesker —, hvad jo i og for sig er smukt, men ikke altid klogt. Far kunde aldrig tænke sig at gøre nogen Uret — eller berige sig paa andres Bekostning, og han havde i det hele ikke megen Sans for jordisk Gods — eller Interesse i at samle noget som helst til sig selv. — Han var nøjsom og stillede ingen Fordringer om god Levemaade eller Luksus af nogen Art. — Derfor blev Hjemmets Udseende overladt til Mor. — Vi Børn har mange gode Minder fra vort Hjem — vel især fra Tistrup. — En Opgangstid (det var i Tiden før første Verdenskrig) baade aandelig og Økonomisk. Det gjaldt i hvert Fald de senere Aar. — Og den Øgede Velstand — ja, Velstand er maaske lidt for stærkt — gav Mulighed for at mine dygtige Søstre, Anna og Margrethe — og senere Marie — kunde faa Midler til at anskaffe lidt Nyt til vort ellers meget spartanske Hjem. — Hvor var det ikke for en Fryd for Pigerne at kunne lægge et nyt Gultæppe paa —, anskaffe et af Anton Berntsens Orgler, hvis dejlige Toner lød saa smukt til Salmer og Sang.

I det hele var Søstrene flinke til med smaa Midler at gøre Hjemmet hyggeligt at være i, og Mor glædede sig over de blidere Kaar.

I de senere Aar var det rart at træffe Far ret jævnlig, enten vi besøgte ham eller han kom til os. — Han var saa rørende taknemmelig for lidt Opmærksomhed, og han kunde rigtig hygge sig imellem os ved sin Pibe og i Samtale. — Der var jo det, at hans Interesse i særlig Grad var hans Fag —, og da han blev for gammel til at dyrke det, — var det ligesom noget visnede i ham. — Ud over det religiøse havde han ingen særlige Interesser, og han trængte derfor til menneskeligt Selskab og var taknemlig for den Adspredelse det var at komme lidt ud og rejse, — og besøge Børnene og gode Mennesker her og der.

Han trængte til Afveksling for at glemme Tabet af Fag, Arbejdskraft og Virksomhed. — En Slags Erstatning blev da disse Rejser og Besøg. Sidste Gang, vi var ude og rejse sammen, var lige før Jul i 1943, da vi fulgtes ad til Holstebro, hvor vi besøgte to gode Hjem, Søster Maries og Bror Knuds, — der gjorde det saa festligt for os, at det blev et kært Minde om det sidste Familie-Samvær med Far. Han var interesseret i, hvordan det gik med Krigen og ytrede en Dag, at han gerne vilde leve og se, hvordan den spændte af. — Men ellers vilde han helst tale om det, der hørte Guds Rige til, det var bleven hans Livs store Interesse.

Vi Børn har meget at sige Mor og Far Tak for, og vi bevarer deres Minde i Ærbødighed og Kærlighed.

Jens Madsen Christensen tegnet af
sønnen og kunstmaleren
Niels Holbak Christensen

25 × 31 cm. PORTRÆT AF MIN FAR
Kultegning
Tilh. Kunstneren

1928

Figur 12: Jens Madsen Christensen, tegnet af Niels Holbak

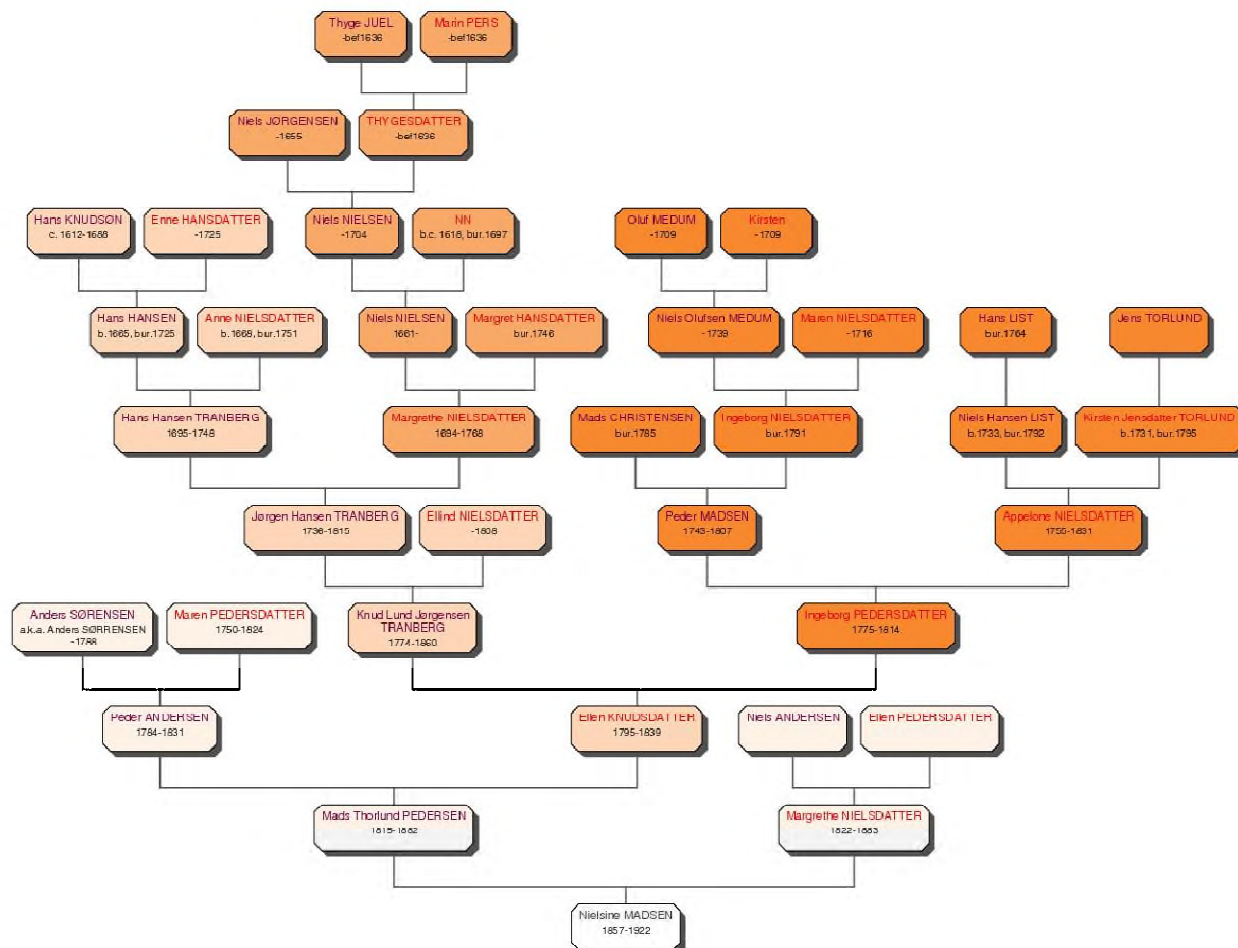
Nielsine Madsens Slægt

Figur 13: Nielsine Madsen

Smed Jens Madsen Christensen's kone, Nielsine Madsen kommer fra Ølgod sogn, og hendes familie kan vi spore helt tilbage til slutningen af 1500-tallet. I de kommende afsnit kigger vi nærmere på hendes forfædre og –mødre. De er stort set alle sammen landbrugere, og langt de fleste er født, har levet og er døde i Ølgod eller Årre og de omliggende sogne.

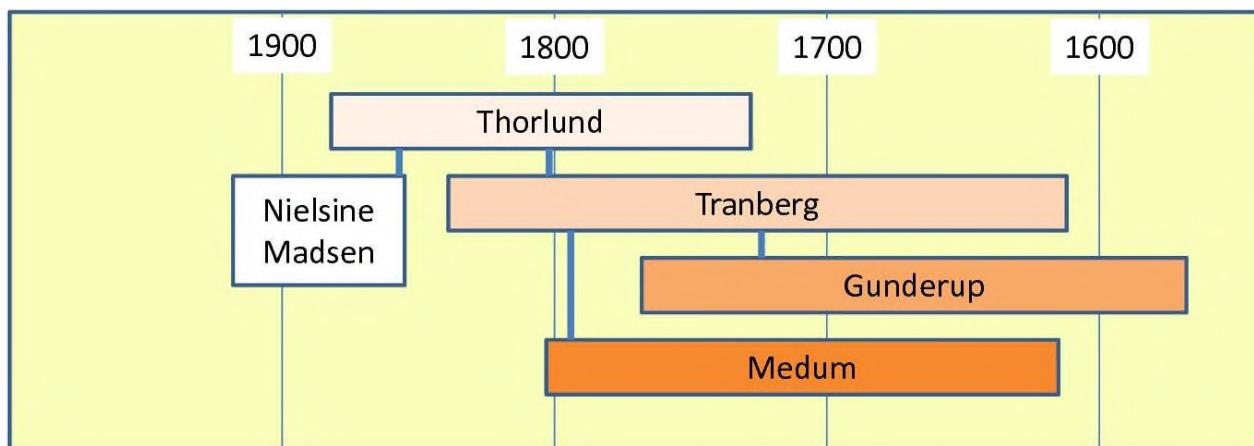
Når vi ser på de personer, som er medtaget her, kan man få det indtryk, at vi her ser på en social deroute fra storbønder (som ofte blev langt over 70 år) til småhusmænd (som døde i 50-erne). Dette er sådan set i overensstemmelse med den generelle trend i landbosamfundene i denne periode. Under adelsvælden før 1660, hvor herremændene eller kronen ejede jorden, men fæstet som oftest gik i arv, var der gode muligheder for den enkelte bonde til at skabe et godt liv for sig og sin familie. Efter enevældens indførelse i 1660 blev godserne en handelsvare og et investeringsobjekt, så det traditionelle skæbnefællesskab mellem herremænd og bonde blev afløst af et større fokus på bundlinien. Op igennem 1700-tallet blev landbruget tvunget i knæ af strengere og strengere skatter og af faldende priser på landbrugsvarer, og i 1733 indførtes Stavnsbåndet for at forhindre, at de dygtigste bønder opgav kampen for at få en rimelig tilværelse som jordbruger og flygtede til byerne. En kvægepest i 1740 forværrede situationen yderligere, og det blev efterhånden klart, at der skulle reformer til, hvis landbruget skulle overleve. Landbrugsreformerne i slutningen af 1700-tallet betød en gradvis ophævelse af fæstevæsenet og overgang til selveje, samtidigt med at landsbyfællesskabet blev ophævet, dvs bonden skulle nu selv dyrke sin egen jord uafhængigt af de øvrige landsbyboere. Hvor landsbyfællesskabet oprindeligt havde været et socialt sikkerhedsnet, der sikrede, at alle landsbyboere klarede sig, var det blevet en hindring for rationel drift af jorden. Der skete derfor i vid udstrækning en udskiftning, hvor de enkelte bønders jord blev samlet i enkelte matrikler. Umiddelbart var dette en stor fordel for de dygtige landmænd, men et stort befolkningsoverskud (vi ser i det følgende eksempelvis en bonde med 21 børn) gjorde, at gårdene i 1800-tallet blev opdelt i mindre og mindre parceller, og der fremkom en ny stand af små-parcellister eller husmænd, som ved hårdt arbejde søgte at skabe sig en tilværelse ved dagleje og ved at opdyrke nyt land.

Figur 14: Nielsine Madsens stamtræ.

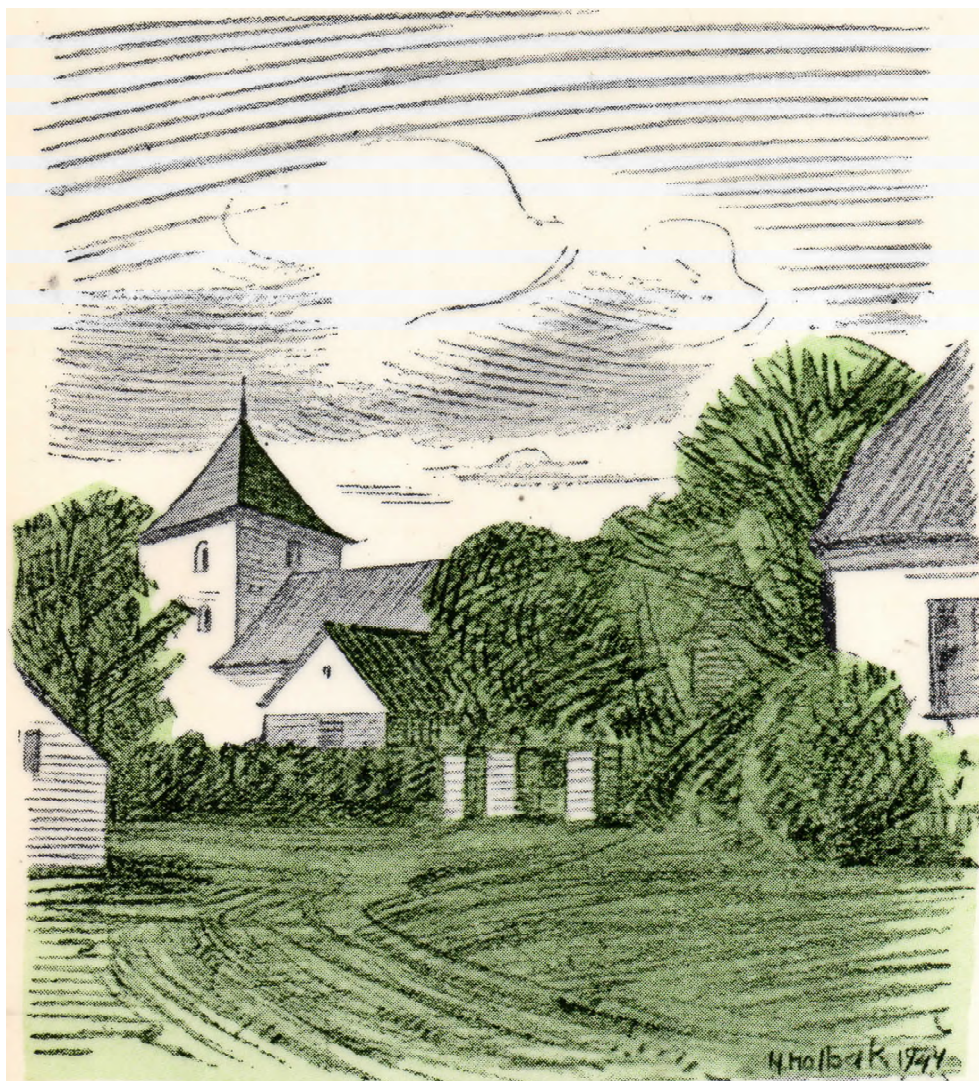
Det hører med til historien, at der er en indbygget bias, når man søger tilbage i slægterne: I de ældste slægtled, er det kun personer, der har udmærket sig på en eller anden måde, som har efterladt sig spor i dag. Ser vi på Nielsine Madsens slægt - Figur 14, så har jeg fundet spor af 2 ud af 512 mulige aner i hendes niende slægtled. Derfor fortaber slægtsbøger sig som oftest i adelige og kongelige når de går virkeligt langt tilbage.

I stedet for som traditionelt at behandle de enkelte personer hver for sig, startende med de yngste og så arbejde sig gennem slægtsleddene: forældre, bedsteforældre, oldeforældre osv osv, har jeg arbitrært valgt at opdele familien i fire slægter, baseret på lokaliteter, og så beskrive hver af dem fra de ældste til de yngste. Herved bliver det så også naturligt at medtage de enkelte aners søskende, og på den måde brede perspektivet lidt ud. Strukturen er skitseret i Figur 15, hvor hver vandret felt svarer til et af de følgende kapitler, og hvor de lodrette linie angiver hvornår de enkelte slægter giftes sammen. Farverne i de to figurer skulle gerne stemme sammen.

Figur 15: Nielsine Madsen - forenklet stamtræ.

- Thorlund slægten fra Ølgod

Figur 16: Ølgod kirke, tegnet af Niels Holbak

Går vi tilbage i tiden, så har størstedelen af jorden i Ølgod Sogn hørt under herregården "Lindbjerggaard". Tre fjerdedele af sognets beboere har været fæstere under gården. At være fæster betød, at herremanden bestemte hvem der skulle bo på de forskellige gårde og husmandssteder, hvormeget og hvornår de skulle levere arbejdskraft til herregården, og hvor store skatter og afgifter de skulle udrede. Men det betød også, at der var et vist skæbnefællesskab mellem herremand og fæstere – herremanden havde en økonomisk interesse i at hans fæstere holdt skindet på næsen i krisetider, og kunne derfor udgøre en økonomisk buffer, som små selvejerbønder ikke ville havde adgang til.

Og krisetider har der været masser af. I første halvdel af 1600-tallet blev Sønderjylland stort set lagt øde. Christian d. IV havde i overmod forsøgt sig med at gribe ind i 30-års krigen, men blev eftertrykkeligt slået i slaget ved Lutter am Barenberg i 1626. De danske tropper og deres allierede flygtede op gennem Jylland og de tyske fulgte efter, og begge hold plyndrede effektivt, så der knap var en eneste levende stykke husdyr tilbage og ikke nok korn til hverken føde eller til sædekorn. Og i 1643 var det nu den svenske hær tur til at rykke op i Jylland for at tryne Chr. IV.

Figur 17: Kort over Ølgod fra 1842. De i denne sammenhæng vigtigste stednavne er fremhævet på figuren.

I et vist omfang overlevede bondestanden ved at herrenændene i krisetider lettede fæstebøndernes betingelser, men i en opgørelse over "Lindbjerggård"s bøndergods i 1729 kan man se, at forholdene stadig et par generationer senere var ret elendige.

Som mange andre mindre herregårde skiftede "Lindbjerggaard" ofte ejer. Hovedbygningerne var ikke særligt prangende, og ofte boede ejerne ikke på selve gaaarden. Efter et par konkurser i starten af 1700-tallet overtages gården af to pengestærke købmænd fra Horsen. Den enes søn, Gerhardt Hansen fik skøde på gården i 1731. Han var hovedrig og tidens største godsejer og blev i 1739 adlet unden navnet Gerhardt de Lichtenberg. Han bekostede store summer på sine herregårde og byggede også nyt stuehus på "Lindbjerggaard", som han dog solgte igen i 1758. Gården skiftede igen ejer et par gange og i 1781 giftede enken efter Niels Hansen, den sidste ejer, sig med Jørgen Udesen Haahr, søn af provst Ude Haahr i Ølgod. Jørgen har tilsyneladende ikke haft tæft for at drive en herregård, og i hans tid gik "Lindbjerggaard" fra at være herregård til at være en jævn stor bondegård. Han starter med at sætte bøndergodset på auktion i 1785, men kunne ikke drive gården uden fæstere og måtte så i flere omgange sælge mere og mere jord fra.

Ved auktionerne kunne fæstebønderne overtage deres gårde på meget rimelige betingelser, og i denne sammenhæng er det gårdene "Medumgaard", "Vester List", "Thorlundgaard" og "Agersnapgaard", som vi er interesserede i:

- Ved auktionen over Lindbjergs bøndergods den 20. Oktober 1785 solgtes den gamle fæstegård "Vester Listgaard" (Bejsnap-List ejerlav matr.nr.5) til fæsteren Peder Madsen for 720 rdl⁵. (Areal: 5 tønder og 1 skæppe hartkorn)⁶.

⁵ **rdl:** Rigsdaler - på dette tidspunkt er 1 rdl = 6 mark = 96 skilling

- Ved auktionen over Lindbjergs bøndergods den 20. Oktober 1785 solgtes den gamle fæstegård "Medumgaard" (Medum-Agersnap ejerlav matr.nr.1) til Christen Madsen, der muligvis var den tidligere fæster, for 580 rigsdaler (4-7-3- 2 ⁵/₈ hk.).
- Ved auktionen over Lindbjergs bøndergods den 20. Oktober 1785 solgtes den gamle fæstegård "Agersnapgaard" (Medum-Agersnap ejerlav matr.nr. 3) til fæsteren Jørgen Hansen for 450 rigsdaler (3-0-1-2 hk.).
- Ved auktionen over noget af Lindbjergs bøndergods den 14. Juli 1791 solgtes gården "Thorlund" (Lindbjerg ejerlav matr.nr. 2) til forpagteren Mads Christensen for 1400 rigsdaler (3-2-3-¹¹/₁₂ hk.). Heri indgik også et mindre jordstykke under "Thorlund", kaldet "Smånæring" (2-5-1-0 hk.).

Familien på "Vester Listgård" og "Medumgård" er behandlet i afsnittet "Slægten fra Medum og Vester List" (side 53), og familien på "Agersnapgaard" i afsnittet " - Tranberg Slægten fra Årre" (side 29). I dette afsnit ser vi på familien på "Thorlund", og starter med Anders Sørensen.

Her er lidt om gårdens historie fra Tage Olsen *Ølgod Sogns Gård og Slægtshistorie*. Ølgod Museum (1988):

Omkring året 1600 boede de fattige adelspersoner Mogens Munk og Magdalene Nordby på »Thorlund«. C. Vind på »Endrupholm« havde på livstid forlenet sidstnævnte med gården. Hun døde 1601.

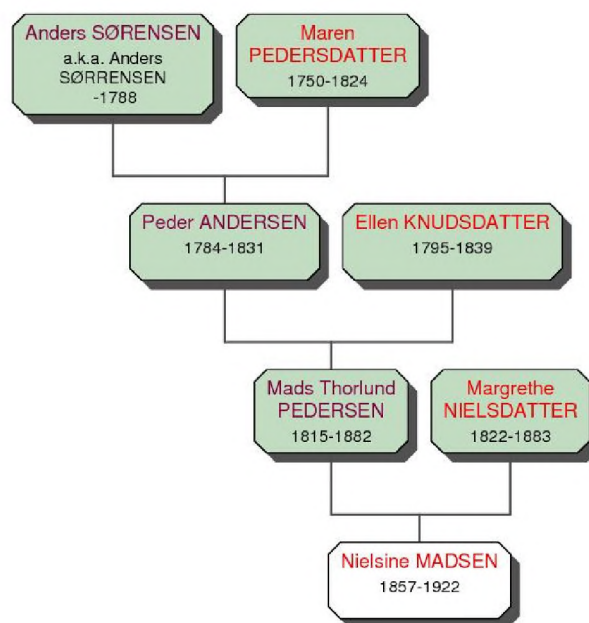
Derefter er den kommet under »Lindbjerg«, der 1628 nedlagde den og drev jorden under hovedgården. Ved matrikuleringen blev den derfor ikke regnet for bondejord, men blev tiende og skattefri hovedgårdsjord. Ved synet, som de Lichtenberg lod afholde 1729 over »Lindbjerg«s bøndergods, siges om Thorlund: bygningerne består af 3 huse, nemlig stuehuset, 11 fag⁷, mådelig i stand, fæhuset vesten i gården, 10 fag, gammel og forfalden, ligeledes ladehuset med stald, 13 fag, ligeledes slet og brøstfældig. Vurderingsmændene mente, at bygningerne burde fornyes. Under Thorlund brugtes et sted Smånæring kaldet, som var øde, der var ingen bygning eller besætning, . . . På de gårde er der tilsammen avlet 60 travet rug, byg var der intet af, fordi avlen var så ringe, at det ikke lod sig opbinde. Gården havde før 1729 været udforpagtet til Jens Christensen, afgiften var 40 rigsdaler. 1732 bor herredsfoged Jakob Knudsen i Thorlund — det var ham, der ledede det syn, der blev foretaget 1729 over bøndergodset. I 1765 har Niels Christensen gården i forpagtning, han dør 1766 — 65 år gammel.

Figur 18: Thorlundgård - billede fra Tage Olsen *Ølgod Sogns Gård og Slægtshistorie*. Ølgod Museum (1988).

⁶ **Hartkorn** = (hårdt korn rug og byg), jordværdienhed. Da hartkorn er en jordværdienhed og ikke en arealenhed findes der ikke et fast omregningsforhold mellem tønder hartkorn og arealmål. Agerjorden opmålt i tønder land á 14.000 kvadratalen. Heraf gik der alt efter jordens kvalitet fra 2 til 20 tønder land på en tønde hartkorn. En tønde hartkorn opdeles i 8 skæpper af 4 fjerdingkar af 3 album. "Vester Listgaard"s areal skrives forkortet: 5-1-0-0 hk

⁷ **Fag**: Afstanden mellem de bærende stolper i huse bygget i bindingsværk. Typisk 2½ alen ~ 1,5 meter
Stuehuset er altså knap 30 m langt

Figur 19: Stamtræ - Thorlund-slægten

Anders Sørensen

Født	Omkring 1729		
Viet	11. juni 1765	Johanne Bertslsdatter (1745 – 1781)	Sønder Bork Sogn, Ringkøbing Amt
Børn		Bertel Andersen (1766-1767) Søren Andersen (1774-) Anne Kirstine Andersdatter (1774-) Bertel Andersen (1776-)	
Viet	19. oktober 1781	Maren Pedersdatter (1750 – 1824)	Horne Sogn, Ribe Amt
Børn		Johannes Andersen (1782-1782) Johannes Andersen (1783- 1783) Peder Andersen (1784-1831) Ane Johanne Andersdatter (1786-1864) Mette Andersdatter (1789-1853)	
Begravet	21 september 1788		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Forpagter af Thorlundgaard		

Anders blev født omkring 1730 – hvor vides ikke. Han blev gift første gang med Johanne Bertelsdatter i Sønder Bork Sogn, som ligger 25 km vest for Ølgod, og anden gang med Maren Pedersdatter i Horne Kirke (10 km syd for Ølgod).

Anders var i 1774 forpagter af ”Thorlundgaard” i Ølgod. Han døde som 58-årig i Thorlund, og blev begravet i Ølgod d 21. september 1788.

Familie

Johanne Bertelsdatter, datter af Bertel Overgaard (1712 – 1786) fra Obling i Sønder Bork Sogn, Ringkøbing Amt. Hun er muligvis ikke født der, men dør som 36-årig og bliver begravet d 16. april 1781 i Ølgod.

Maren Pedersdatter, født omkring 1750, ved giftermålet står der, at hun kommer fra Rotbøl, som ligger i Horne Sogn. Efter Anders død gifter hun sig d 17. maj 1789 med Mads Christensen (1763 – 1822) fra Thorstrup⁸. Mads Christensen overtager fæstet af ”Thorlundgaard”, og køber gården med hartkornet 3-2-3-¹¹/₁₂ samt ”Smånæring” (2-5-1-0 hk.) for 1440 rdl. på auktion 14. juli 1791. I 1800 ansøgte han om tilladelse til at udparcellere og afhænde to parceller af gården ..

.. da jeg har fundet, at min gårds jorder var flere og vidtløftigere, end jeg bekvem og behørig efter min nuværende økonomiske forfatning kunne drive.

Tilladelsen blev givet af Rentekammeret. Den 23. september 1811 sælger Mads så ”Smånæring” til pap-svigersønnen Nis Hansen for 1100 rdl og aftægt, men Nis sælger den samme år og til samme pris videre Madsens søn Peder Andersen. Samme år d 23. november køber Peder også ”Thorlundgaard” af stedfaderen, og kalder sig fra nu af Peder Andersen Thorlund.

Mads Christensen dør som aftægtsmand i Thorlund, 59 år gammel, og bliver begravet i Ølgod d 22. december 1822. Maren dør som 74-årig, og bliver begravet d 19. april 1824.

Jeg ved ikke ret meget om Anders Sørensen's børn. Tre børn døde som spæde, men Søren, Anne Kirstine og Bertel af første ægteskab levede alle ved folketællingen i 1787, men derefter har jeg tabt sporet af dem.

Peder Andersen, blev døbt d 29. februar 1784, og man kan se af kirkebogen, at familien havde gode kontakter til folkene på godset ”Lindbjerg”:

⁸ Han er søn af Karen Østergårds 3x tip oldefar, Christen Therkelsen sognefoged i Thorstrup, men det er en helt anden historie

1784

d. 29 feb. døbt Anders Thorlunds og Maren Pedersdatters barn som blev kaldet Peder. Jomfru Holm, børnenes lærermester på Lindbjerg, bar barnet.

Testes: Hans Møller af Lindbjerg Mølle, Jens Madsen Ladefoged på Lindbjerg, Peder Madsens hustru Appelone Nielsdatter⁹ af Vester List.

I daglig tale blev han ofte kaldt Peder Andersen Thorlund - vi skal høre mere om ham nedenfor.

Ane Johanne Andersdatter, døbt d 5. juni 1786 (*båret til kirke af sognedegnens hustru*). Den 10 marts 1808 blev hun gift med Mads Pedersen (1778 – 1852), som var søn af den Peder Madsen, som i 1785 havde købt ”Vester Listgaard” (se ovenfor). Han er gårdmand i Heibøl. De får mindst 6 børn, og sælger gården mod en aftægtskontrakt engang i slutningen af 1830-erne. Det bliver en dyr aftægtskontrakt for efterfølgeren Jeppe Olesen, for Mads dør først som 74-årig og Johanne som 78-årig. Hun bliver begravet i Ølgod d. 15. december 1864.

Mette Andersdatter, døbt d. 25. januar 1789, 4 måneder efter sin faders begravelse. Hun bliver d 25. juni 1809 gift med Nis Hansen (f. 1776) fra Sønder Omme. Han er gårdmand på ”Simmelgård” i Sønder Omme og ”Gammelgård” i Ølgod Sogn. De får mindst 7 børn og hun dør som 64-årig enke, der fører hus for sine ugifte sønner på ”Gammelgård”. Hun bliver begravet i Ølgod d 10. maj 1853.

Efter Anders Sørensens død gifter hans enke Maren Pedersdatter sig d. 17. maj 1789 med Mads Christensen (1763 – 1822) fra Yderik, Thorstrup Sogn (han er bror til Karen Østergaards 2x-tip-oldemor). På auktionen over ”Lindbjergs” bøndergods d 14 juli 1791 køber Mads ”Thorlundgård” (3-2-3-¹¹/₁₂ hk) og ”Smånæring” (2-5-1-0 hk.) for 1400 rdl. Sælgeren Jørgen Udesen Haahr lod dog hele købesummen stå som en obligation i gården.

Den 23. september 1811 sælger Mads så ”Smånæring” til pap-svigersønnen Nis Hansen for 1100 rdl og aftægt, men Nis sælger den samme år og til samme pris videre Marens søn Peder . Samme år d 23. november køber Peder også ”Thorlundgaard” af stedfaderen, og kalder sig fra nu af Peder Andersen Thorlund.

⁹ Se mere om Appelone på side 53

Peder Andersen Thorlund

Døbt	29 februar 1784		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Viet	19 april 1812	Ellen Knudsdatter (1795 – 1839)	Ølgod Sogn, Ribe Amt
Børn		Maren Pedersdatter (1812-1843) Mads Thorlund Pedersen (1815-1882) Ellen Margrethe Pedersen (1819-) Kirstine Pedersdatter (1821-1854) Anders Pedersen (1823-1824) Ane Marie Pedersen (1825-) Anders Pedersen (1828-1910)	
Død	30 april 1831		"Thorlundgaard"
Begravet	2 maj 1831		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Selvejer-gårdmand på Thorlundgaard		

Kort tid efter at Peder har overtaget "Thorlundgaard", trolover han sig med Ellen Knudsdatter fra "Agersnapgaard" (se kapitlet " - Tranberg Slægten fra Årre", side 29):

at ungkarl Peder Andersen Thorlund og pigen Ellen Knudsdatter, begge her af sognet, agter at give sig med hverandre og at intet er deres ægteskab hinderligt, skulle vi som forlovere underskrive og begjære den befalede tillysning.

Mads Christensen med ført pen. Knud Jørgensen med ført pen.

Disse ere copulerede¹⁰ d. 19 apr. i Ølgod kirke

Peders stedfar og Ellens far var forlovere, dvs de skulle skrive under på, at der ikke var noget slægtskab eller afgivne ægteskabsløfter, som kunne forhindre ægteskabets indgåelse. Ingen af dem kunne imidlertid skrive, så præsten har skrevet under for dem.

Peder og Ellen driver nu "Thorlundgaard" sammen i 19 år indtil sygdom rammer gården. Den 25. april 1831 dør Mads Nissen, tjenestekarl på "Thorlundgaard", og søn af svoger Nis Hansen på "Gammelgaard". Den 29. april dør Mette Pedersdatter, som også tjener på "Thorlundgaard", og den 30 april dør gårdmand Peder Thorlund selv. I kirkebogen står der i alle tilfældene *død af smitsom sygdom*. Peder bliver begravet allerede d. 2. maj, men registreringen af boet trak ud til den 24. juni, da:

. . . der for nogen Tid siden havde hersket smitsom Sygdom heri Stervbogaarden¹¹, af hvilken Aarsag Skifteretten ikke før har kunnet fremme Forretningen.

"Thorlundgaard" blev vurderet til 300 rbd.¹², og den mindre gård "Smånæring" blev vurderet til 200 rbd. Af kreaturer var der 9 køer, 3 kvier, 3 kalve, 2 gamle hopper, 1 plag, 14 får, 2 grise og en gammel so. Løsoret blev opgjort til ialt 200 rbd., og boets samlede indtægter var på 1120 rbd.. Boets gæld var på 850 rbd., hvoraf svigerfaderen, Knud Tranberg Jørgensen (side 46), var den største kreditor med et tilgodehavende på 103 rbd. Boet afsluttedes 30. juni 1831 med, at enken Ellen Knudsdatter blev ejer af "Thorlundgaard" og fik halvdelen af boets overskud på 270 rbd.

Et halvt år efter, d 20. november 1831, gifter Ellen sig med Jørgen Haahr Niesen, barnebarn af Jørgen Udesen Haahr til Lindbjerg. Statsbankerotten havde fuldstændigt ruineret hans forældre, som nu boede i en lille ejendom på Gammelgaard Mark, og Jørgen var i tjeneste på "Forsomhogaard". Men et godt giftermål havde jo tidligere bragt velstand til hans familie, og det ville Jørgen gerne have helt på det rene – her er hans vielsesattest:

¹⁰ Copulerede: kirkebogslatin for viede - *honi soit qui mal y pense*

¹¹ Stervbo, stervbogård: Dødsbo i forbindelse med skiftebehandling

¹² Rigsbankdaler: efter statsbankerotten i 1813 var der indført et nyt møntsystem. Der var ikke direkte omvekslinge mellem rigsdaler (rdl) og rigsbankdaler(rbd), men forholdet var ca 1:6

at ungkarl Jørgen Haahr Nielsen, da tjenende gårdmand Niels Thygesen »Forsomhogård«, blev ægteviet til enken Ellen Knudsdatter, enke efter Peder Andersen i Thorlund, den 20. november 1831, bevidnes.

- Palludan, stedets præst 31. dec. 1831.

Denne attest bedes læst som adkomst for mig på Peder Andersens ejendom i Thorlund, den 7. januar 1832

- Jørgen Haahr Nielsen

For at undgå at hans forældre ”skulle gå på sognet” (fattiggården), overlod Jørgen dem en ejendom på Thorlund Mark, hvor de boede til deres død. Ellers fortsatte han lidt i morfaderens spor, og udstykkede 6 – 7 ejendomme fra Thorlundgaard, herunder lokaliteten med det pudsige navn ”Smaanæring”.

Jørgen Haahr og Ellen Knudsdatter fik mindst 4 børn. Ellen døde som 44-årig, og blev begravet i Ølgod d. 17. september 1839.

Boet efter Ellen registreredes 16 oktober 1839, og

Som Tilsynsværge for de Umyndige [børn] af begge Ægteskaber var Gaardmand Knud Jørgensen Tranberg af Agersnap tilstede, ligesom han og lovede at paase den fraværende Søns Tarv og Bedste.

”Thorlundgaard” med tilhørende ejendomme blev vurderet til 850 rbd., og den samlede vurdering lød på 1133 rbd. Enkemanden Jørgen Haahr Nielsen accepterede denne vurdering, medens børnenes tilsynsværge, den snu Knud Jørgensen Tranbjerg, nægtede at underskrive vurderingen. Ved det efterfølgende skiftemøde d. 9. november erklærede Knud Jørgensen Tranbjerg sig:

. . . misfornøjet med den foretagne Taxation over Boets faste Eiendomme og Løsøre, som han paastod ikkun at være det halve af den samlede Værdie.

Der blev da afholdt en:

. . . Om-Taxationsforretning i Stervboet i Anledning af indkommen Besværing fra de umyndige Børns Værge, Selveiergaardmand Knud Jørgensen Tranberg, over den af Sognefoged Anders Mortensen og Jens Nielsen af Gammelgaard den 16de f.M. over Boets faste og løse Eiendele forfattede Taxationsforretning, som Værgen ansaae at være alt for lav.

Den nye vurdering blev foretaget af fire af retten udpegede Over-taxationsmænd, og resultatet af denne vurdering viste, at Knud Jørgensen Tranbjerg havde ret, da han mente, den tidligere vurdering var alt for lav. Fra i første omgang at være vurderet til 1133 rbd., blev den nye vurdering på ikke mindre end 3230 rbd. Udgifterne beløb sig ialt til 1911 rbd. - herunder var afsat 30 rbd. til ægtemanden Jørgen Nielsen Haahrs egen begravelse. Ved det endelige skifte 19. december 1839 fik Jørgen Nielsen Haahr halvdelen af boets overskud (659 rbd. 4 mk. og 2 sk.) og resten blev delt ligeligt mellem børnene af Ellen Knudsdatter's to ægteskaber med 93 rbd. 4 mk. og 9 5/7 sk. til hver af sønnerne og 46 rbd. 5 mk. 4 6/7 sk. til hver af døtrene.

Enkemanden Jørgen Nielsen Haahr giftede sig igen d. 5. maj 1840 i Tistrup sogn med den 21-årige Marie Hansdatter. Han døde 80 år gammel d. 15. maj 1885 som Aftægtsmand paa ”Thorlundgaard”.

Familie

Jeg har fundet 7 efterkommere af Peder og Ellen:

Maren Pedersdatter. Hun blev født på ”Thorlundgaard” 6 måneder efter brylluppet, d. 15. oktober 1812, og døbt d. 29 november i Ølgod Kirke. Maren bliver aldrig gift, men føder en datter d. 5 april 1832 i Ølgod. En Peder Andersen Knurborg af Nørre Omme bliver udlagt som barnefader. Hun dør som 30-årig - *af tæring* står der i kirkebogen - og bliver begravet d. 23. januar 1843. Hvad der bliver af datteren, Petrea Pedersdatter, vides ikke.

Mads Thorlund Pedersen, født d. 8 maj 1815, og hjemmedøbt samme dag. Ham skal vi høre om senere.

Ellen Marrethe Pedersdatter, født d 16. november 1819. Hun bliver d 25. juni 1843 gift med gårdmand Christen Bennedsen Christensen, som var enkemand efter hendes mors søster, Ene Margrethe (se side 47 f). Hun dør 77 år gammel og bliver begravet i Ølgod d 16. marts 1897.

Kirstine Pedersdatter, født d. 15. maj 1821. Hun bliver i 1848 forlovet med Niels Christensen (1823 – 1850), der var skrædder af profession. Niels var født i Grindsted, men efter faderens død var han flyttet med til moderens nye mand på ”Lille Grønlund”, Lindbjerg Mark, Ølgod. Niels var uddannet som skrædder, men han søgte ind til militæret, og blev indkaldt til militærtjeneste i juli 1848, hvor han uddannes til *train-kudsk*¹³. Han dør uheldigvis af tyfus(?) under treårskrigen, og bliver begravet d 10. oktober 1850 i Augustenborg i Sønderjylland:

Trainkusk, Madsbølle 177 af batteriet Schjultz. Død af indre sygdom 7. Oktober, begravet 10. Oktober 1850 i Augustenborg.

Kirstine og Niels havde nok beseglet forlovelsen inden han drog i krig, for d 25. marts 1849 føder hun en dreng, som døbes Christen Nielsen i Ølgod Kirke d. 9. april 1849:

Moderen Kirstine Pedersdatter hos Aftægtskone Peder Iversens Enke paa Lille Grønlund, som Barnefader udlagtes Ungkarl og Skræder Niels Christensen, som tillige var hendes Forlovede; men som for Tiden er i Krigstjenesten; han er født i Grindsted Sogn. Faddere: Gmd. Jørgen Haahr Nielsen, Pige Marie Pedersdatter på Lille Grønlund, Ungkarl Anders Pedersen i Torlundgaard, Gmd. Jens Christian Jeppesen i Grønlund.

Peder Iversens enke er Niels' moder Christine Hansdatter, som nu var på aftægt hos sin anden søn, Niels Christian Christensen, som har overtaget ”Grønlund”.

Kirsten bliver gift i maj 1851, men dør *af tæring* som kun 33-årig og bliver begravet i Ølgod d. 18. juni 1854. Sønnen Christen går det skidt. Efter militærtjenesten bliver han gift og slår sig igennem som arbejdsmand og daglejer i Fredericia, men d 5 juli 1881 finder man ham hængt i en lade – antageligt selvmord pga dårlig økonomi.

Anders Pedersen, født d 30. oktober 1823, døbt dagen efter, men dør som spæd, og bliver begravet i Ølgod d 10. marts 1924.

Ane Marie Pedersdatter, født d 11. november 1825. Hun bliver d 19 april 1812 gift med husmand Mads Christensen af Vester List Mark. De flytter en periode til Ådum Sogn, men kommer tilbage til Ølgod igen og bor i Haulund, Ølgod Sogn både i 1870 og 1888, men så taber jeg sporet af dem.

Anders Pedersen, født d 11. november 1828. Bliver gift i Tistrup med Ane Marie Christensen d 26. december 1854 og er husmand i Hesselho, Tistrup Sogn indtil han emigrerer til USA omkring 1880. Der er en del af Haahr familien, der emigrerer til Audubon, Iowa, og det er også derhen Anders og hans familie flytter. Han dør i Sharon Township, Audubon, Iowa, USA som 71- årig d 20. marts 1910.

¹³ **Trainkusk:** en der passede og drev de heste, som trak kanonerne. Til dette formål anvendtes typisk soldater, som var for klejne til almindelig militærtjeneste. Ved sessionen var Niels målt til 63 tommer = 1,65 m

Mads Thorlund Pedersen

Født	8. maj 1815		Thorlundgaard
Døbt	samme dag		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Viet	12. maj 1845	Margrethe Nielsdatter (1822 - 1883)	Ølgod Sogn, Ribe Amt
Børn		Ellen Madsen (1846-1915) Elleds Cecilia Marie Madsen (1848-1904) Peder Madsen (1849-1849) Peder Madsen (1850-1857) Ane Kirstine Madsen (1853-1906) <u>Nielsine Madsen</u> (1857-1922) Jørgine Marie Madsen (1859-) Jørgen Peder Madsen (1862-)	
Død	10. august 1882		Hungerbjerg Mark
Begravet	15. august 1882		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Husmand på Hungerbjerg Mark		

Mads bliver døbt hjemme straks efter fødslen d 8. maj 1814, og han får ”Thorlund” med på dåbsattesten, sikkert fordi hans far har tænkt, at det er ham, der skal overtage slægtsgården ”Thorlundgaard”. Sådan skulle det dog ikke gå. Faderen døde jo før tid, og det var derfor moderens nye mands børn, der skulle overtage ”Thorlundgaard”. Mads bliver boende på ”Thorlundgaard” også efter moderens død i 1839 og stedfaderens giftermaal med Marie, som er 5 år yngre end ham selv. I 1845 gifter Mads sig med Margrethe Nielsdatter, født i Lønborg ved Ringkøbing, og som var i tjeneste hos en husmand på Lindbjergmark. Omkring samme tid køber Mads en parcel på Hungerbjerg Mark (matr. 70c) til bebyggelse, og her lever han og Margrethe til de dør - de sidste år som aftægtsfolk. Han dør som 67-årig d. 10. august 1882, og hun året efter som 60-årig d 18. juni 1883.

Lidt om de sære navne; fra P. Storgaard Pedersen *Ølgod Sogn* (1920):

Hungerbjerg og Smaanæring var i 1688 to små Ejendomme, der hver fik godt 2½ Td. Hartkorn og som laa som fæstegods under Lindbjerg. Man kan sikkert gaa ud fra, at det ikke er Beboerne af disse Gaarde, der har givet dem navn. Det er det jyske Folkehumør, der har givet sig Udslag over for disse ejendomme, som kun kunde yde Besidderne et fattigt Underhold.

Familie

Margrethe Nielsdatter, født d 18. juli 1822 og døbt dagen efter i Lønborg Kirke som uægte datter af Ellen Pedersdatter og tjenestekarl Niels Andersen - om dem ved jeg intet. Ved folketællingen 1834 var hun plejedatter hos en ugift moder og hendes datter, som begge levede af gårdarbejde i Lønborg By.

Ellen Madsen, født d. 13. marts 1846. Blev d. 30. august 1868 gift med Hans Pertou Jepsen (1843 - 1929), som var husmand og skrædder. De boede på Thorlund Mark, og havde en hest og 3 – 4 køer. Hans Pertou gik rundt og syede for folk, og var efter sigende rask til sit arbejde. Ellen døde 69 år gammel d. 2. november 1915 og blev begravet i Ølgod.

Elleds Cecilia Marie Madsen, født d 3. januar 1848. I de forskellige kilder staves hun *Elleds*, *Elles*, *Ellids* eller *Ellis* – et lidt usædvanligt navn. Hun blev d. 24. april 1873 gift med Mads Christian Jepsen (1840 – 1911), som var bror til ovennævnte Hans Pertou. De flytter over sognegrænsen til Skovlund Hede i Ansager Sogn, hvor de overtager et lille stykke sumpet hedejord, som de ved hårdt arbejde med afvanding, gødning og mergling¹⁴ over årene fik oparbejdet til et lille landbrug, der kunne underholde familien. Parrets ældste

¹⁴ **Mergel** er en lertype, som indeholder mindst 10% kalk. I Danmark, hvor isen har rodet grundigt rundt i undergrunden, er moræneler ofte blevet blandet med det underliggende kridt. Mergel brugtes overalt som gødning, men

søn, Jeppe Laugesen Jepsen (1874 – 1952), har skrevet en gribende og kærlig beretning om sit barndomshjem og sin slægt¹⁵. Han fortæller om hvordan forældrene de første år måtte arbejde som daglejer for at skaffe til det daglige brød, om deres slid med jorden, om det kummerlige hus med lerstampet gulv, der om vinteren blev så fugtigt, at man satte fodspor indendørs, om hvordan han allerede som 4½ årig måtte passe sine mindre søskende mens forældrene arbejdede. Men han fortæller uden ynke, og med stor kærlighed til sine forældre og sit barndomshjem. Forholdene på de andre husmandssteder har jo nok heller ikke været så meget bedre.

Jeppe kunne læse indenad allerede inden han startede i skolen, og siger, at han havde temmelig let ved at lære, og det var en egenskab han havde arvet efter sin moder. Det var jo nok også hende, der lærte ham at læse. Biblen var selvfølgelig en af de få bøger der fandtes i deres hjem, og Jeppe stod mange timer og læste højt for moderen om aftenen, mens hun arbejdede ved vævestolen.

Min moder var en af de flittigste mennesker, jeg har kendt. Hendes hænder hvilede sjældent, så længe hun kunne røre dem. Der var ikke noget arbejde, der var for groft for hende, fint kvindearbejde kendtes meget lidt i vort hjem. Der var heller ikke tid til det.. Tidligt blev moder opslidt, knap 57 år blev hun. Hun kunne nok med sandhed have sagt, at det er bedre at slides op end ruste op.

Elles og Mads Christians gravstene findes stadig på Ansager kirkegård, hvor man kan læse, at hun døde d. 9. november 1904, og han d. 2. juni 1911.

Peder Madsen, født d. 16. november 1849, døde 12 dage senere, og blev begravet i Ølgod d. 7. december 1849.

Peder Madsen, født d. 23. november 1850, og død på sin 7-års fødselsdag. Begravet i Ølgod d. 28. november 1857.

Ane Kirstine Madsen, født d. 6. august 1853. Hun blev gift i Ølgod med Hans Vilhelm Jensen (1856 – 1823) fra Sønder Omme. De oparbejdede en god lille gård på Medum Mark i Bejsnap. Ane Kirstine døde 52 år gammel d. 7. maj 1906 efter lang tids sygdom (måske tuberkulose), og blev begravet i Bejsnap Kirke, Ølgod Sogn.

Nielsine Madsen, født d. 11. august 1857. Hun blev gift med smedemester Jens Madsen Christensen fra Blåbjergskov, og blev mor til Niels Holbak. Se afsnittet om dem på side 3.

Jørgine Marie Madsen, født d. 23. november 1859. Gift i en sen alder med Kr. Hansen fra Hjedding og fik ingen børn.

Jørgen Peder Madsen, født d. 23. juli 1862. Efter faderens død overtog han ejendommen, som han fik skøde på i 1886. I 1889 giftede han sig med Kirsten Hansen (f. 1859) fra Medum. De solgte gården i 1910, og flyttede til Vestergade 16, Ølgod, hvor Jørgen Peder døde 82 år gammel d. 26. oktober 1944. Kirsten døde under et ophold hos deres datter Margrethe, som var lærerinde i Lem, Ringkøbing Amt. Hun blev begravet i Ølgod d. 2. februar 1952, 92 år gammel.

var særlig vigtig i forbindelse med opdyrkningen af den jyske hede. Hedejord er bl.a. kendetegnet ved en lav pH-værdi. Ved at tilføre kalk i form af mergel kunne man opnå højere pH-værdi.

¹⁵ <http://www.sorendalgaard.dk/bedstefars%20erindringer.htm>

- Tranberg Slægten fra Årre

Årre er en lille by i Sydvestjylland - mellem Varde og Bramming. Lidt nord for byen ligger Årre kirke, og udover Årre By omfatter sognet et par andre landsbyer, blandt andre *Tranbjerg* og *Gunderup*, som vi skal høre mere om i det følgende.

Figur 20 Kort over Årre Sogn fra 1842

Figur 21: Årre Kirke

Årre Kirke er en typisk jydsk landsbykirke. Kirkebyggeriet er påbegyndt omkring år 1100 i granitkvadrer, men da det åbenbart har været et for ambitiøst projekt, har man efter en pause fuldført kor og skib i en blanding af tegl, tuf (en porøs sten af vulkansk oprindelse) og granit omkring år 1200. Tårnet og våbenhuset er tilføjet i senmiddelalderen.

På loftet i våbenhuset ligger der i dag tre kalkstensfliser, som sammen med tre nu forsvundne fliser engang har ligget i en egetræsramme midt i kirkens kor som gravsten over *Hans Knudsen Tranbjerg* og hans hustru. Selv om der mangler nogle af fliserne, kender vi stadig indskriften fra ældre kilder:

Her hviler i Herren ærlig, agt- og velforstandige Hans Knudsen Tranbierig, som døde den 26. Marts 1688 udi hans Alders 76. år. Så og hans kære Hustru Ene Hansdatter, som døde den (28. Marts 1725), hendes Alder (90) år. Gud give dennem en glædelig Opstandelse.

Hans Knudsen Tranberg var Bodils 6*tip-oldefar! Fra præsteindberetninger i 1700 tallet ved vi at der på kirkegården også har været en gravsten over to af Hans Knudsens ugifte børn:

Her under hviler den ærlige, agtbare og velfornemme Ungkarl Niels Hansen af Tranberg, som døde anno 1757 den 26. jan. i hans Alders 87. år. Her hviler også hans kære Søster, den Gud- og dydelskende Matrone Maria Hansdaatter, som hensov anno 1750 den 27. dec. i hendes Alders 79 år. Gud give dennem med alle Guds udvalgte på den yderste Dag en glædelig og ærefuld Opstandelse.

Ligeledes kan man på ydersiden af våbenhuset i dag se et meget smukt udhugget gravminde over Hans Knudsens ugifte barnebarn Peder Hansen:

Herunder hviler salig og velagtet Ungkarl Peder Hansen, Tranbjerg, som er født anno 1699 og døbt midfaste søndag er udi Herren hensovet Anno 1779 i hans Alders 80 år: Jeg kommer snart. Ja kom Herre Jesus.

Det er tankevækkende, at det er de ugifte, som har sørget for at sætte sig varige minder i sten, mens de med efterkommere har ladet værdier og gener gå videre i slægten (bl.a. til os!).

Figur 22: De bevarede rester af gravsten over Hans Knudsøn Tranberg.

Figur 23: Til venstre: Gravsten i grå kalksten over ungkarl Peder Hansen Tranberg.

Årre Sogn blev flere gange ramt af ulykker i den periode vi her ser på (1640 – 1750). Fra januar 1644 til august 1645 besatte svenske troper hele Jylland hvor befolkningen led stærkt under plyndringer. Besættelsen var et led i *Torstensonkrigen*, som endte med at Danmark-Norge ved freden ved Brömsebro 1645, blev tvunget til at nedsætte Øresundstolden og måtte afstå dele af sine besiddelser i det, der i dag er Sverige.

I 1658 var der så atter krig, og igen blev Årre Sogn ramt. Præsten, Anders Hansøn Roest, skriver herom i kirkebogen:

Ved en Begravelse i Aarre fraplyndrede de svenske mig udenfor Kirken mine Heste og Vogn, der fast var god for 60 Rigsdaler.

Kong Frederik III havde i et uforsigtigt ønske om hævn erklæret Sverige krig, og igen besatte svenskerne Jylland. Da det blev en usædvanligt streng isvinter dette år, kunne svensken marchere videre over isen til Fyn og Sjælland og stod allerede i februar 20 km fra København. De danske politikere gik i panik og indledte straks fredsforhandlinger uden at vide, at Brandenburg og Østrig havde besluttet at sende 23.000 tropper til Danmark som undsætning. Ved freden i Roskilde måtte Danmark afstå stort set alle sine besiddelser i Sverige og Norge. I mellemtiden blev Jylland brandskattet og hærget af alle tre hære.

Hvor meget krigen end havde kostet jyderne, var det dog intet at regne mod pesten som fulgte i krigens kølvand. En gruppe på 5.000 polske lejesoldater, som Frederik III havde hyret, slog sig ned i Skodborg i Sønderjylland. Med sig havde de plettyfus, som skulle vise sig at være langt mere dødelig end alle hærenes våben. I det krigshærgede Sønderjylland bredte pesten sig eksplosivt og efterlod sig et et spor af øde gårde, forældreløse børn og døde i et omfang, som i 1659 overgår antallet af faldne i krigen mod svenskerne.

I Årre er præsten Anders Hanssøn Roest på fortvivlelsens rand, og i 1659 skriver han i kirkebogen:

Defuncti & Sepulti [afdøde og begravede]

Kand ved dag oc datum icke noteris, baade for min egen siugdoms skyld, saa oc den farlig grasserene død, oc sognefolckenis atspredelse for de umilde krigsfolck mod Svensken med Dannemarck den tid allierte, som var Keyserlige, Brandenburgerske oc Plackerne, aff hver slax 18000. mand. Dog forfaris af Aarøe [Årre] sogn, at være døde dette Aar 94 mennisker. Deres Naffne undertegniss.

Og så følger en liste over de døde i hver af sognets landsbyer. Man antager, at knap halvdelen af sognets beboere blev ofre for pesten. Præstens kone døde også det år, men han giftede sig hurtigt igen. Der var i det

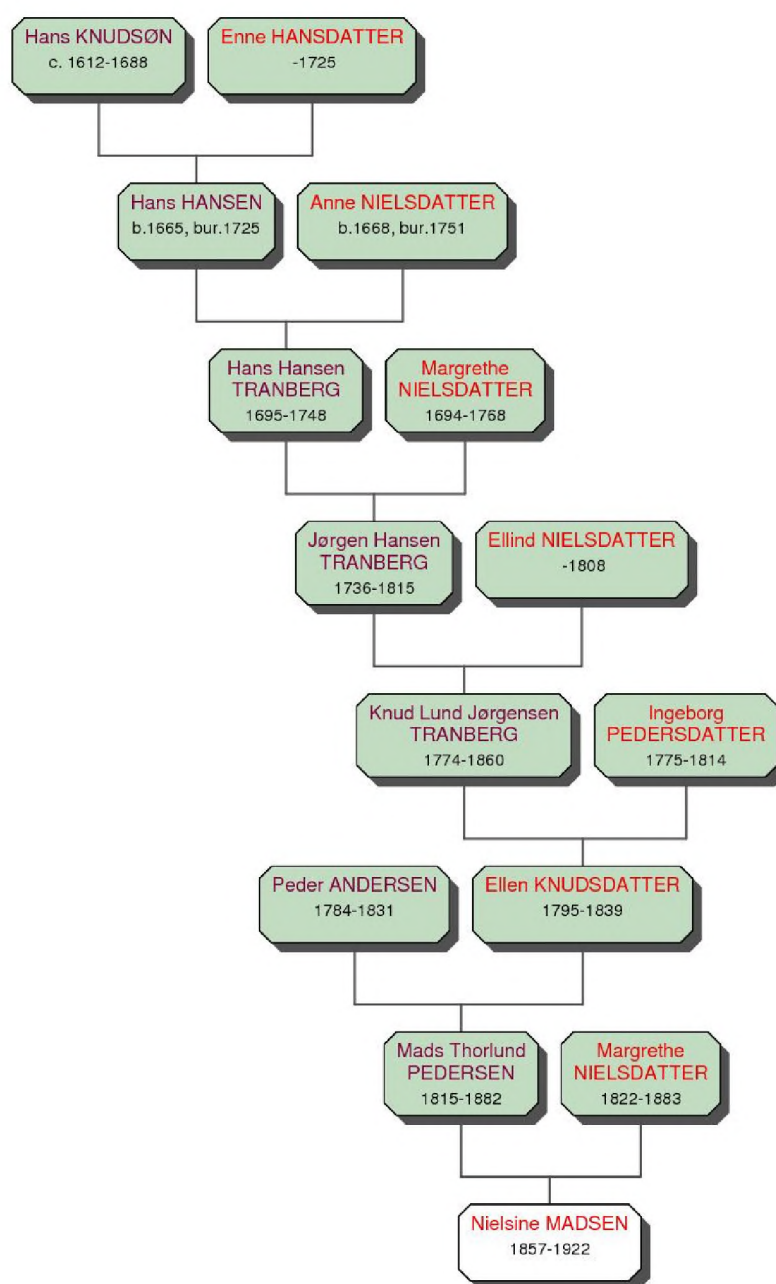
hele taget usædvanligt mange bryllupper i det følgende år, da det var svært for en enkemand eller enkekone at drive en gård alene.

Figur 24: Et opslag i Årre Sogns kirkebog for året 1659

Var der ikke krig, så var der år med naturkatastrofer og misvækst. I 1702 prøvede man uden held at få skatterne lempet, da korn og hø høsten var blevet ødelagt af oversvømmelser, regn og hagl. Endnu værre blev det i 1709. Rugsæden frøs væk i den hårde vinter og blev totalt ødelagt, så det samlede høstudbytte kun var en brøkdel af den mængde, der var blevet sået. Rug var langt den vigtigste afgrøde, så hvordan man har overlevet og haft udsæd til næste års høst er svært at forstå. Selv om kongens bønder slap for at betale tiende, så blev de senere stævnet for skatterne. Igen i 1739 skriver man til kongens fuldmægtig i Ribe og anmoder om skattefrihed på grund af stor nød og armod efter et forfærdeligt uvejr, som blandt andet væltede to gårde.

Det er på denne scene, vi skal finde en gren af Bodils forfædre og –mødre, og vi starter med Hans Knudsen fra Tranberg – ham med gravstenen på loftet af våbenhuset.

Figur 25: Tranberg-slægten og deres kobling til Thorlund'erne

Hans Knudsøn i Tranbjerg (Hans Knudsen Tranberg)

Født	Omkring 1612		Faaborg Sogn, Ribe Amt
Viet	7. Jun 1657 16 Jul 1660	Mette Nielsdatter (- 1659) Enne Hansdatter (~1635 - 1725)	Årre Sogn, Ribe Amt Årre Sogn, Ribe Amt
Børn		Knud Hansen (1661 – 1730) Peder Hansen (1663 – 1663) Hans Hansen (1665 – 1725) Peder Hansen (1667 – 1738) Anna Hansdatter (1669 – 1747) Marie Hansdatter (1671 – 1751) Mette Hansdatter (1673 – 1747) Niels Hansen (1676 – 1757) Hans Hansen (1678 - ?) Jørgen Hansen (1682 – 1735)	
Død	26 Mar 1688		Årre Sogn, Ribe Amt
Hverv	Gårdfæster i Tranbjerg, Kirkeværge og Kongelig Majestæts Delefoged til Riberhus		

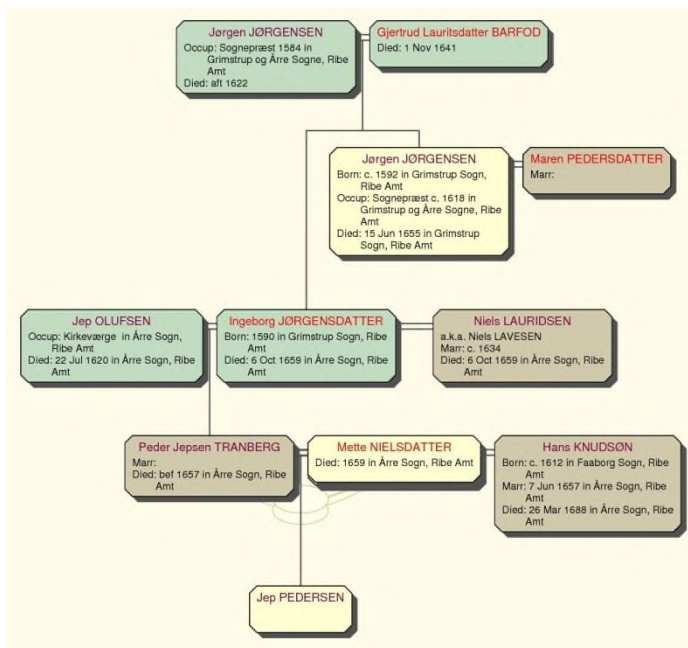
Hans Knudsøn er født i nabosognet Faaborg, men gifter sig i 1657 med enken Mette Nielsdatter i Tranbjerg (se Figur 26). Tranbjerg var Årre sogns største gård, og var ejet af kronen ligesom en stor del af de øvrige gårde i sognet. Tilsynet med bønderne var underlagt lensmanden på Riberhus, men i hvert herred var der ansat en delefoged til at føre tilsyn med kongens gårde, sørge for inddrivelse af tiende, og repræsentere kongen på herredstinget. Offentlige hverv gik dengang ofte i arv i familierne, og i generationer havde en af fæsterne¹⁶ på Tranbjerg været delefoged til Riberhus. Mettes første mand Peder Jepsen Tranberg nåede ikke selv at blive delefoged fordi han ikke overlevede sin mors anden mand, Niels Lauridsen, men kort efter Hans Knudsøn giftede sig med Mette Nielsdatter, tog pesten de fleste andre fæstere i Tranbjerg, og Hans blev delefoged. Han arvede også rollen som kirkeværge efter Peder Jepsen, som havde haft tætte forbindelser til Årre Kirke. Peders far Jep Olufsen var også kirkeværge, og både hans morfader, provst Jørgen Jørgensen, og hans onkel, Jørgen Jørgensen Grimstrup, var sognepræster i Grimstrup og Årre sogne.

Hans Knudsøns hverv som delefoged gør, at han er omtalt adskillige gange i Skast Herreds Tingbog, men han er også selv blevet sagsøgt af Mette Nielsdatters søn af første ægteskab. Under d 19 sept 1665 står der at Jep Pedersen kræver:

al den arv, som han kunne tilfalde efter hans salig fader, Peder Jepsen og salig moder, Mette Nielsdatter af Tranbjerg udi den gaard i Tranbjerg. for:ne Hans Knudsen nu påbor, der være sig huse

På dette tidspunkt er Mette Nielsdatter død af pesten, og Hans har giftet sig igen med Enne Hansdatter, som kom fra Faaborg ligesom ham selv.

¹⁶ **Fæste:** På den tid ejede bønderne ofte ikke jorden selv, men havde fået overdraget brugsretten (på livstid) mod en aftalt betaling i penge og naturalier (*landgilde, tiende*) og dels i arbejde på ejerens (oftest herremandens) jorder og bygninger. Fæsteprotokollerne, hvor betingelserne for fæstet er indskrevet, er i mange tilfælde bevaret, og er et rigtig godt kildemateriale. Den almindeligste form for fæste var *livsfæste*, som gav brugsret i fæsters og eventuelt enkens livstid. Tranberg familiens fæstebetingelser lignere mere *arvefæste*, hvor brugsretten forbliver i familien. Denne form er tæt på *selveje*, og flere i familien kombinerer da også fæstejord med købt jord.

Figur 26: Mette Nielsdatters familieforhold da hun bliver gift med Hans Knudsøn

Figur 27: På prædikestolen i Årre Kirke kan man se, at Peder Jepsens far, Jep Olufsen var kirkevæрге i 1618.

Hans Knudsen Tranberg, som han efterhånden kom til at hedde, drev gården vel. Det kan blandt andet ses af en kop-skat som kongen udskrev i 1678. Kopskat (kop - af kopf, hoved) var en ekstra personskat, som blev udskrevet, naar riget trængte særlig haardt til penge. Den efterfulgtes af mange andre i tidens løb, men det var som oftest ellers selvejere og håndværkere, der maatte betale. Bønderne havde deres faste årlige skatter beregnet efter jordværdien målt i tønders hartkorn. Gaarden i Tranbjerg måtte i denne omgang svare en ekstraskat paa 5 rdl¹⁷, 1 mark og 12 skilling, beregnet på følgende måde:

- Hans Knudsen og hustru, 1 rdl.,
- 5 børn og tjeneste folk, 1 rdl. 1 mark, 8 sk.
- 3 heste, 3 mark,
- 1 fole, 8 sk.,
- 4 køer, 4 mark,
- 8 ungnød (nød: okse, ko), 3 mark,
- 14 faar, 1 mark og 12 sk.,
- 40 svin, 5 mark,
- 12 bistok (bistader), 1 mark.

Det var usædvanligt med så mange svin, og der var da også kun 7 i resten af sognet. En del af de 40 svin har måske nok været smågrise, som har givet Hans Knudsen en ekstra indtægt som leverandør af smågrise.

Hans Knudsen dør d 26. marts 1688, og bliver begravet i koret i Årre Kirke d 4. april – se Figur 22. Tre år før, i 1665, havde Erik Krag på på herregården "Endrupholm" købt Tranbjerg (som vedblev at høre under dette gods indtil gårdene gik over til selveje i de første år af 1800-tallet), og efter Hans Knudsens død blev gården opdelt i tre lige store gårde, hvor tre af hans sønner blev fæstere.

¹⁷**Rdl:** rigsdaler. På dette tidspunkt er 1 rdl = 6 mark = 96 skilling

Familie

De ældste kirkebøger fra Årre er fra 1655 og fra Faaborg har vi dem kun tilbage til 1725, så Hans Knudsøns og hans hustruers forfædre og -mødre fortaber sig i mørket. Mette Nielsdatters første mand kan vi imidlertid følge lidt tilbage i tiden fordi der er præster og en foged i hans forslægt - se Figur 26.

Så vidt vides fik Hans Knudsen ingen børn med Mette Nielsdatter, men vi kender 10 af hans børn med Enne Hansdatter, alle født i Tranbjerg, Årre Sogn:

Knud Hansen Tranbjerg, døbt 25. april 1661. Han blev gift med Mette Sørensdatter (d. 28 jun 1741 i Faaborg Sogn), og har tilsyneladende været gårdfæster i Faaborg, hvor også hans efterkommere findes. Antagelig død omkring 1730, knap 80 år gammel.

Peder Hansen Tranbjerg, døbt 4. oktober 1663. Han er død som spæd, og begravet d 22. november samme år.

Hans Hansen Tranbjerg, døbt d 18. juni 1665, gift d 1. juni med Anne Nielsdatter fra nabosognet Grimstrup og død i Tranbjerg 1725 (begravet i Årre d 25. marts, næsten 60 år gammel). Hans var gårdfæster i Tranbjerg (matr. 2a – i dag Tranbjergvej 15). Mere om ham senere!

Peder Hansen Tranbjerg, døbt d 16. maj 1667, gift 2 gange – først med Maren Andersdatter (~1675 – 1764) og dernæst med Anne Pedersdatter (d. 1700). Han dør 71 år gammel og bliver begravet i Årre d 8 juni 1738. Han var gårdfæster i Tranbjerg (matr. 1a, i dag Tranbjergvej 8), og efter hans død overtages fæstet af hans søn Anders Pedersen. Anders blev en meget velstående mand, der havde penge udlånt til flere i sognet, og som blandt andet ejede Åstrup Kirke! (Kirken i Årre var ejet af Endrupholm – det var først da bønderne fik fod under eget bord, at kirkerne blev overtaget af menighederne). I en tid uden banker blev penge anbragt i fast ejendom.

Anna Hansdatter Tranbjerg, døbt d 20. maj 1669, gift første gang d 3. december 1693 med Niels Nielsen fra Roust i Grimstrup Sogn, og efter hans død i 1697 (begravet d 24. februar 1697 i Grimstrup) blev hun godt en måned senere gift med Gregers Lauridsen (d 6. april 1697 i Grimstrup). Anna dør knap 79 år gammel i Roust, Grimstrup Sogn d 11. maj 1747.

Marie Hansdatter Tranbjerg, døbt d 18. juni 1671, død i Tranbjerg 80 år gammel og begravet i Årre d 3. januar 1751. Hun var aldrig gift, og er begravet sammen med sin bror Niels.

Mette Hansdatter Tranbjerg, døbt d 7. december 1673 og gift d 16. maj 1712 med Søren Nissen, som var møller på Ålbæk Mølle i nabosognet Vester Nykirke. Hun overlever sin mand og dør 74 år gammel som enke på møllen og blev begravet i Vester Nykirke Sogn d 12. januar 1747. Mette har sikkert arvet møllen, men måske ikke selv haft lyst til at blive gift med en ny møller. I hvert fald blev den møller, som overtog møllen efter Søren, Niels Sørensen, i 1730 gift med Mettes brordatter Anne Pedersdatter Tranberg, og da Niels dør, gifter Anne sig med den næste møller i rækken, Jens Hansen (d. 21. april 1744 i Vester Nykirke). På den tid var møllere en slags mellemklasse, som var stærkere knyttet til deres hverv end til deres hjemstavn, og mølleres børn giftede sig i vid udstrækning med andre mølleres børn, så møllerne kunne blive i familien.

Niels Hansen Tranbjerg døbt 23. januar 1676 og død ugift, 81 år gammel d 2. februar 1757. Niels var gårdfæster i Tranbjerg (matr. 3a, i dag Tranbjergvej 13). I 1745 overlader han fæstet til sin brorsøn, Peder Jørgensen fra Faaborg Sogn. Efter Niels' død opstår der en strid mellem Niels' arvinger og Peder Jørgensen. Han mener han har overtaget alle Niels' værdier, men familien mener at det blot drejer sig om gårdfæstet. Striden bliver afgjort på Viborg Landsting, og Jørgen må betale 30 rdl tilbage til arvingerne.

Hans Hansen Tranbjerg er døbt 28. april 1678, men ellers ved vi intet om ham.

Jørgen Hansen Tranbjerg døbt 22. januar 1682 og gift i Faaborg med Anne Pedersdatter d 9 juli 1724. Der er mange lakuner i de ældste kirkebøger fra Faaborg Sogn, så vi ved ikke yderligere om Anne, men til gengæld er der i denne kirkebog ved bryllup og dåb noteret hvor mange penge, der var ofret ved den

lejlighed. Ved Jørgen og Annes bryllup var offeret 3 sld¹⁸ 3 mark og 12 skilling, hvilket er pænt over gennemsnittet på 1 til 2 sdl. Også ved Jørgens børns dåb ligger offeret over gennemsnittet, hvilket antyder, at også han er ret velstillet.

Moderen til disse 10 børn, Enne Hansdatter, overlever sin mand i 37 år, og bliver begravet d 3 april 1725 ved hans side i Årre Kirkes kor – se Figur 22. Alt i alt en livskraftig familie!

¹⁸ 1 sletdater (sld) svarer til 2/3 daler (rdl) eller 4 mark

Hans Hansen i Tranbjerg (Hans Hansen Tranberg)

Døbt	18. juni 1665		Årre Sogn, Ribe Amt
Viet	1. juni 1694	Anne Nielsdatter (1668 - 1751)	Grimstrup Sogn, Ribe Amt
Børn		Hans Hansen Tranberg (1695 – 1748) Niels Hansen Tranberg (1696 – 1755) Peder Hansen Tranberg (1699 – 1779)	
Begravet	25 marts 1725		Årre Sogn, Ribe Amt
Hverv	Gårdfæster i Tranbjerg, Årre Sogn (matr 2a)		

Hans Hansen gifter sig med Anne Nielsdatter fra Roust i nabosognet Grimstrup. De bliver gift i Grimstrup Kirke d 1 juni 1694. Vi ved ikke meget om Anne, men hun må være født i 1668 eller 1669.

Hans Hansen var fra 1690 fæster i Tranbjerg (matr 2a). Gården hørte under Endrupholm gods, og Hans Hansen i Tranberg og hustru ses på en mandtalsliste *Ofver dend allernaadigst paabudne Kopskat forfaldne til sidste Decemb. 1699 Og d. 15. Feb. Anno 1700*. På listen står Hans under *Enderupholms Tienere*, og ægteparret skal iflg. listen betale 1 rdl.

Familie

Hans Hansen havde tre sønner, og med dem er *Tranberg* blevet efternavn, som også følger de efterkommere, der forlader Årre Sogn.

Hans Hansen Tranberg – ham skal vi høre om i næste afsnit!

Niels Hansen Tranberg, blev døbt i Årre Kirke d 1. januar 1697. Omkring dette tidspunkt begynder kirkebøgerne at have lidt flere oplysninger:

Festo Circumcisionis¹⁹, Hans Hansens barn i Tranberg n.²⁰ Niels. Faddere: Peders hustru i Tranberg, Niels och Hans ibid.²¹, Niels Nielsen Gunderup och Tomas Lauritzen Hiortis hustru.

Det kan ses at Hans'svigerinde og to af hans brødre er faddere. Niels Nielsen var talsmand for bønderne i Gunderup da de anmodede om skattenedsættelse efter den store vandflod i 1702. Niels Hansen Tranberg har nok været gift, men jeg har ikke kunnet finde ud af med hvem. Han dør 59 år gammel, og begravet i Årre d 23 juni 1755. I kirkebogen noteres:

d. 23 Julii sal. Niels Hansen junior af Tranbjerg 58 aar 6 maaneder 3 uger

Regner man fra dåb til begravelse er der gået 58 år, 5 måneder og 22 dage, så der har måske gået en måneds tid fra Niels blev født til han blev døbt.

Peder Hansen Tranberg, blev døbt d 19. marts 1699 i Årre Kirke og begravet samme sted d 20. april 1779, 80 år gammel. Peder var ugift og ret velhavende som det kan ses af hans testamente, som er indført i tingbogen en uge før hans begravelse:

Udi den hellige Treenigheds navn haver jeg underskrevne Peder Hansen, Tranbjerg, som fra min første tid af; for først haver opholdt mig her, hos mine forældre, og siden efter deres død, hos mine slægt og venner i Tranbjerg, beliggende i Aarre sogn, Riberhus amt, og er fremdeles forblevet, gjort følgende foranstaltning, angaaende hvorledes jeg ville have forholdet; med den liden formue, som jeg ved Guds velsignelse, selv som en bondekarl med arbejdsomhed haver forhvervet, og ved en sparsommelig levemaade nu haver mig forbeholden, og kan vente mig, at efterlade, siden jeg uden noget ægteskab, stedse har levet i enlig stand, som jeg og endnu paa

¹⁹ **Festo Circumcisionis**: Kristi omskærelse – 1. januar

²⁰ **n.** = nomen: navn

²¹ **Ibid.** Kirkebogslatin for sammesteds

min høje alder befindes udi; og ingen livsarvinger enten har, heller jeg mig kan vente. Saa haver jeg med velberaad hu overvejet og besluttet, selv at dele min efterladende formue, imellem mine afdøde brødrer, deres efterladte børn, som er mine rette og sande arvinger. Og det saaledes mig bedst synnes efter enhver deres omstændigheder, og ville jeg da, at efter min død; skal forholdes med min efterladende formue, som følger

Derefter oplistede de af hans brødrer børn, som bliver betænkt. To faar hver 500 rigsdaler, en faar 250 rdl, to faar hver 150 rdl, og tre faar hver 80 rdl. Dette bliver ialt 1790 rigsdaler, en ret betydelig sum – Åstrup Kirke, som hans fætter Anders Pedersen ejede, var vurderet til 2030 rdl. Udover pengegaverne var der også råd til den sten, som ligger paa Aarre kirkegaard – se Figur 23. Det med *sparsommelig levemåde* skal måske ikke tages alt for bogstaveligt, for i boopgørelsen efter ham findes der blandt andet: En brun hjemmegjort vest med 26 sølvknapper; en blå klædes vest med 36 sølvknapper; en læder vest med 26 sølvknapper; en nattrøje med 18 sølvknapper; et par skospænder af sølv og et silkehalstørklæde.

Hans Hansen Tranberg

Døbt	13. maj 1695		Årre Sogn, Ribe Amt
Viet	5. juni 1724	Margrethe Nielsdatter (1695 - 1768)	Årre Sogn, Ribe Amt
Børn		Margrethe Hansdatter Tranberg (1725 - 1804) Anne Hansdatter Tranberg (1726-) Maren Hansdatter Tranberg (1727- 1731) Inne Hansdatter Tranberg (1728- 1731) Hans Hansen Tranberg (1730-1801) Inne Hansdatter Tranberg (1732-efter 1801) Niels Hansen Tranberg (1734-) Jørgen Hansen Tranberg (1736-1815) Maren Hansdatter Tranberg (1738- 1831)	
Begravet	24. april 1748		Årre Sogn, Ribe Amt
Hverv	Gårdfæster i Årre by, Årre Sogn (matr 2a)		

Hans Hansen er født i Tranbjerg, men fæster i 1716 en gård i Årre By – matr.nr. 2a²². Denne gård er en halvgård med 3-2-3-1 hk²³. Han købte desuden en ”kvartgård” på 1-0-2-2 hk kaldet ”Kirkeager” af sin svoger Chr. Gundorf (om ham se på side 58 f) hvorved gården blev den største i Årre by. Hans efterkommere boede på gården indtil 1858.

Hans Hansen blev i 1724 gift med Margrethe Nielsdatter, som var ud af en anden storbonde slægt fra Gunderup. Vi vender tilbage til hendes slægt efter et par Tranberg’er mere (se kapitel ” - Margrethe Nielsdatters slægt fra Gunderup” på side 53).

Familie

Hans og Margrete fik 9 børn – 3 drenge og 6 piger. De første 4 med ca 1 års mellemrum og derefter hvert andet år. To af pigerne, Maren og Inne, dør som helt små med en uges mellemrum i 1731, og to af børnene, Anne og Niels, har jeg ikke kunnet finde andre spor efter, end at de er blevet døbt. Om de andre vides:

Margrethe Hansdatter Tranberg, døbt d 11 marts 1725, blev d 9 januar 1762 gift med Christen Pedersen Bruun (1722 - 1798). Christen var gårdmand i Orten By ved Varde, og havde overtaget sin fædrende gård

²² Som en pudsigt ting kan nævnes, at denne og andre gårde i Årre Sogn fra 1778 ejedes af *Jens Jørgensen Jelling* til ”Låge” (herregård ved Vejle) og senere af hans enke *Anne Nielsdatter Obling* indtil den omkring 1719 blev overtaget af den lokale herregård ”Endrupholm”. Jens og Anne vil blive omtalt i Svens slægts-historie.

²³ hk: hartkorn = (hårdt korn rug og byg). Jordværdienhed. Da hartkorn er en jordværdienhed og ikke en arealenhed findes der ikke et fast omregningsforhold mellem tøn timer hartkorn og arealmål. Agerjorden opmålt i tøn timer land á 14.000 kvadratalen. Heraf gik der alt efter jordens kvalitet fra 2 til 20 tøn timer land på en tøn timer hartkorn. En tøn timer hartkorn opdeles i 8 skæpper af 4 fjerdingkar af 3 album. Dvs hvis man ville omregne 3-2-3-1 hk til decimalsystem, ville det svare til 3,35 hk.

Alt efter størrelse bliver gårde benævnt som:

- Husmandssteder: under 15 tøn timer land og under én tøn timer hartkorn.
- Boelsmandssteder: under 3 tøn timer hartkorn, men større end de egentlige husmandssteder.
- Halvgårde: 3-5 tøn timer hartkorn (de mindste bondegårde).
- Helgårde: 6-11 tøn timer hartkorn (de største bondegårde).
- Proprietærgårde: 12-23 tøn timer hartkorn.
- Godser eller Herregårde: 24 tøn timer hartkorn eller mere

efter broderens død. Da de blev gift, havde Margrethe været i tjeneste hos Kristen Hjørning, herredsfoged og byfoged i Varde. Margrethe dør 80 år gammel i Orten i 1804, og bliver begravet i Varde d 14 august.

Hans Hansen Tranberg, døbt d 15. november 1730, overtager gården efter sin far omkring 1760. Han ejede i forvejen en halvgård i Gunderup. Den 8 februar 1770 bliver han gift med Maren Jeppesdatter (1747 – 1797) fra Vester Starup Sogn. Hans ældste søn, som pudsigt nok også hedder Hans Hensen Tranberg, overtager gården i 1798 og Hans dør som 71 årig aftægtsmand på gården. Han bliver begravet i Årre d 26. februar 1801.

Inne Hansdatter Tranberg, døbt d 4 maj 1732, og fik i dåben sin nyligt afdøde søsters navn – hvilket var meget almindeligt på den tid, hvor børnedødeligheden var stor. Hun blev d 27. november 1764 gift i Varde St. Nikolaj med kongebrev (sikkert fordi vielsen blev foretaget i et andet sogn end hvor bruden hørte til):

*27. nov. 1764 blev gudelskende pige Inne Hansdatter og velagte unge karl Christen Christensen
Bek af Lydum Mølle Copulerede med kongebrev.*

Christen Beck var møller i Lydum Mølle, en mølle, som stadig findes, nu som elværksmuseum, idet den i sine sidste aktive år var et lille vandkraftværk.

Lydum Vandmølle formentlig i slutningen af 1700 tallet. Møllen drives tilsyneladende af et stort underfaldshjul og facaderne består primært af bindingsværk og stråtag. Det er ikke usandsynligt, at den nuværende mølle er bygget oven på fundamentene på den gamle mølle, der ses på tegningen.

Figur 28: Lydum kirke og mølle, set fra syd. Tegning af H. C. Bloch 1830 i Varde Museum

Christen dør i 1799, men ved folketællingen i 1801 bor Inne stadig på møllen, hvor hendes søn nu er møller. **Jørgen Hansen Tranberg**, døbt d 26. december 1736, skal vi høre om senere (se side 44).

Maren Hansdatter Tranberg, døbt d 9. november 1738, bliver d 1. marts 1770 gift med Christen Christensen Hjort, som på det tidspunkt er enkemand. Samme år som de bliver gift, overtager han fæstet på

den lille gård (på godt 2 tønder hartkorn, matr. 16 a) som hans familie har boet på i 150 år. Da gården bliver solgt til selveje omkring 1797, er det dog ikke Maren og Christen der køber den. Vi finder dem næste gang, ved folketællingen i 1801 som aftægtsfolk hos datteren på en lille gård (et boel) i Næsbjerg Sogn, ca 10 km nord for Årre. Her dør Maren, 81 år gammel, og bliver begravet d 10 april 1813. Christen dør 3 måneder senere og bliver begravet d 4 juli 1813.

Skifte efter Margrethe Nielsdatter

Den 8. august 1768 afholdtes der skifte efter Hans Hansen Tranbergs hustru Margrete Nielsdatter. Af vurderingen kan man få et indtryk af hvad der var af løsøre i et velstående bondehjem - opgjort i Rigsdaler (rdl), mark (m) og skilling (sk):

	Rdl	m	sk		Rdl	m	sk		Rdl	m	sk
Køkkenet				1 jernkakkelovn ovn	9			Kreaturer			
1 gl. fyrbord med skab		2		1 messingfod paa kakkelovnen		2		1 sort brun hest, 8 aar	18		
2 fjelbænke			8	1 messing fyrbækken		3		1 gul hoppe, 14 aar	12		
1 stol med halmsæde			4	2 smaa tinfade	1			1 3 aars hest	15		
1 ildklemme			10	1 gammel flintbøsse		4		1 graa ko	6		
2 kedelskeer		1		2 sølvting	3			1 hvid do.	6		
1 jernpande			12	1 sølvbæger	3	2		1 sorthjælmet do	6		
1 stor jerngryde			3	1 messing lysestage			8	1 sortbroget do	4	4	
3 smaa tinfade		4		1 spejl m. sort ramme		3		1 do do	5		
4 smaa tintallerkener		2		1 liden bliktragt			2	1 kvie	5		
4 røde stenfade			8	3 glar boutellier		2		1 stud, 2 år	2	1	
1 blik dørslag			4					1 studekalv	1		4
1 liden tin cercechin			4	Sengeklæder				14 gl. faar	4	4	
1 spand m. jerngjord og greb		1		1 rød og blaaahvid sribet olmerdugs overdyne	1	4		11 lam	1	5	
2 stripper			12	1 hvid vadmels underdyne	4			1 galtgris	1	4	
1 do større			2	2 hvide og blaasribet hovedpude		2		3 gl. bistok	2		
2 øltønder		5		1 bolster hovedpude		1		3 sværmestokke	2		
3 sorte gryder			6	2 høgarns lagener		4					
4 sorte potter			4	2 pudevaar af blaa lærred		1	8	Udendørs redskaber og alt tilbehør			
1 egekar		4						1 beslagen vogn	12		
1 do		2		Den øster stue				1 trævogn m. hamler	5	2	
1 dejtrug		1		1 gl. egebord		2		1 trævogn med fjæl og drætte	2		
1 kværn		4		1 blaa ulden og lindet omhæng til en seng	1			1 plov m. Tilbehør	3		
1 øltragt			6	1 bolster overdyne	1			1 harve m. Jerntænder	1		
1 kværn m. sten		1		1 blaa og hvid bolster underdyne	1			1 gl. træharve		2	
2 smaa træstole m. halmsæder			8	1 bolster hovedpude		1	8	2 høleer m. skaft	1	2	
1 lille kobber fyrfad			10	2 hørlærreds lagener		4		1 jerngreb og 2 trægrebe	1	8	
1 rød og hvid skafes overdyne	1	2		1 do. pudevaar			12	1 møgkrog			8
1 bolster rød og hvidsribet underdyne		4		1 liden gl. Træstol			2	1 fork			12
1 do. Hoveddyne			12	2 spinderokke		1	8	1 lyngle			12
1 bolster pude		1	4	1 skæggemand			12	2 spader m. Skaft		5	

2 blaa lærredslagner		4				1 hjulbør		1	8
1 Pudevaar		1		Karlens seng		2 plejle			8
				1 blaa og hvistribet overdyne		2	4 river		
Dagligstuen				1 do. vadmels underdyne		1	8	1 gl. Skovl	2
1 egebord med aaben fod	2			1 bolster hovedpude		1	8	1 hakkelsekiste m. kniv	4
1 gl. bænkekiste		2		1 En sort og rødtribet do			12	1 stk. haartøj	1
1 gl. filbænk			8	1 lærreds lagen		2		1 hammer og spegerbord	2
1 lænestol betrukket med sælskind		1						1 sav	8
1 do stol af træ			12					1 lægt	4
								3 segl	2

Ialt 152 rdl, 1 m og 5 sk. Desuden ejede boet en 1/8 gaard af hartkorn, 0-4-1-1.

Jørgen Hansen Tranberg

Døbt	26. december 1736		Årre Sogn, Ribe Amt
Viet	16. april 1773	Ellind Nielsdatter (1747 - 1808)	Fåborg Sogn, Ribe Amt
Børn		Knud Lund Jørgensen Tranberg (1774 – 1860) Margrethe Jørgensdatter Tranberg (1777- 1778) Margrethe Jørgensdatter Tranberg (1779 – efter) Anna Cicilia Jørgensdatter Tranberg (1782 – 1788)	
Død	7. juli 1815		Agersnap, Ølgod Sogn, Ribe Amt
Begravet	16. juli 1815		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Bonde og gårdbeboer, Agersnap, Ølgod Sogn, Ribe Amt		

Jørgens storebror Hans overtog slægtsgården i Årre, så selv måtte han ud og starte et nyt sted. I skiftet efter hans mor i 1768 kan vi se at han på det tidspunkt ikke længere var i Årre:

Jørgen Hansen, 31 Aar. tiener synden Tønder

Senere flytter han til Faaborg Sogn, og ved auktionen over Lindbjergs bøndergods d 20. oktober 1785 køber han den gamle fæstegård "Agersnapgaard", Ølgod Sogn (3-0-1-2 hk for 450 rdl) og i 1789 endnu en halvgård der (3-0-7-2¹/₈ hk for 750 rdl). Han må have drevet dem godt, og måske erhvervet mere jord, for da sønnen overtager gårdene, den ene i 1799 og den anden i 1803 er både deres hartkorn og værdi steget.

Den ene gård, "Østergård", brændte i 1801, og selv om den var forsikret i brandkassen for 650 rdl, reddes der kun for 1 rdl og 2 mark ud af flammerne. Gårdene er nok blevet lagt sammen ved den lejlighed, og ved brandkassens taksering i 1802 står der:

Alle bygninger er opført af grundmur og med stråtag. Stuehuset er 12 fag og 11 alen²⁴ dyb, til beboelse med tre skorstene og en bageovn, 630 rigsdaler. – Det vestre hus, 10 fag, 10 alen dyb, til stald, 220 rigsdaler. – Det nordre hus, 20 fag, 10 alen dyb, til lade, 420 rigsdaler. – Det østre hus, 9 fag, 10 alen dyb, til stald, 230 rigsdaler. – Ialt 1500 rigsdaler.

Det ældste billede af Agersnapgård (matr. 3a), jeg har kunnet finde, er fra omkring 1835. Stuehuset i forgrunden er nok det samme, men staldbygningerne har fået nyt tag, og er måske også blevet udvidet.

Figur 29: Agersnapgård ca 1835. Fra arkiv.dk

²⁴ Alen (= 2 fod): gammelt dansk længdemål = 0.6277 meter

Fag: Afstanden mellem de bærende stolper i huse bygget i bindingsværk. Typisk 2½ alen ~ 1,5 meter

Stuehuset er altså på ca 7 m x 19 m (130 m²)

Inden Jørgen Hansen kommer til Ølgod, er han d 16. april 1773 blevet gift i Faaborg med Ellind (Ellen) Nielsdatter. Ellind er enke, og har et halvt år forinden på den samme dag begravet både sin mand, Knud Lauridsen Lund (1743 – 1772) og sin ældste søn, Peder Knudsen (1769 – 1772). Den yngste søn, Lauritz Knudsen, vokser op hos Jørgen og Ellind i Ølgod, og bliver vistnok sidenhen gårdmand i Faaborg. De første år bor de i Faaborg, så Jørgen har nok overtaget et landbrug sammen med enken efter Knud Lund.

Familie

Ellind Nielsdatter. Ved hendes begravelse d 20 marts 1808 i Ølgod Kirke, opgives hendes alder:

1808 d. 30 mar. Jørgen Hansen Tranbjergs kone af Agersnap Ellen Nielsdatter 61 år 2 måneder 19 dage

Så hun må være født omkring d 11. januar 1747. Ved hendes vielse med Knud Lund står der, at de begge kommer fra Faaborg, men der er ingen optegnelser om hendes dåb i starten af 1747 i Faaborg Sogns kirkebog, så derfor kan vi heller ikke finde ud af hvem hendes forældre var.

Knud Lund Jørgensen Tranberg, døbt d 25. september 1774 i Faaborg. Ved dåben fik han mellemnavnet Lund sikkert efter moderens første mand. Knud skal vi høre mere om senere.

Margrethe Jørgensdatter Tranberg, døbt d 2. februar 1777 i Faaborg. Hun døde igen lige efter sin 1 års fødselsdag og blev begravet i Faaborg d 29. marts 1778.

Margrethe Jørgensdatter Tranberg, døbt d 9. maj 1779 i Faaborg, konfirmeret i Ølgod i 1794 og viet i Sønder Omme til Jens Jørgen Lassen (~1762 – efter 1834). Ved folketællingen i 1801 er han gårdejer og kromand i Østerby, Sønder Omme Sogn, og ved næste folketælling i 1834 er han enkemand og på aftægt hos deres svigersøn Peter Hansen Harthe i Seest.

Anna Cicilia Jørgensdatter Tranberg. Den yngste datter er lidt af et mysterium. Hun optræder som 4-årig ugift barn af andet ægteskab i folketællingen 1787, men kan ikke findes døbt hverken i Faaborg eller Ølgod. I 1788 står der i Ølgods kirkebog:

d. 30 okt. blev Jørgen Tranbjergs datter jordet 9 år

Alderen ville passe med Margrethe (den anden), men da en Magrethe Jørgensdatter Tranberg, født 1779, er blevet både konfirmeret og gift, antager jeg, at præsten ikke har kendt den tilflyttede familie så godt, og derfor har taget fejl af Anna Cicilias alder. Jeg har ikke fundet nogen Anna Cicilia i Ølgod eller omliggende sognes kirkebøger.

Knud Lund Jørgensen Tranberg

Døbt	25. sept. 1774		Fåborg Sogn, Ribe Amt
Viet	6. juni 1794	Ingeborg Pedersdatter (1775 – 1814)	Ølgod Sogn, Ribe Amt
Børn		Ellen Knudsdatter (1795-1839) Appelone Marie Knudsdatter (1796-1843) Anna Knudsdatter (1798-1834) Jørgen Knudsen Tranberg (1800-1853) Peder Knudsen Tranberg (1802-) Margrethe Knudsdatter (1804-1805) Margrethe Knudsdatter (1806-1810) Ene Margrethe Knudsdatter (1808- 1842) Maren Knudsdatter (1810-1825) Hans Knudsen Tranberg (1812 - 1861) Edel Margrethe Ingeborg Knudsdatter (1814-1814)	
Viet	24. juni 1815	Mette Marie Christensdatter (1794 - 1881)	Sønder Omme Sogn, Ribe Amt
Børn		Ingeborg Knudsdatter Tranbjerg (1816-1876) Christen Knudsen (1818- 1818) Anna Knudsdatter (1819- 1820) Christen Knudsen Tranberg (1820-1903) Anna Knudsdatter (1824- 2835) Peder Knudsen (1825- efter 1890) Ane Knudsdatter (1829-1903) Ellen Marie Knudsdatter Tranbjerg (1831 - 1904) Ane Margrethe Knudsdatter Tranbjerg (1835-) Laurids Knudsen Tranberg (1839-)	
Død	20. januar 1860		Agersnap, Ølgod Sogn, Ribe Amt
Begravet	29. januar 1860		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Bonde, Agersnapgård, Ølgod Sogn, Ribe Amt		

Knud Lund Jørgensen Tranberg bliver døbt i Faaborg Kirke d 25. sept. 1774:

Dom. 17ma p. Trinit. ²⁵ døbt Jørgen Tranbergs søn af Faaborg med navn Knud Lund. Baaren af Faderens søster fra Otting i Varde sogn.

Fadderne: gl. Peder Tranberg fra Tranberg, Jens Nielsens tjenestekarl, it: Hans Møllers og Peder Christensens huustroer, alle af Faaborg bye.

men allerede som 11-årig flytter han med familien til Agersnap i Ølgod Sogn, hvor han bliver konfirmeret som 15-årig i 1789 sammen med sin halvbroder Laust (Lauritz).

Knud overtager den første af faderens gårde i 1799, og selv om han formelt først køber den anden i 1803, så har han nu nok i praksis stået for det hele, for i folketællingen 1801 opgiver faderen sin stilling som husmand, dvs han må være flyttet i en aftægtsbolig med ret lidt jord. Med Knud Jørgensen bliver omfanget af det Tranbergske gård-imperium ret broget. Han har stor lyst til og talent for handel, og i disse år, hvor mange gårde går over til selveje, er der mange gårde på auktion. Han køber gårde, udparcellerer dem, bryder bygninger ned, sammenlægger parceller og bygger nye gårde. Han har åbenbart også været en reel handelsmand, for han nød stor tillid og anseelse på egnen. Jeg forestiller mig, at han har nydt at være en aktiv katalysator i den omstilling fra det stive gamle fæste-bundne landbrug til et mere moderne landbrug bygget

²⁵ Dom. 17ma p. Trinit.: den 17nde søndag efter trinitatis. I det danske kirkeår er trinitatis søndag søndagen efter pinse.

på selveje. Det fortælles, at han efter at have købt en gård på auktion med det samme kunne overlade den til en anden til samme pris, som den var købt for.

Knud blev gift d 6. juni 1794 i Ølgod Kirke med Ingeborg Pedersdatter (1775 – 1814). Hun var af en velstående bondefamilie fra List og Medum (Ølgod Sogn), og hendes slægt har fået et kapitel for sig selv: ”- Slægten fra Medum og Vester List”, side 53.

Som sagt var Knud en meget foretagsom mand, og han får ialt 21 børn – fra han var 20 år til han var 64! Med Ingeborg får han 11 børn, hvoraf 3 dør som små. Den videre skæbne af et af børnene, Peder, har jeg ikke kunnet opdrive, så måske er han også død som spæd. Ingeborg overlever kun kort tid efter den 11te fødsel. Hun bliver begravet samme dag (d 1. maj 1814) som datteren bliver døbt Edel Magrethe Ingeborg. Datteren, dør 3 dage senere, og bliver begravet d 8 maj.

Året efter forlover Knud sig med Mette Marie Christensdatter fra Sønder Omme:

1815 d. 15 Maj.

Knud Jørgensen Tranberg af Agersnap i Ølgod Sogn at han havde trolovet sig med Christen Madsens datter Mette Marie af Lille Brande og at intet kunde hindre deres ægteskabs fuldbyrdelse, herfor indestod som forlovere Pigens fader Christen Madsen og Niels Møller af Jullingsholm og bevidned dette med deres egenhændige underskrift.

Christen Madsen.

Niels Nielsen²⁶.

De bliver gift i Sønder Omme d 24. jun 1815. Han har måske mødt hende gennem sin søster Margrethe, som jo var gift med Kromanden i Sønder Omme. Mette Marie var datter af en gårdmand, men mere ved jeg ikke om hendes baggrund. Hun var tilsyneladende en sej kvinde – hun fødte 10 børn, men overlevede sin mand med 21 år, og dør som 86-årig og blev begravet i Ølgod d 30 april 1881.

Knud blev 86 år gammel og døde 1860 på ”Agersnapgaard” som aftægtsmand hos sønnen Christen Knudsen Tranbjerg. Skiftet efter Knud var meget omfattende og fandt sted på Herredsfogedkontoret i Varde. Kun syv af Knud's ialt 21 børn, hvoraf otte døde inden 14-årsalderen, overlevede deres far. Af første ægteskab var det kun Knud der netop nåede at overleve sin far, men seks af disse børn efterlod sig tilsammen 49 børn og børnebørn, der alle skulle have del i arven efter Knud. De seks børn af andet ægteskab, der overlevede barndommen, overlevede også deres far. Knud blev begravet i Ølgod d. 29 januar 1860.

Familie

Alle Knud Jørgensen Tranbergs 21 børn er døbt i Ølgod Kirke. Her er først de børn han fik med Ingeborg Pedersdatter:

Ellen Knudsdatter, døbt d 15. februar 1795. Hun bliver i 1812 gift med Peder Thorlund Andersen – mere om hende i afsnittet om Thorlund-slægten, side 29.

Appelone Marie Knudsdatter, døbt d 17 april 1796. Hun bliver i juli 1816 gift med Hans Christian Jepsen Bank, og et halvt års tid efter flytter de til Rind Sogn i Ringkøbing Amt. Hans starter deroppe som husekræmmer og småhandlende, men ved sin død i 1842 benævnes han handelsmand og gårdejer. Appelone dør som 47-årig enke og bliver begravet i Rind d 11. september 1843.

Anna Knudsdatter, døbt d 24. juni 1798. Hun bliver gift med Christen Nielsen Hammelsvang d 30 juli 1816. Christen overtog sin fædrende gård på Lindbjergmark, Ølgod Sogn. Hun døde kun 36 år gammel få dage efter sønnen Peders fødsel, og blev begravet i Ølgod d 11 oktober 1834 - samme dag som Peder blev døbt. Christen, som nu havde 5 børn, giftede sig snart igen.

Jørgen Knudsen Tranberg, døbt d 12 oktober 1800. Som 19 årig bliver han udlagt som barnefader til til en lokal piges uægte barn. Han blev senere gift med Anne Marie Jensdatter, en gårdmandsdatter fra Østbæk, d 2. april 1822, og allerede d 8. juni samme år kunne de døbe deres første barn, Jens Jørgensen. I april 1824

²⁶ Niels Nielsen er sandsynligvis Niels Nielsen Lindberg. Lindberg familien ejede på den tid Juellingholms Mølle, og var på en eller anden måde beslægtet med Gundorf'erne i Ølgod (om dem senere). Niels kom i øvrigt tragisk af dage – han druknede i Omme Å d 6 februar 1826, men blev først fundet d 2 april.

køber hans far en gård i Hjedding (også i Ølgod Sogn) for 200 rdl, som han sælger videre til ham for 100 rdl. Parret lever der indtil Jørgen sælger den for 500 rdl (de har handelstalent i den familie) og flytter op mod Herning egnen. Jørgen når at være gift tre gange inden han dør som 52 årig i Timring, Ringkøbing Amt. Han bliver begravet i Timring Kirke d 17. april 1853.

Peder Knudsen Tranberg. Om ham står der i kirkebogen:

1802

d. 25 nov. blev gårdmand Knud Jørgensen Tranbjerg i Agersnap hans kone Ingeborg Pedersdatter forløst med en søn som blev døbt med navn Peder. Fremstillet i kirken d. 2 jan. 1803. Vidnerne vare Niels Pedersens hustru Nicoline, Jørgen Tranbjerg, Niels Vestergård, Peder Jensen.

Men det er også det eneste jeg ved om ham!

Margrethe Knudsdatter:

1804

d. 31 dec. blev Knud Jørgensen Tranbjergs kone Ingeborg Pedersdatter forløst med en datter som blev døbt Margrethe. Fremstillet i kirken d. 3 mar. 1805. Vidnerne var Jens Jørgensens kone fra Omme, Niels Vestergårds kone, Jens Jørgensen, Christen Medum og Jørgen Tranbjerg. Død 12 uger gammel.

Margrethe Knudsdatter. Heller ikke den næste Margrethe levede længe. Hun blev født den 23. januar 1806, men døde d 20. december 1810, en måned før sin fire-års fødselsdag.

Ene Margrethe Knudsdatter, født d 7. april 1808. Hun var pur-ung (16 år og vist ikke engang gravid), da hun d 10 juli 1824 bliver gift med Johannes Johansen (1797-1828). De bor på gården "Nytofte" i Lindbjergmark da han dør d 13 december 1828, kun 31 år gammel. Efter det obligatoriske halve år gifter Ene sig igen med Christen Bennedsen Christensen (f. 1806) fra Øse Sogn, men hun dør på Nytofte d 24 november 1842, kun 34 år gammel. Hun efterlod sig 6 børn, heriblandt et par tvillingedrenge og et par tvillingepiger. Christen gifter sig derefter med Ene Margrethes niece, Ellen Margrethe Pedersdatter (1819 - 1897).

Maren Knudsdatter blev født d 3 september 1810 og døde 14 ½ år gammel. Hun blev begravet d 17 februar 1825 – i samme kiste som hendes spæde halvsøster Anna, der døde 3 dage efter hende.

Hans Knudsen Tranberg, født d 1. juni 1812. Han kom ud at tjene hos Mads Pedersen i Hejbøl, og fik der et godt øje til gårdejerens datter Maren. Hans og Maren Pedersen blev gift i Ølgod Kirke nytårsdag 1833, og blev jordbrugere på Thorlund Mark, hvor Hans døde 49 år gammel. Han blev begravet i Ølgod d 11. oktober 1861.

Edel Margrethe Ingeborg Knudsdatter overlevede ikke sin mors død. Hun blev født d 2. februar 1814, døbt d 1. maj, død d 4. maj, og begravet d 8. maj 1814, en uge efter hendes mors begravelse.

Og her kommer så de børn Knud Lund fik med Mette Marie Christensdatter:

Ingeborg Knudsdatter Tranbjerg, født d 22. april 1816. Hun gifter sig d 20. oktober 1844 med en fjern slægtning, Hans Tranberg Hansen (f. 1810 i Årre). Hans er først gårdmand i Årre By i den gård, hvor han er vokset op, men senere flytter de til Gunderup, hvor Ingeborg dør, 60 år gammel. Hun blev begravet i Årre d 28. september 1876.

Christen Knudsen. Født d 22. februar 1818, død d 22. april, begravet d 30. april 1818.

Anna Knudsdatter. Født d 20. marts 1819, død d 16. februar og begravet d 27. februar 1820.

Christen Knudsen Tranberg. Et nytårsbarn – født d 31. december 1820 og døbt d 1. januar 1821. Christen overtog "Agersnapgaard" efter faderen d 29. december 1855 for 6000 rdl og aftægt (se aftægtskontrakten nedenfor). På dette tidspunkt var "Agersnapgaard" sognets næststørste med et hartkorn på 6-7-2-1¾. Med

udsigt til at få foden under eget bord kunne Christen så også gifte sig. Han blev viet til Kirsten Mikkelsen (f. 1836) d 25. november 1855 i Ølgod Kirke.

I "Kræ Knudsens" tid, og i de følgende to slægtled blev "Agersnapgård" et landskendt center for opdræt af den jydsk hingst. Hingsten Claus af Agersnap har efter sigende gavnet hesteavlen på Ribe-egnen mere end nogen anden hest.

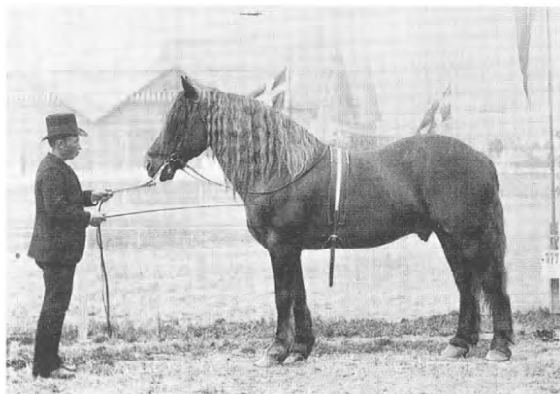
"Agersnapgård" inklusive det gamle stuehus fra 1800 brændte ned til grunden i 1946, men blev genopført. Først i 1966 gled gården ud af slægtens eje.

Christen »Kræ« Knudsen Tranberg, som ejede Agersnapgaard indtil 1903.

Figur 31: Christen Knudsen Tranbergs kone, Kirsten Mikkelsen List samt hendes moder Karen Lauritzdatter. Fra arkiv.dk

Hingsten »Agersnap« præsenteres her af »Kræ« Knudsen ved Stavnsbånds Jubilæet i København i 1888. Agersnap blev ved den lejlighed køret med en attendeplads.

Figur 30: Christen Knudsen (tv) vandt med sine hingste Claus og Agersnap mange præmier. Ved Stavnsbånds Jubilæet i København i 1888 fik han dog kun en andenpræmie (billeder fra Claus og hans sønner i Agersnap Ølgod Museum 1997)

Figur 32: Christen Knudsen Tranberg og hustrus gravsten på Ølgod kirkegård.

Anna Knudsdatter. Født d. 17. maj 1824, død d 10 februar næste år og begravet i Ølgod d 17. februar 1825. Peder Knudsen blev født på "Agersnapgaard" d 19. december 1825, og bliver landbruger og gårdejer i List, Ølgod sogn. Han er gift to gange – første gang i december 1849 med Christine Nielsdatter, og senere med Kirsten Jepsen. Han dør engang efter 1890.

Ane Knudsdatter, født d 8. januar 1829, blev gift med Jes Jensen, født i Janderup Sogn, gårdmand i Hesselho, Ølgod sogn. Ane overlevede ægtemanden, og døde i Ølgod 74 år gammel. Hun blev begravet der d 19. november 1903.

Ellen Marie Knudsdatter, født d 19. november 1813. Hun giftede sig i Ølgod med Niels Christian Thomsen (1816 – 1883), som var gårdmand i Langsig, Lunde sogn. En sjov detalje: I folketællingen i 1890, efter mandens død, opgiver hun sig som *ugift, bedstemoder*, i stedet for *enke*. Hun dør i Langsig 72 år gammel, og bliver begravet i i Lunde d. 28. januar 1904.

Ane Margrethe Knudsdatter, født d 28. november 1834. Hun giftede sig i Ølgod d 11. juli 1857 med en gårdmandssøn fra Ølgod by, Søren Jørgensen (f. 1831). Et halvt år efter brylluppet flyttede de til Kjærup i Janderup Sogn, hvor de *lever af deres jordlod*. Ved folketællingen i 1880 finder man dem i Kirkeby, Sønder Omme, hvor Søren er forpagter, men her hører sporene op.

Laurids Knudsen, født d 10. marts 1839, død d 30 maj næste år, og begravet i Ølgod d 8. juni 1840.

Aftægtskontrakt

Da Knud Jørgensen Tranberg solgte ”Agersnapgaard” til sønnen Christen Knudsen Tranbjerg oprettedes en aftægtskontrakt. Der er her en dataljeret redegørelse for de daglige fornødenheder, som skulle sikre en velstillet bonde en behagelig alderdom:

Ved at jeg Knud Lund Jørgensen Tranberg Dags Dato har tilskjødet min iboende og hidtil ejede Gaard Agersnapgaard til min Søn Christen Knudsen Tranberg, har jeg betinget mig og min Kone Marie Christensdatter følgende Aftægt og Forsørgelse, som min Søn eller Gaardens efterfølgende Ejere skal være pligtige at yde os for vor livstid. I Aftægtslejligheden, som jeg Christen Knudsen Tranberg forpligter:

1. Post mig til forsvarlig at lade indrette i den østre Ende af Salshuset, fuldstændig i enhver Henseende, saa snart Aftægtsnyderen forlanger det, med 3 Værelser, Stue, Køkken og Spisekammer. En Bolig saalænge de lever, og skal have Ret til, foruden deres Kister og Klæder, uden Vederlag at medtage af Gaardens indboe: 2 Senge med Sengeklæder, 1 Bord og 3 Stole, 1 Kakkelovn med Kogeindretning, 1 Stueuhr, samt hvad de forøvrigt maatte have Brug for af Bohave. Boligen vedligeholdes forsvarlig af Aftægtsyderen. Uden noget Vederlag skal Aftægtsyderen levere os følgende Præstationer, aarligt:

2. Post 4 tdr. Rug, 3 tdr. Byg, 48 pund fersk Mellemsideflæsk, 72 pund fersk Faare eller Oxekjød, 2 pund Ister, 8 Snese Hønseæg, 6 Torsk, 3 Snese Hvilling, 1 pund Humle, 1 Skp. Salt, 2 tdr. Kartoffler, og desuden de nødvendige Kartoffler i Opgravningstiden fra den Tid Gaardens Ejer begynder at optage til eget Brug. 21 Potter Brændevin, deraf 5 Potter til Juul, 2 Potter til Paaske og 2 Potter til Pinse, de resterende leveres som nedenfor bestemt. 8 Pund Kaffe, 8 Pund Kandis, 8 Pund Cichorie, 8 Lod Thee, 6 Pund Faaretalg, 2 Potter Stenolie, 8 Pund tør sød Ost, 18 Alen hjemmegjort Hør eller Tvistlærred. 3 Pund Sæbe og 1 Par Tøjsko til hver af Aftægtsfolkene hver Højtidsoffer.

Maanedlig: Den første Dag i hver Maaned 1 pund Tobak.

Ugentlig: 3 Potter frisk Kjernemælk og 1 Pund Smør som leveres hver Søndag Morgen.

Daglig: 3 Potter Mælk nymalket, med undtagelse fra hvert Aars 1. August til 1. November, i hvilke Maaneder de kun skal have 2 Potter nymalket Mælk daglig.

Aarlig: Hver Aars 1. November leveres 2 levende Gjæs. Af Gaardens Faarefolk med Aftægtsnyderne, udtages 3 Faar, som græsses og fodres af Gaardens Ejer, der skal indsætte nye Faar, hvis nogen af de nævnte 3 Faar dør i Utider. Det er en selvfølge, at Aftægtsnyderne erholde Faarenes Yngel og Uld. Ligeledes leveres Aftægtsfolkene den til deres Brug fornødne Grønkaal eller i Mangel deraf 1/2 Skp. Ærter Aarlig. Der leveres aarlig Aftægtsnyderne 6 Læs Klyne, 8 Læs Fladtørsv a 12 Snese pr Læs og en 1/2 Læs Lyng.

Samtlige Varer leveres frit, altid forud som gode, rene og friske Varer, rigtig Maal og Vægt og til de rigtige Tider. Korn, Æg, Salt, Penge, Kaffe, Kandis, Cichorie, The, Brændevin og Ost den 1. Marts, 1. Juni, 1. September og 1. December, hver Gang med en Fjerdedel, Flæsk, Kjød, Ister, Humle, Kartoffler, Talg, Stenolie og Lærred aarlig i Oktober. Kontante Penge aarlig 16 Kr

[1 krone = 1 sld], hver Gang med en 1/4 Del. Fisk med Halvdelen hver Foraar og den anden Halvdel hver Efteraar. Ildebrændsel leveres i rette Bjergningstid, tørt i Hus paa det af Aftægtstageren anviste Sted.

3. Post Gaardens Ejer besørger Aftægtskornet paa Forlangende ført til Mølle, malet og hjemkørt, samt baget og brygget til Øl. Aftægtsnyderne faar fri Adgang til og Afbenyttelse af Gaardens Brønd, Bageovn og Grubbekjedel med de dertil hørende Redskaber.

4. Post I Sygdoms, Alderdoms eller Svaghedstilfælde ydes Aftægtsfolkene en god og forsvarlig Pleje samt opvartning, saaledes som kan forsvares for Gud og Menighed og ved deres Død, en efter Egnens Skik og Brug anstændig Begravelse.

5. Post Naar den længstlevende af Aftægtsfolkene dør, skal Gaardens Ejer, som Vederlag ved Omkostningerne ved Begravelse have alt hvad de har efterladt sig, med Undtagelse af Aftægtsfolkenes Dragkiste og deres Gangklæder af enhver art, de skal tilfalde deres Arvinger til lige Deling efter Loven, og altsaa er Gaardens Ejer uvedkommende.

6. Post Ved den førstafdøde af Aftægtsfolkenes Død udstedes der ikke nogen Nedsættelse af Aftægtsydelserne, men disse skal vedblivende ydes den længstlevende i fulde Omfang.

7. Post Aftægten som udgjør 3000 Rd for 5 Aar faar 1. Prioritets Panteret i Gaarden.

Som Aftægtstager: Knud Jørgensen Tranberg og Hustru

Som Aftægtsgiver: Christen Knudsen og Arvinger

Til Vitterlighed: Mads Pedersen Thorlund, Gaardejer

- Margrethe Nielsdatters slægt fra Gunderup

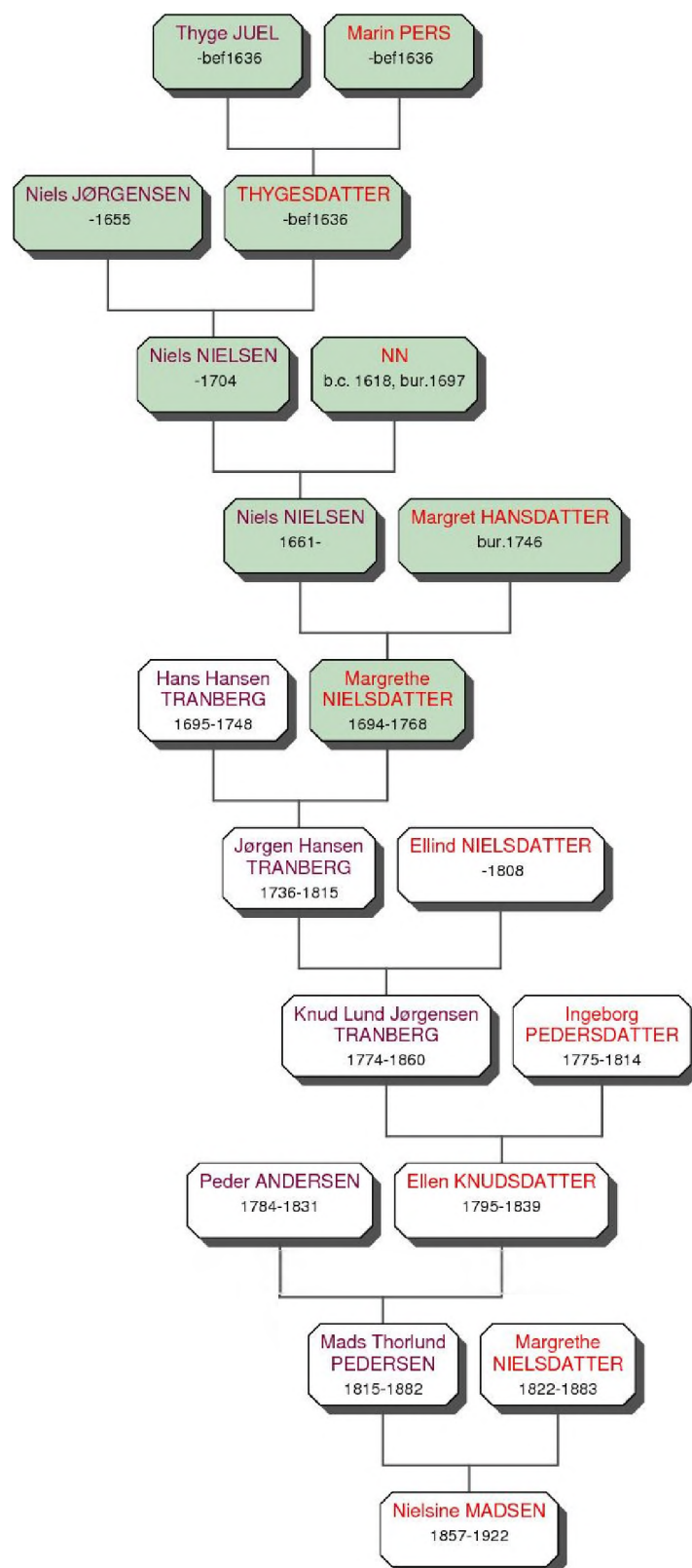
I afsnittet om Tranberg slægten, lovede jeg at vende tilbage til Margrethe Nielsdatters slægt – se side 40. Ligesom Tranberg slægten har taget navn efter landsbyen Tranbjerg, så har en del af Margrethe Nielsdatters slægt brugt navnet Gundorf efter landsbyen Gunderup i Årre sogn. Årre Sogn ligger ca 30 km syd for Ølgod.

Med denne gren af familien er vi tilbage til starten af 1600-tallet! Til gengæld er der ikke mange facts at basere historien på – der er ikke så mange kirkebøger fra den tid. Først i 1646 blev det pålagt præsterne i Jylland at føre kirkebøger, men der var ikke noget påbud om hvordan bøgerne skulle føres eller hvordan de skulle opbevares. Derfor er der stor variation i indholdet af de ældste kirkebøger, og mange er gået tabt på grund af brande og dårlige opbevaringsforhold. Først i 1813 blev det pålagt sognene at føre to sæt kirkebøger, som blev opbevaret hver for sig, og som havde et standardiseret format.

Skal man vide noget om forholdene på landet dengang, så er *tingbøger* og *fæsteprotokoller* gode kilder, men oplysningerne er sparsomme, så man må fortolke lidt, og stille sig tilfreds med et sløret billede. Som eksempel er der her et udpluk fra Skast Herreds Tingbog dateret januar 1636:

Tonis Andersen i Rost stod her i Dag for Dom oc lod aff lesse oc paaschriffue it Tings Vidne her af Tinget den 28. Julij Aar 1618 wdgiffuet, liudendis det Tyge Juel i Gunderup stod her i Dag for Dom oc loffuit oc sagde god for sig oc sine Arffuinger paa Anders Høstis wegne i Rost, selff i Dag for Dom neruerende tilstede, 323 Sldlr. til Tonis Andersen i Rost.

Her kan vi læse, at Tonis Andersen fra Roust har en skriftlig aftale (et tingsvidne) fra 1618 med til tinget, hvori Thyge Juel i Gunderup har lovet at kautionere for et lån på 323 Sletdaler til Anders Høst. Vi kan så bruge den oplysning til at vise, at den ældste forfader, som jeg kan spore i Bodils familie, Tyge Juel, levede i 1618, men var død i 1636. Et andet sted i Tingbogen omtales *Marin Thygeß i Gunderup*, så vi kan gå ud fra at Thyges kone hed Marin. Det er så stort set også alt vi ved om dem. Fra næste slægtled kommer der lidt mere kød på historien.

Figur 33: Slægten fra Gunderup og deres kobling til Tranberg'erne

Født	?		
Viet	?	NN Thygesdatter (d. før 1636)	
Børn		Niels Nielsen Sidsel Nielsdatter Karen Nielsdatter	
Død		1655	Gunderup
Begravet			Årre Sogn, Ribe Amt
Hverv	Fæstebonde, Gunderup, Årre Sogn, Ribe Amt		

Jeg har sakset Niels' biografi fra en slægtsbog, som er udgivet på nettet af *familien-dalby.dk* (ingen forfatter). Jeg har checket de fleste af kilderne, og har redigeret i teksten.

Niels Jørgensen var 1626 fæster af matr. nr. 6a i Gunderup, der havde et hartkorn på 2-5-2-2½, og som ejedes af kongen indtil 1722. Dette fæste menes han at have overtaget efter sin svigerfader Thyge Juel.

I Skast Herreds Tingbøger²⁷ nævnes Niels 16 gange i perioden fra marts 1636 til maj 1639; oftest som vidne, synsmand og medlem af stokkenævnet - men han får da også selv en dom d. 10. maj 1636:

. . for at køre og ride på Tamis Olluffsens Rougager

Som medlem af stokkenævnet var Niels d. 24. januar 1637 med til at tillade, at Peder Laursen i Årre . . .

. . på grund af Armid adschillige wlyckelige Tilfald må besøge gode christne Mennischer om Hielp

Tiggeri var normalt forbudt, men herredstinget kunne i særlige tilfælde give lov til det, fx efter ildebrande eller andre ulykker. Niels var også stokkemand d. 24. januar 1637 og bevidnede:

. . at emellom Palme Løffuerdag oc Søndag om Natten sidst forleden, da er Christen Olluffsens gandske [gård] affbrend met Hiø oc Korn, baade sede Korn oc brød Korn, Boeschab oc Hussgeraad wndtagen enn ringe Ting, som blef redett.

Niels døde 1655, og ved skiftet efter ham var sønnen Niels Nielsen til stede, medens døtrene Karen og Sidsel var repræsenteret ved deres fælles lavværge²⁸ Hans Christensen fra Skærbæk i Vester Nebel Sogn – kvinder og umyndige børn kunne ikke repræsentere sig selv på tinge. Sønnen Niels overtog fæstet af matr. nr. 6a efter sin far.

²⁷ **Herredsting:** Herredsfogeden udgjorde lokalsamfundets myndighed og var både politimester og dommer ved herredstinget. Under sig havde han nogle retsbetjente, der udgjorde den daglige myndighed. Herredsfogeden var kongens repræsentant og den øverste dommer ved herredstinget. Foruden herredsfogden indgik 12 eller 8 tingmænd (tingsvidner eller tinghørere, også kaldet stokkemænd) udpeget blandt bønder i herredets landsbyer. Dommen afsagdes af herredsfogden, mens tingsvidnerne dels kunne virke som meddomsmænd, dels – og fortrinsvis – skulle bevidne, at retssagen og domsafsigelsen var sket efter loven (og, i en tid uden aviser, bringe nyhederne med hjem til landsbyen).

Det var oprindeligt et krav, at herredstingene blev afholdt under åben himmel på fri mark, men i løbet af 1600-tallet begyndte man at opføre tinghuse, og da altid uden for landsbyerne.

Tingstedet kunne flyttes, men ikke tingdagen: hvert tingsted havde en bestemt ugedag, hvor tinget skulle finde sted, og denne blev der holdt fast ved uanset alle omskiftelser. I Skast herred var tirsdag tingdag.

Tingstedet bestod af fire sten, hvorpå var lagt bjælker eller planker (kaldet tingstokke) at sidde på for herredsfoged og stokkemænd således, at de udgjorde et lukket kvadrat. I midten var sat yderligere en sten (kaldet Tyvestenen) beregnet som siddeplads for den anklagede. Som regel lå der en galgebakke i nærheden. (fra *wikipedia.org*)

²⁸ **Lavværge:** person, der af øvrigheden beskikkes til raadgiver og hjælper (i sager ang. formuen, retslige forpligtelser olgn.) for en enke.

Niels Nielsen

Født	?		Gunderup, Årre Sogn, Ribe Amt
Viet	?	?? (1618 - 1797)	
Børn		Mette Nielsdatter (1655- 1657) Mette Nielsdatter (1658- 1658) Mette Nielsdatter (1659- 1659) Niels Nielsen (1661-) Jep Nielsen (1662-) Peder Nielsen (1665- 1689)	
Død			Gunderup
Begravet		29. maj 1704	Årre Sogn, Ribe Amt
Hverv	Fæstebonde, Gunderup, Årre Sogn, Ribe Amt		

Fra 1655 har vi bevarede kirkebøger for Årre sogn, så nu begynder vi at komme på mere sikker grund, men vi kender fx ikke navnet på Niels' kone, kun at hun blev begravet d 10. oktober 1697:

Dom. 19. post Trin. Niels Nielsen Sen. hustru aff Gunderup Ao. æt. 79

Niels (*senior* eller *den ældre*) overtog i 1661 fæstet på matr. nr. 6a i Gunderup sin efter far, og i 1664 var han desuden fæster af yderligere to halvgårde i Gunderup (matr. 1a) på hartkorn 2-7-2-1½ og 2.5.1.1½. – så alt i alt rådede han over 6,35 tønder hk, dvs en ganske pæn stor gård. Også disse gårde tilhørte kronen, og blev senere udlagt som ryttergods²⁹. Niels var desuden sandemand³⁰, og i et stykke tid tillige delefoged. Der blev ført mange retssager på den tid, så Niels's navn ses ofte i Skast Herreds Tingbøger - i perioden 1636 til 1660 er Niels nævnt i 46 sager.

Hans roller var forskellige fra sag til sag, han optrådte bl.a. som vidne, synsmand, stævningsmand, som stokkemand, opmåler, voldgiftsmand, varslingsmand og lavvæge. Som synsmand beså Niels bl.a. Karin Nielskones venstre arm, efter at . . .

Olluff Hanßøn i Gunderup at hand haffde slagen hinder.

Han var bl.a. også deltager i et stokkenævn, der giver en Niels Hansen ret til at tigge på grund af fattigdom, dels fordi hans gode hoppe blev dræbt ved lynnedslag, og dels fordi han havde fået en bøde, da han, formentlig i selvforsvar, havde slået den berusede Hans Madsen Agervig. Niels havde også haft uoverensstemmelser med arvingerne efter sin morbroder Peder Thygesen, hvilket fremgår af et gældsbrev, der oplæses på tingdagen d. 8. marts 1636. Gældsbrevet indledes med:

Kiendis ieg, Nielß Nielßøn i Gunderup, for alle i dette mit obne breff at ieg nu er bleffuen venlig oc vel for liigt met s. Peder Thygeßøns arffuinger om hueß old arffue, som ieg paa min s. moders wegne [?? Thygesdatter] kunde arffueligen thilfalde effter min s. oldefader oc oldemoder, Thyge Juel oc Marin Thygeß i Gunderup.

Tilgodehavedet var 12 sldr., der skulle betales over 3 år med 4 sldr. til jul i 1636, 1637 og 1638. Af brevet ses også, at Niels arvede fæstet af bedsteforældrenes gård i Gunderup efter sin far Niels Jørgensen, der fik gården ved ægteskabet med NN Thygesdatter.

Niels døde i 1704 og blev begravet fra Årre Kirke:

²⁹ **ryttergods**, krongods, som fra 1670'erne til sidst i 1700-t. var indrettet til underhold for det nationale rytteri.

Ryttergodset omfattede ca. 14% af al bondejord i kongeriget. 1715-20 samledes det i 12 sammenhængende godsdistrikter, tre i Jylland, et på Fyn, et på Falster (omtrent hele øen), et på Østlolland og seks på Sjælland. I 1740'erne begyndte et bortsalg af ryttergodset; det tog især fart fra 1764, og i midten af 1770'erne var det afhændet eller overgået til almindeligt krongods (*denstoredanske.dk*)

³⁰ Ifølge Jyske Lov skulle der udnævnes 8 **Sandemænd** i hvert herred. De udnævntes af kongen og afgav udtalelse i en række grovere sager såkaldt *sandmænds tov*, som lå til grund for tingets sagsafgørelse (*wikipedia.org*)

d. 29. Maji Niels Nielsen den ældre i Gunderup

Efter Niels's død overtog sønnerne Niels og Jep fæstet af hver sin halvgård.

Familie

Mette Nielsdatter. Tre piger blev døbt Mette, men de døde alle som små. Den første døbt d 14. november 1665, begravet d. 1 juni 1657. Den anden dør som helt spæd – hun blev døbt d. 28. marts 1658 og begravet d 7 maj 1658. Den tredje er et af de mange ofre for pesten – døbt d 31 marts 1659 og indskrevet i kirkebogens lange liste af pestofre d 6 oktober 1659.

Niels Nielsen, født i Gunderup 1661, skal vi høre mere om nedenfor.

Jep Nielsen. Om ham ved vi, at han er døbt den anden søndag i advent d 7. december 1662:

Niels Nielsøns barn i Gunderup n. Jep bapt. Dnica 2. Adventus

og at han overtog fæstet af matr 6a efter sin far i 1715 – han har dog sikkert drevet den allerede fra 1704, hvor faderen døde.

Peder Nielsen, døbt d. 29. oktober 1665. Han kom ulykkeligt af dage d 14. februar 1689 ved en åreladning som åbenbart kom ud af kontrol. Ved begravelsen d 24. februar skriver præsten:

Dom. Reminiscere³¹ Niels Nielsen Sen. i Gunderup hans søn Peder som uløchelig aff barskær³² som skulde tappe blod bleff ihielslagen d. 14. Febr. mod afften, jeg fick Bispens befaling at begraffve hannem.

Man fornemmer, at præsten har været lidt usikker på, om dette var noget, der krævede involvering af myndighederne, og har søgt råd hos bispens for at holde sin ryg fri.

³¹ **reminiscere**, (af lat. kom i hu (begyndelsesordet i en latinsk salme)), den anden søndag i fasten (*denstoredanske.dk*).

³² **bartskærer**, (fra ty. Bartscherer, af Bart 'skæg' og Scherer 'person som rager'), bartskær, håndværker med en vis kirurgisk uddannelse - barber (*denstoredanske.dk*).

Niels Nielsen

Født	27. februar 1661		Gunderup
Døbt			Årre Sogn, Ribe Amt
Viet	12. november 1682	Margret Hansdatter (1656-1746)	Årre Sogn, Ribe Amt
Børn		Hans Nielsen (1683-) Niels Nielsen (1684-1685) Dorothe (Kiersten) Nielsdatter (1685-1688) Maren Nielsdatter (1687-1750) Niels Nielsen (1688- 1728) Kiersten Nielsdatter (1690-1774) Hans Nielsen Gundorf (1691- 1747) Jep Nielsen (1693-1750) Margrethe Nielsdatter (1694-1768) Anne Nielsdatter (1696-1696) ukendt Nielsen (1696- 1696) Christen Nielsen Gundorf (1697-1756) Jørgen Nielsen (1699-1699?) ukendt Nielsen (1703-1703) Peder Nielsen (1704-)	
Død		~1709	Gunderup, Årre Sogn, Ribe Amt
Hverv	Fæstebonde, Gunderup, Årre Sogn, Ribe Amt		

Niels Nielsen, ofte kaldet *den yngre* for at adskille ham fra faderen, blev døbt i Årre d 27. februar 1661. Han overlevede kun faderen med få år, så der har i mange år boet to Niels Nielsen-er på gården i Gunderup. Han har overtaget gården efter faderen, og er formentlig død i perioden 1705 – 1709, hvor kirkebogen i Årre har en lakune. Han sønner overtager dog først fæste efter ham i 1715, så måske er han først død der.

Niels Nielsen blev gift med **Margret Hansdatter** d 12. november 1682, og i de næste 22 år indtil Niels' død føder hun 15 børn, hvoraf dog kun de 7 overlever til voksenalderen. Hun overlever Niels i omkring 40 år, og dør som 90 årig og bliver begravet i Årre d 24. april 1746.

Familie

Hans Nielsen, døbt d 22. juli 1683. Jeg antager at han er død igen inden 1691, hvor endnu en søn får navnet Hans.

Niels Nielsen, døbt d. 10 august 1684, død som spæd og begravet d 15. marts 1685.

Dorothe (Kiersten) Nielsdatter, døbt d 9. august 1685, faldt i brønden og druknede lige efter sin 3-års fødselsdag og blev begravet d 27. april 1688:

27. Sept. Niels Nielsen Jun. i Gunderup hans datter Kiersten, 3 Aar gammel, som drucknede i hans brynd.

Ved dåben skrev præsten Dorothe, men skrev Kiersten ved hendes begravelse.

Maren Nielsdatter, døbt d 19. juni 1687, gift d 3. november 1709 med Niels Jessen, Fæstebonde i Gunderup, matr 4a (1684 – 1750), og død 63 Aar og 9 Maaneder gl. Hun blev begravet i Årre d 3. maj 1750.

Niels Nielsen, døbt d. 22 oktober 1688 i Årre. Han overtog den ene halvgård i Gunderup efter faderens død i 1715. Gården var da på 2-7-2-1¼ tdr. hartkorn. Det ser ikke ud som om han var gift, og han døde allerede som 39-årig. Begravet d 29. februar 1728:

*Dom Oculi*³³ blev sal. Niels Nielsen af Gunderup begravet i sin alders 39 aar 4 maaneder och 4 dage.

Kiersten Nielsdatter, døbt d. 6. april 1690 i Årre. Hun blev gift med Niels Sørensen fra Toftnæs i Alslev Sogn tredje juledag 1714:

Fest. III Natal. Xti Niels Sørensen af Toutenis udi Alslev sogn och Kirsten Nielsdatter af Gunderup.

Alslev ligger ca 20 km vest for Årre. Hun døde 84 år gammel i Toftnæs, og blev begravet i Alslev Sogn d 5. maj 1774.

Hans Nielsen Gundorf, døbt d 20. septembet 1691. Han har været en kvik dreng, for allerede som 19-årig var han flyttet fra Gunderup, og var i tjeneste hos Andreas Hansen Rasch, regimentsskriver ved 1. Jydske Nationale Rytterregiment. Det ved vi fra denne indførelse i Årre Kirkebog:

1710

d. 25 aug. circa medium noctum blev enken Ingeborg Hansdatter Friises datter født, døbt dom 11 a trinitate den 31 aug. og kaldet Margrethe, dens dåb forrettedes efter bispens ordre indtil endelig dom.

Faddere: mons Stephan Andersen af Endrupholm, Christen Christensen i Åstrup, Jørgen Grummesen af Tvile, Niels Christensen af Tvile, Margrethe Hansdatter Holst af Bolding bar barnet, Margrethe Andersdatter Bernts. Ved dåben blev udlagt til barnefader Hans Nielsen Gunderup tjenende regimentsskriveren Anders Hansen Rasch.

Barnets faddere var ikke lokale folk, men kom dels fra fra den lokale herregård, "Endrupholm" og dels fra nabosognet Åstrup (Tvile og Bolding ligger i Åstrup). Dette er fordi, den uheldige moder er enke efter sognepræsten i Åstrup, som Hans åbenbart har lavet et barn med. Hun sagsøger Hans i 1712 for brudt ægteskabsløfte. Hvad resultatet af retssagen bliver, ved jeg ikke, men Ingeborg bliver åbenbart boende i Årre indtil hun i 1729 gifter sig igen med Lorentz Kobberholm, som er fuldmægtig på forskellige vestjyske herregårde, og hun forsvinder fra sognet. Hans fortsætter sin karriere udenfor Årre. Han er allerede fuldmægtig i 1712, og i 1721 nævnes han som fuldmægtig i Dronningborg-Silkeborg-Mariager Amt, og senere var han i nogle år fuldmægtig eller ridefoged på tre godser på Lolland: Krencherup, Rosenlund og Nørregaard. Herefter vender han tilbage til Årre og fæster i 1725 matr. 9a, som hans fader tidligere havde haft. Han dør 56 år gammel og begravnes i Årre d. 20. august 1747. Ud over datteren Margrete med Ingeborg Friis, efterlader han sig en anden datter Margrethe, som i 1756 er gift med en konstabel i Fredericia.

Jep Nielsen, døbt 22. januar 1693. Han overtog den ene af faderens halvgårde i Gunderup i Årre sogn på 2-5-1-1½ tdr. hk (matr. 1a). Fra han blev fæster og indtil sin død, skete der intet i Gunderup, hvor han ikke havde en finger med i spillet. Han var hidsig og selvrådende, og var involveret i en række processer der blev ført i de år. Han købte i 1738 det meste af det gods hans bror Christen Gundorf i 1722 havde købt af kongen, og blev derved ejer af en stor fjerdedel af al jord i Gunderup. Han var gift to gange, første gang med Inne Gregersdatter fra Grimstrup Sogn, og anden gang med Peter Hansen Tranbergs datter Maren:

1737 d. 04 jul.

d. 4. Julij Jep Nielsen af Gunderup efter Kongelig tilladelse med sinskendbarn Maren Pedersdatter af Tranbjerg, och som for trolovelsen hafde holdet med sin sal. konis efterladte arvinger och hand førend brølluppet siger at føre denne skifte til endelighed ... til min forsichring fremstillede hand 4re dannemænd der var Hans Tygesen, Hans Nielsen, Peder Bennidsen och Anders Andersen, alle af Gundrup. (Gift d. 29 aug.)

Denne indførelse i kirkebogen er svær at tyde, så det er ikke lige til at se hvilken familieforbindelse der nødvendiggør et kongebrev, men der henvisen måske til, at lillesøster Margrethe allerede var gift med Marens fætter. Man måtte ikke uden videre gifte sig ind i svogerskab. Jep døde som 57-årig, og blev begravet i Årre d. 15. maj 1750.

³³ *Dominica Oculi*: kirkebogslatin for 3. søndag i fasten. 1728 var skudår!

Margrethe Nielsdatter, døbt d. 29. Juli 1694. Hun bliver gift med Hans Hansen Tranberg d. 5 juni 1724 i Årre, og om deres efterkommere kan man læse om i kapitlet ” - Tranberg Slægten fra Årre” på side 29. Hun dør som 74-årig i Tranbjerg, og bliver begravet i Årre d. 7. juli 1768.

Anne Nielsdatter (1696-1696):

1696 d. 06 jan.(dåb)

Festo Epiph. Niels Nielsen Jun. i Gunderup n. Anne, som kort effter døde.

1696 d. 12 jan. (begravelse)

Dom. 1. post Epiph. Niels Nielsen Jun. minste barn i Gunderup Anne.

ukendt Nielsen (1696- 1696):

1696 d. 27 sep.

Dom. 16. post Trin. Niels Nielsen Jun. barn i Gunderup som strax effter fødselen och daaben døde

Christen Nielsen Gundorf, døbt d 10. oktober 1697. Også han drog fra Årre og brugte sin fødebys navn som efternavn. I præsteslægter latiniserede man ofte bynavnet, men måske har det været mere naturligt for en embedsmand at bruge en tysk form? Som han selv skrev i en ansøgning, så levede han *af pennen*. Hans karriere kan følges detalieret i ”Nygaards Sedler”³⁴:

- 1720: på Skanderborg Ladegård
- 1734: Slotsfoged på Skanderborg Slot
- 1734: Amtsfuldægtig i Skanderborg og Åkær Amter
- 1743 – 46: Konsumptionsforpagter³⁵ i Skanderborg
- 1746: Fuldægtig hos konferensråd von Woyda, Skanderborg
- 1747: Birkefoged, Skanderborg
- 1751: Birkedommer, Skanderborg

Han var i 1747 blevet gift med Agate Schandorf (1708 – 1755), datter af amtsskriver over Skanderborg og Åkær Amter, Ulrich Christian Schandorf. Christen døde 59 år gammel, året efter sin hustru, og blev begravet i Skanderborg d 10. august 1756. Da ægteparret var barnløst og ret velhavende, så vendte der en pæn sum penge tilbage til arvingerne i Gunderup.

Jørgen Nielsen, døbt d. 19. november 1699. Det nævnes i kirkebogen at han er svagelig (*infirmaten*) ved dåben. Yderligere oplysninger haves ikke.

ukendt Nielsen (1703 - 1703):

1703 d. 19 aug.(begravelser)

Dom. 11. post Trin. Niels Nielsens naffnløse barn i Gunderup

Peder Nielsen (- 1704):

1704 d. 09 nov. (begravelser)

Dom. 25. post Trin. Niels Nielsens søn i Gunderup Peder

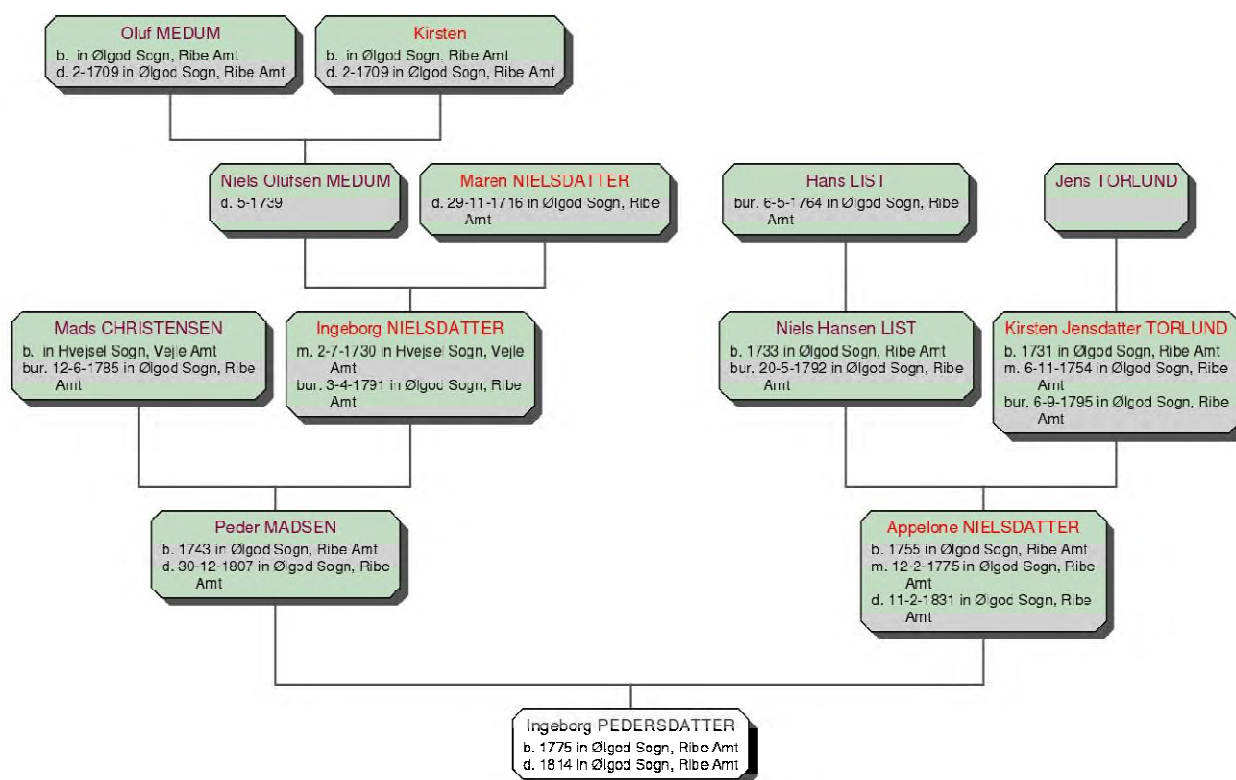
³⁴ **Nygaards sedler** er flere samlinger af kildehenvisninger, som arkivar H.S.A.Nygaard udarbejdede i sin tid på Landsarkivet i Viborg 1897-1913. Ialt 425.433 sedler er affotograferede og kan søges på <http://www.ddd.dda.dk/nygaard/sogeside.asp>

³⁵ **Konsumption** var en vareafgift som i købstæderne blev pålagt bla levnedsmidler og brændsel, samt på formaling af korn og fremstilling af brændevin. Inddrivning af konsumption blev ofte af kronen bortforpagtet til lokale købmænd eller embedsmænd.

- Slægten fra Medum og Vester List

”Medumgaard” og ”Vester Listgaard”, som blev bortsolgt fra ”Lindbjerggård” ved auktion i 1780-erne, blev købt af to af Mads Nielsen Medum’s sønner.

Der er på denne tid to fæstere i Medum, som hedder Mads til fornavn – Mads Christensen og Mads Nielsen, og da kirkebogen kalder begge to for Mads Medum, har det ført til en del forvirring. I det følgende har jeg støttet mig til en artikel i *Vardesyssel Årbog*, 2005, hvor Gert Ravn har søgt at udrede trådene, og hvor Mads Christensen så den Mads Medum, som er Bodils 4*tip-oldefar, og er bedstefar til den Ingeborg Pedersdatter, der bliver gift med Knud Lund Jørgensen Tranberg.

Figur 34: Ingeborg Pedersdatters slægt

Mads Christensen "Medum"

Født	1700 ?	Harresø, Hvejsel Sogn, Vejle Amt	
Viet	2 juni 1730	Ingeborg Nielsdatter (1699 – 1785)	
Børn		Niels Madsen (1730-1794) Maren Madsdatter (1732- 1755) Christen Madsen (1734- 1808) Christence Madsdatter (1736-) Peder Madsen (1738-1738) Anna Madsdatter (1741-) Peder Madsen (1743-1807)	
Død			Medum
Begravet	12 Jun 1785		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Gårdfæster i Medum		

Vi ved ikke med sikkerhed hvor Mads er født, men han optræder i 1763 i et skifte efter en bror i Skovbølling, som hørte under Skovgaard Gods i Vejle Amt. To af brødrene har tilnavnet Harresø, så jeg antager, at der er der, hans familie kommer fra. Harresø ligger i Hvejsel Sogn i Vejle Amt, og Mads bliver gift med Ingeborg Nielsdatter fra Medum d 2. juni 1730 i Hvejsel Kirke. I kirkebogen står der, at de begge er i tjeneste hos *Peder Kræmmer*³⁶ ved Hvejsel Kirke, og at hun er frugtsommelig ved trolovelsen. Det skal nok passe, for allerede den 27. august samme år er der barnedåb i Ølgod kirke, hvor deres første barn bliver døbt Niels – opkaldt efter Ingeborgs far Niels Olufsen Medum.

Hvornår Mads har overtaget fæstet efter Ingeborgs far ved jeg ikke, men i 1764 nævnes han som fæster af halvparten af en gård på 8-2-1-2 hk, hvilket passer meget godt med størrelsen på det der senere blev til "Medumgaard". På sine gamle dage, i 1779, får han skøde på en lille ejendom på 0-5-1- ½ hk, sikkert efter at han har overladt fæstet på "Medumgård" til en af sønnerne. Han har altså haft penge på kistebunden, så han kunne blive selvejer af sin aftægtsbolig.

Familie

Ingeborg Nielsdatter, født omkring 1699, død 92 år gammel og begravet d 3. april 1791 i Ølgod.

Både Ingeborgs far og farfar var gårdfæstere i Medum. Farfaderen, **Oluf Medum** (1628 – 1709) og hans kone **Kirsten** er nok kommet ud for en ulykke, for de bliver begravet samme dag:

1709

d. 11 feb. blev Oluf Medum og hans hustru jordet. Manden 81 år og konen Kirsten Olufs 75 år

Faderen **Niels Olufsen Medum** (1670 – 1739) overtager fæstet efter sin far d. 5. marts 1708. Allerede på det tidspunkt var han gift med **Maren Nielsdatter** (1678 – 1716). Efter hendes død gifter han sig igen d 28. februar 1717 med Anna Pedersdatter (d. 1731). Med de to koner får han ialt 14 børn, hvoraf mindst 8 dør inden de bliver teenagere. Om de andre ved jeg ikke meget.

Niels Madsen blev som sagt døbt d 27. august 1730, og både Ingeborgs mor og far var med:

1730

d. 27 aug. blev Mads Medums barn døbt og kaldet Niels. Hans kones moder bar det. F: Niels Olufsen, Rasmus Jensen, Las Rytters dreng, Birthe Østergård, Anna Pedersdatter.

³⁶ Peder Kræmmer hed i virkeligheden Peder Buch, og var en velhavende mand, der havde forpagtning af præstegårdens avl foruden sin egen gård i Hvejsel By. Den 31. januar 1739 blev han grebet i smugleri. På hans vogn var der to sække tobak (170 pund), 44 pund humle og 28 skæpper salt (ialt 611 kg) – alt sammen noget der var høj told på. I Vejle Amts Årbog 1954 har Arne Sundbo givet en udførlig beskrivelse af Peder og hans samtid – især er beskrivelsen af Peders vellykkede indsats for at få straffen for sin forseelse nedsat underholdende.

Den 28. november 1753 gifter han sig med Anna Olufsdatter fra Vognslund i Ølgod Sogn. Han bliver bonde i Vognslund og dør der som 64-årig og bliver begravet i Ølgod d. 29. juni 1794.

Maren Madsdatter, døbt d 2. marts 1732, og dør ugift som 23-årig og bliver begravet i Ølgod d 17. april 1755.

Christen Madsen, døbt d 11. april 1834. Han bliver d 8. august 1767 gift med Maren Christensdatter, datter af fæster Christen Hansen i Knyl, Hoven Sogn. Han overtager fæstet af "Medumgaard" efter faderen, og frikøber gården fra "Lindbjerg" ved auktionen d 20. oktober 1785. Hartkornet var 4-7-3-2²/₅, og prisen 580 rdl. Jørgen Haahr til Lindbjerg lader pengene stå i gården, og da lånet betales tilbage i 1793 låner Christen 510 rdl. af præsten i Hoven, som han dog er i stand til at betale tilbage i 1805. Christen og Maren får mindst 8 børn, hvoraf jeg har kunnet følge de 7 ind i voksenalderen. Den yngste søn, Anders Meedom (1787 – 1864) bliver seminarielærer i Borris, og udgiver i 1816 Danmarks første lærerbog i gymnastik pædagogik: *Tydelig Anviisning til de almindeligste og simpleste Legemsøvelser*. Bogen anses for at være langt forud for sin tid, og lægger mere vægt på leg og fornøjelse end den kadaverdisciplin, som ellers var fremherskende på den tid. Christen dør som 74-årig, og bliver begravet i Ølgod d 8. april 1808. Maren kommer på aftægt hos deres yngste datter Cathrine Marie (f. 1785) på "Frøstrupgaard" i Lunde Sogn, hvor hun dør som 79-årig og bliver begravet d 16. november 1823.

Christence Madsdatter, døbt d 18. marts 1736. Hun bliver konfirmeret sammen med sin storebror Christen i april 1752, og d 25. oktober 1767 bliver hun gift med Christen Kjeldsen fra Hjedding, Ølgod Sogn. Christen er vist enkemand, og på et tidspunkt efter brylluppet flytter de til Sønder Bork Sogn i Ringkøbing Amt, hvor Christen dør 64 år gammel i 1772, og Christence bliver gift igen i 1775 med Eske Christensen (1741 - 1815), husmand og daglejer i Sønder Bork By. Christence dukker imidlertid op igen i Ølgods kirkebog i 1781:

d. 7 jan. blev et uægte barn døbt. Moderen til dette barn er Christence, som opholder sig hos Christen Madsen i Medum. Barnet fik det navn Mads Christian. Kirsten Christensdatter, nu tjenende hos Peder Madsen i List, bar barnet. Faddere vare benævnte Christen Madsen og Niels Madsen begge af Medum, Peder Madsen i List og Christen Madsens hustru af Medum. Da præsten spurgte Kirsten Christensdatter hvem barnets moder udlagde til barnets fader, svarede hun: Las Madsen tjenende på Lindbjerg udlagde moderen til barnets fader.

og:

d. 14 jan. jordet Christences barn i Medum

Man fornemmer, at der bliver gået lidt forsigtigt til værk her – Christence bliver kun nævnt ved fornavn, og selvom det er sædvaligt, at der blot noteres hvem, der er udlagt til barnefader, så pointerer både præsten og gudmoderen, at det i dette tilfælde blot er noget, de har moderens ord for. Gudmoderen er en tjenestepige hos storebroderen, og de øvrige tilstedeværende er Christences brødre og en svigerinde. Det er helt normalt på den tid, at moderen ikke er tilstede ved barnedåben i kirken – hun blev betragtet som uren i 40 dage efter fødslen, hvorefter hun højtideligt blev "introduceret" i kirken igen. Den udlagte barnefader, Las Madsen, må være ladefogeden på "Lindbjerg", som netop var blevet gift 2 måneder før, i øvrigt med storebror Niels som forlover.

Peder Madsen, døbt d 25. marts 1738, og død umiddelbart derefter.

Anna Madsdatter, døbt d 26. marts 1741. Hun bliver gift med ladefogeden på "Lindbjerg" i 1762:

d. 10 aug. blev ladefogden Hans Christensen på Lindbjerg og Anna Madsdatter af Medum trolovede i Medum. Cautionister for slægtsskab var fæstemandens fader Christen Hansen fra Alslev sogn og Mads Medum fæstemøens fader af Ølgod sogn. Skudsmålet om Hans Christensen, at han er ungkarl findes i min gjemmer.
d. 3 sep. copuleret bemeldte Hans Christensen og Anna Madsdatter

Hvad der blev deres videre skæbne, ved jeg ikke, men i 1775 var det lillebror Peder, der var ladefoged, og i 1781 som sagt Las Madsen.

Peder Madsen, døbt d 26. december 1743 – ham skal vi høre mere om nedenfor.

Peder Madsen

Døbt	26. december 1743		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Viet	12. februar 1775	Appelone Nielsdatter (1775 - 1831)	Ølgod Sogn, Ribe Amt
Børn		Ingeborg Pedersdatter (1775-1814) Niels Hansen Pedersen (1776-1863) Mads Pedersen (1778-1852) Kirsten Pedersdatter (1780-1860) Niels Pedersen (1783-1862) Hans Christian Pedersen (1785-1788) Jens Pedersen (1787-1868) Anna Maria Pedersdatter (1789-) Else Cathrine Pedersen (1791-1868) Karen Kirstine Pertou Pedersdatter (1792-1867) Christen Peder Pedersen (1794-)	
Død	30. december 1807		"List Vestergaard"
Begravet	8. januar 1808		Ølgod Sogn, Ribe Amt
Hverv	Ladefoged på "Lindbjerg" - gårdejer "List Vestergaard"		

Peder Madsen blev født på "Medumgaard", og blev døbt 2. juledag 1743:

d. 26 dec. blev Mads Medums barn af Medum døbt og kaldet Peder. Las Medums kone bar det. Erik Agersnap, Hans Østergård, Niels Medum, Anders Bøels hustru og Christen Skrædders hustru var faddere.

Han blev konfirmeret som 17-årig i april 1760, og så hører vi først fra ham i 1775:

d. 8 jan. døbt Peder Madsen Ladefogeds Ingeborg fra Ekknud. Kjeld Møllers datter Anna Elisabet bar barnet. Faddere vare Christen Madsen Medum, Niels Madsen af Vognslund, Peder Nissen og Hans Pedersen af Ekknud.

og samme dag:

d. 8 jan. blev Peder Madsen Ladefoged på Lindbjerg og Appelone Nielsdatter af Ekknud trolovede.

d. 12 feb. blev Peder Madsen og Appelone Nielsdatter copulerede. Samme dag blev bruden, som holdt sin kirkegang efter hendes barns fødsel, introduceret som ægte kone af prædikestolen.

I de sogne, hvor præsten ikke var alt for skrap, blev et barn betragtet som ægtefødt, når blot det var født efter forældrene var blevet trolovet, men i dette tilfælde har præsten strukket sig langt, sikkert for ikke at fornærme en indflydelsesrig familie.

Peder og Appelone bliver nu fæstere af gården "Vesterlist", men bliver ved med at have gode forbindelser til "Lindbjerg". Da deres første dreng bliver døbt året efter, er det herremandens frue (Else Cathrine Pedersdatter Sørensen), der er gudmoder:

1776

d. 22 sep. døbt Peder Madsens Niels hvis moder er Appelone Nielsdatter, begge ægtefolk boende i Vesterlist. Madame sr. Niels Hansens propritair de Lindbjerg bar barnet. Faddere vare Jens Pedersen i Lindbjerg Mølle, Christen Bejsnaps hustru, Niels Hansen i Ekknud og Peder Østergårds hustru af Agersnap.

Niels Hansen i Egknud (også kalder [Niels Hansen List](#)) er Appelones fader.

Ved auktionen i 1785 frikøber Peder "Vesterlist" fra "Lindbjerg". Gården var ansat til 5-1-0-0 hk. Og kostede 702 rdl. En stor del af beløbet (599 rdl.) lånte Peder af møller Jens Hansen i Tarm Mølle. I en tid hvor man ikke kunne låne penge i banken, var det helt almindeligt at kapital blev anbragt og forrentet på denne måde.

Peder dør på "Vesterlist" som 64 årig d 30. december 1807 og bliver begravet i Ølgod d 8. januar 1808. I skiftet efter Peder ansættes værdien af "Vesterlist" til 3000 rdl (størrelsen er stadig 5-1-0-0 hk) og han ejer desuden *Et Sted i Øster List* (0-1-7-2 hk.) samt *En Parcel af Lindbjerg Hovedgaard* (0-1-4-1 hk.) som tilsammen var 2000 rdl. værd. Gælden til Jens Hansen i Tarm Mølle var i mellemtiden vokset til 1898 rdl., men der blev altså 3102 rdl. til deling mellem arvingerne, så Peder har drevet sin gård godt!

Familie

Appelone Nielsdatter, døbt d 1. november 1755 i Ølgod Kirke. Hun var datter af Kirsten Jensdatter Thorlund (1728 – 1795) og Niels Hansen List (1733 – 1792), gårdfæstere i Egknud. Han stammede fra en familie af fæstebønder i List – derfor efternavnet.

Da Appelone bliver enke, søger hun om tilladelse til at sidde i uskiftet bo – sikkert for at undgå at blive tvunget til at afhænde gården til en ugunstig pris for at kunne udbetale arven. Her i enevældens tid er det i princippet kun kongen som kan give den slags tilladelser, selv om det sikkert blot er embedsmænd i kancelliet der behandler sagen, men de arbejdede hurtigt, og hun får snart tilladelsen, som der står i skiftepapirerne:

... alt ifølge kongelig allernaadigste Bevilling af 11. Februar 1808, som oplæst og lyder Ord til Anden: Vi Christjan den Syvende af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Wenders og Gothers, Hertug i Slesvig [...] Ditmarsken og Oldenborg, gjøre vitterligt: at Vi efter Abelone Peder Madsens Enke af Ølgod Sogn paa Ribe Amt fordrer herom aller underdanigst gjorte Ansøgning og Begjæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, for og hermed bevilger og tillader, at hun efter bemeldte hendes Afdøde, maae foruden Rettens Middel for segling registrering og vurdering, efter Loven med fælleds sammen avlede umyndige Børn i uskiftet Boe, blive boende, saa længe hun i enlig Stand forbliver, siden de umyndige Sønner og Svigersønner dermed er tilfreds..

Læg lige mærke til at det er sønnerne og svigersønnerne, som skal give samtykke – pigerne havde i følge loven ikke noget at skulle have sagt. Senere samme år sælger Appelone så "Vesterlist" til den ældste søn, og d 1. maj 1812 køber hun den noget mindre "Medumgaard" af Mads Christensen (hendes svoger Christen Madsens søn). Den sælger hun igen i 1820 for 400 rdl, og da hun dør som 76-årig d 11. februar 1831, er hun aftægtskone hos gårdejer Osmund Osmundsen, som nu ejer "Vesterlist".

Ingeborg Pedersdatter, som nævnt er hun døbt den samme dag, som forældrene bliver trolovede, d. 8. januar 1775. Hun bliver gift med Knud Lund Jørgensen Tranberg – se side 46. Hun døde 39 år gammel, 3 måneder efter sin 11. fødsel, og blev begravet 3 dage før sin nyfødte datter d 1. maj 1814.

Niels Hansen Pedersen, døbt d 22 septembet 1776, og gift d 8. november 1800 med Nicoline Kirstine Haahr. Da han blev døbt, var hans gudmoder gift med herremanden til "Lindbjerg", Niels Hansen – Niels er sikkert opkaldt efter ham, da han i flere sammenhænge kaldes Niels Hansen Pedersen. Herremand Niels Hansen dør imidlertid få år efter – d 30. april 1780, og enken gifter sig året efter, d 25. maj 1781, med provstens søn, Jørgen Udesen Haahr, og lidt senere samme år, d 2. september, døbes deres datter Nicoline Kirstine. De har nok haft lidt travlt med at blive gift, i hvert fald har Jørgen Haahr måttet købe kongebrev for at slippe for lysning:

d. 25 maj blev min søn Jørgen Udsen Haahr og velædle madame Else Catharina sl. Niels Hansens, med kongelig allernådigst bevilling at sammenvies på Lindbjerggård uden foregående lysning af prædikestolen, copulerede. Monseur Jørgen Haahr foreviste amtsforvalter s.t. Hr. Bagger Lützens kvittering til bevis at copulations eller vielsespenge betimelig til hans majestæts kasse i amtsstuen med 4 rdl. vare betalte.

Niels Pedersen bliver altså gift med sin gudmoders datter, hvilket 100 år tidligere ville have været forbudt, da gudmødre og faddere dengang regnedes for at være nær slægt, men i år 1800 giver det ikke anledning til løftede øjenbryn:

d. 4 okt. indgik velagtede ungarl Niels Pedersen i Vesterlist Ølgod sogn ægteskabsløfte med velædle jomfru Nicoline Kirstine Haahr. At der er intet i henseende til slægtsskabsforbindelser, som kan på nogen af siderne forhindre deres ægteskabelige løftes fuldbyrdelse. Dette bevidnes og tilstås af undertegnede.

Ølgod Præstegård d. 4 okt. 1800.

Niels Pedersen.

Som vidner og forlovere for ovenmeldte personer

Peder Madsen.

Andreas Rattenburg.

d. 8 nov. copuleret Niels Pedersen af Vestergården og jomfru Nicoline Kirstine Haahr fra Lindbjerg

Parret flytter ind på ”Vesterlist”, og efter Peder Madsens død køber de som nævnt gården af hans enke. De har nok ikke været helt så snu i pengesager som Peder, i hvertfald kommer de i betydelige økonomiske vanskeligheder efter statsbankerotten i 1813 og må i 1823 lade gården gå på tvangsauktion. De lever herefter i yderste fattigdom indtil deres ældste søn, Jørgen Haahr Nielsen, gifter sig til ”Thorlundgaard” og kan installere dem i en ordentlig aftægtsbolig – se side 24.

Nicoline dør som 72-årig på Torlund Mark d 2. december 1853, og Niels som 87-årig d 5. oktober 1863.

Mads Pedersen, døbt d 18. oktober 1778 og gift med Ane Johanne Andersdatter (1786 – 1864) d 10. april 1808. Han er gårdmand i Hejbøl, Ølgod Sogn, og dør som 74-årig d 13. april 1852

Kirsten Pedersdatter, døbt d 10. september 1780 og gift d 7. april 1805 med Christen Christensen (f. 1779), gårdmand i Ekknud, Ølgod Sogn. Kirsten dør 80 år gammel d 17. februar 1860.

Niels Pedersen, døbt d 21 september 1783, og gift med Maren Olesdatter. Niels bliver husmand i Vester List, og dør 79 år gammel d 11. maj 1862.

Hans Christian Pedersen, døbt d 12. juni 1785, og død som 3-årig i august 1788.

Jens Pedersen, døbt d 22. april 1787, gift d 30. september 1814 med Mette Marie Mads Christiansdatter. Han bliver husmand i Hesselho, Tistrup Sogn. Han dør som enkemand og fattiglem i Tistrup som 81-årig d 18. juni 1868.

Anne Marie Pedersdatter, døbt d. 13. april 1789. Hun bliver konfirmeret sammen med sin lillesøster Else Cathrine i 1805, men herefter mister jeg alle spor efter hende.

Else Cathrine Pedersdatter, døbt d 20. marts 1781. Hun bliver gift med Hans Jørgensen (f. 1790) d 26. september 1813. Hans er gårdmand i Alslev Sogn, godt 30 km sydvest for Ølgod. Else Cathrine dør som 77-årig i Alslev d 13. juni 1868.

Karen Pertou Pedersdatter, døbt d 1. december 1792 i Ølgod Kirke:

d. 1 dec. blev Peder Madsen og hustru Appelone Nielsdatter fra Vester List deres datter, der tilforn var hjemmedøbt og kaldet Karen Kirstine, båret til kirke af jomfru Johanne Margrethe Nees i Præstegården. Faddere var hr. Jørgen Haahr fra Lindbjerggård, hr. inspektør Ludvig Vessenberg, Peder Østergårds hustru, Bartoline Nees fra Lindbjerggård.

Det er vanskeligt at læse den gamle kirkebog - det ser ud som om, der står *Karen Kirstine*, men ved hendes konfirmation i 1808, ved folketællingerne og ved hendes begravelse kaldes hun *Karen Pertou*. Der er mange både drenge og piger der i denne tid får det lidt specielle mellem-navn *Pertou*. De er opkaldt efter Hans Pertou (eller måske efter et af hans afdøde børn). Hans Pertou, bagersøn fra Horsens (f. 1734), var kapellan hos provst Ude Sørensen Haahr, blev gift med hans datter og var hans efterfølger som præst i Ølgod fra 1782

til sin død i 1801. Han må have været en afholdt præst³⁷, for i 1790-erne er der mindst 10 børn i Ølgod som får mellemnavnet Pertou.

Karen havde herremanden, hr. Jørgen Haahr som fadder, og lidt ligesom storebror Niels, bliver hun gift med herremandens søn, Niels Severin Haahr (1785 – 1861). Niels førte en noget omflakkende tilværelse. Da han far giftede sig anden gang, sendte han sine små drenge hjemmefra til opdragelse forskellige steder - Niels hos en birkedommerenke i Lunde Sogn. Han vendte tilbage til Ølgod, blev gift, og var en overgang seminarist og lærer i Agersnap, samtidigt med at han havde et husmandssted i Ekknud. Senere flyttede familien til Hunderup Sogn hvor han virkede som lærer og kirkesanger samtidigt med at familien drev et husmandssted i Kragelund by. Han var imidlertid mere selskabsmand end skolemand, og blev på et tidspunkt sat fra bestillingen af biskoppen. Senere fik han jobs som hjælpelærer og degn forskellige steder – ofte ret langt fra husmandsstedet i Kragelund hvor Karen og de efterhånden 11 børn passede bedriften.

Folkemindesamleren T. Tobiasen Kragelund (som har skrevet bogen *Potter og Kar* sammen med Niels Holbak) giver i bogen *Teglstensbrokker i en plovfure* (Gyldendal 1936) en sympatisk skildring af Niels Severin og skriver bl. a.:

I denne Begyndelse til en Overgangstid havde Lærer Haahr ved Hunderup Skole (Sogneskolen) en ikke ringe Indflydelse. Lærer Haahrs Barndomshjem var Herregaarden Lindbjerggaard i Ølgod Sogn. Det blev tidlig bestemt, at han skulde studere, og han var ogsaa en Tid i København; men saa kom Statsbankerotten, og han maatte afbryde Studierne. Han flakkede om en Tid, indtil gode Venner hjalp ham til Lærerpladsen i Hunderup Sogn. Lærer Haahrs Hustru var fra Vesselbjerggaard³⁸, ogsaa en stor Gaard. Ifølge Fødsel og Opdragelse var Haahr langt foran de Mennesker, han kom til at virke iblandt. Som Menneske, havde han stor Betydning, hans lyse, glade Sind smittede alle. — Lærer Haahrs Børn var begavede og lignede Faderen af Sind. De kunde ikke undværes, naar Ungdommen var samlet; de var gode Dansere, og havde en smuk Sangstemme. Hunderup Sogn skylder Lærer Haahr Tak for meget

På deres gamle dage boede Niels Severin og Karen i Kragelund sammen med to af sønnerne, som var teglstensbrændere, især var sønnen Peder Madsen Haahr kendt som en meget dygtig ovnsætter og brænder. Niels Severin døde som 76-årig i 1861 og Karen som 75-årig d 25. februar 1867.

Christen Peder Pedersen, døbt d 10. august 1794. Han blev gift med en Anne Christine Vilhelmsdatter, som var født i Bov, helt nede i bunden af Åbenrå Fjord, der hvor grænsen til Tyskland er i dag. Hvor, og hvornår de blev gift ved jeg ikke. Ved folketællingen i 1840 arbejdede og boede Christen Peder på

³⁷ At han var afholdt skyldes måske (også) at han var en tiltrængt afveksling fra den gamle, selvhøjtidelige provst Haahr. Selv når man tager tidens højtravende sprog i betragtning, så virker følgende tre indførelser i kirkebogen, hvor han annoncerer sin datters giftermål, noget opblæste (andre indførelser er kun på et par linier):

1766

d. 26 sep. trolovede jeg her i Præstegården velærværdige hr. Hans Pertou, kapellan pro persona her til meingheden i Ølgod og Strellev og min datter jomfrue Karen Haahr.

d. 30 okt. copulerede velærværdige og højlærde hr. Poul Rich velbemeldte hr. Hans Pertou og bemeldte min datter i Ølgod kirke i højfornemme venners og menighederne af Ølgod og Strellevs overværelse. Af menighederne måtte den største del ubudne og godvillige for at velsigne brudefolkene ved deres bønner og tilligen at ofre med dem.

d. 30 okt. copulerede velædle og højlærde hr. Pertou velædle og højlærde hr. Poul Rich, sogneprest for Hodde og Tistrup menigheder og min datter jomfrue Christine Haahr i ovenbemeldte anseelige nærværelse, endskjønt her var kongelig bevilling om frihed for tillysning så og at copuleres i huset.

³⁸ Det er nu ikke rigtigt – hun var jo fra ”Vesterlistgaard”

”Lindbjerggaard”, mens Anne og 4 børn boede på et lille husmandssted på Lindbergmark. I folketællingerne fra 1845 til 1860 bor familien på et husmandssted på Hungerbjerg Mark. Anne Kristine dør i 1860, men jeg ved ikke hvornår Christen Peder dør. I kirkebogen står der, at Anne Kristine tilhører frimenigheden, men den har jeg heller ikke fundet noget om.

Jens Madsen Christensens slægt fra Vejle Amt

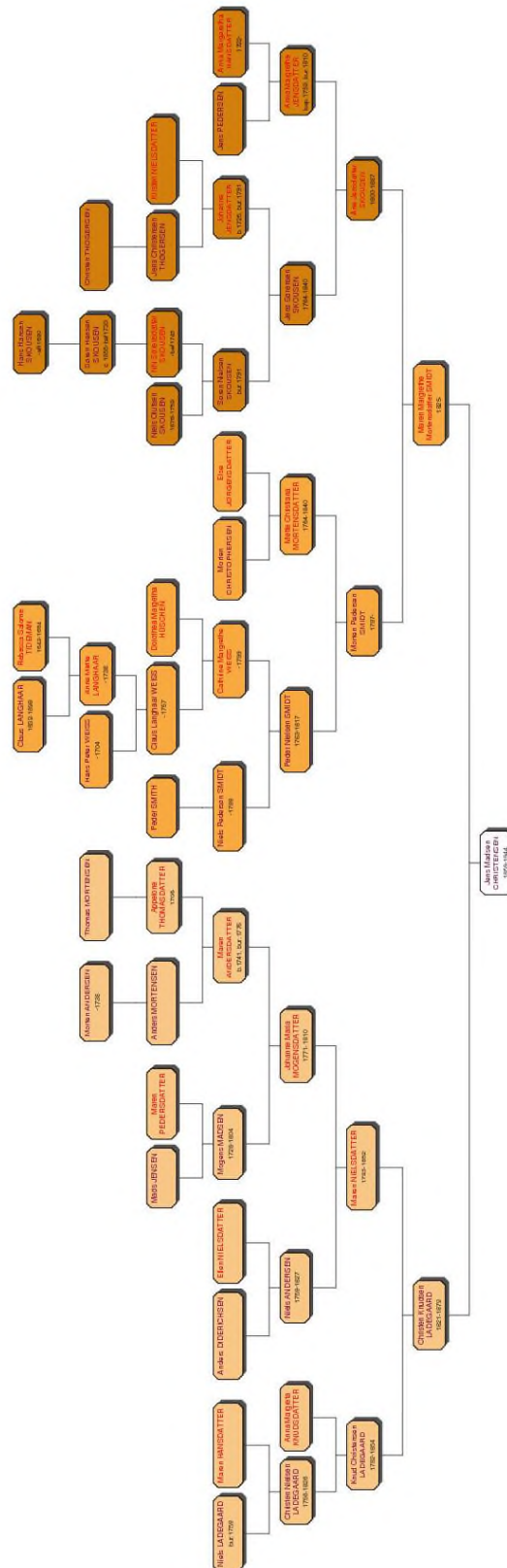
Smedemesterens familie stammer fra området mellem Vejle og Fredericia, og er behandlet samlet i de følgende afsnit. Hele hans slægt, tilbage til Holbergs tid, var landbrugere eller håndværkere fra en del forskellige sogne, men alle indenfor et område med en radius på 10 - 15 km. På kortet nedenfor kan man se de sogne som er omtalt i det følgende:

- Gauerslund Sogn med bla. Brejning og Børkop
- Smidstrup Sogn med bla. Tiufkær og Haastrup
- Pjedsted Sogn
- Skærup Sogn
- Viuf Sogn
- Herslev Sogn

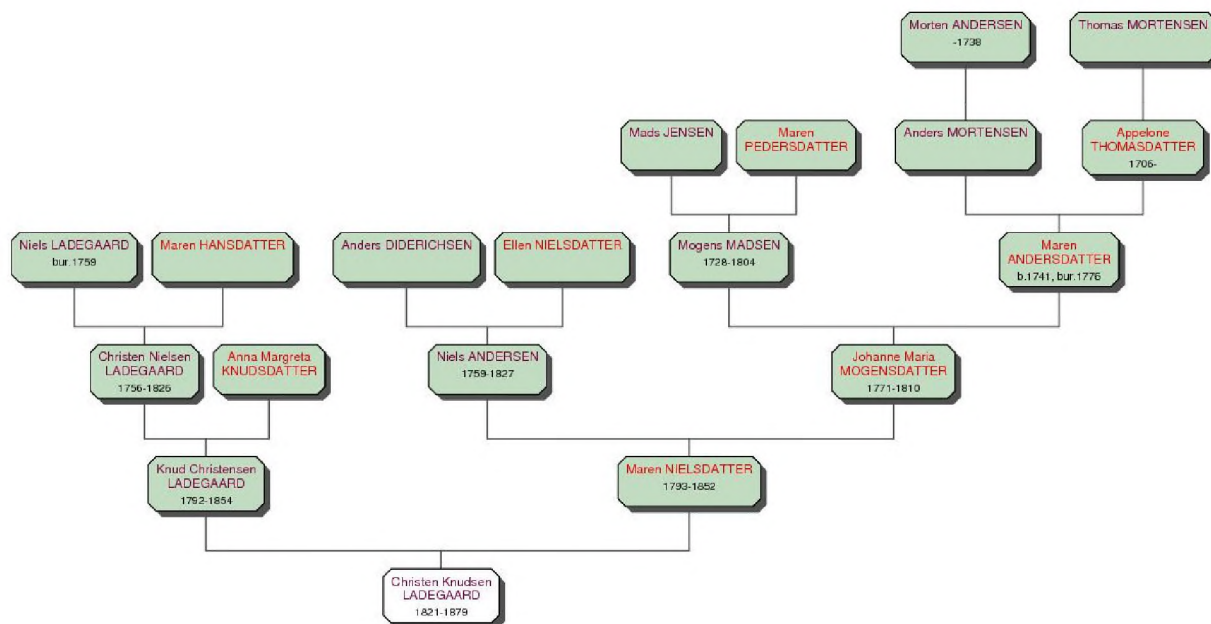
Figur 35: Sognekort over en del af Vejle Amt (Sorte linier er sognegrænser)

Jeg har fundet alle hans forfædre i 4 slægtsled tilbage, og nogle flere længere tilbage – ialt 48 personer. Det kan let blive lidt uoverskueligt, så derfor har jeg valgt at opdele slægten i tre – *Ladegaard*, *Smidt* og *Skousen* – hver opkaldt efter et gennemgående familienavn – se Figur 36. Hver del gennemgås så fra de ældste til de yngste.

Figur 36: Jens Madsen Christensens slægt. Dele af stamtræet kan ses på Figur 37, Figur 38 og Figur 40

- Ladegaard

Figur 37: Christen Knudsen Ladegårds stamtræ

Ladegaard er et ret almindeligt navn på Vejle-kanten, men ældste Ladegaard af smedens familie som jeg har fundet er Niels Ladegaard, som i 1756 er fæstebonde for en fjerdedel af "Munkegaarden" i Skærup. Gården, som er på godt 5 tdr hartkorn plus noget skov er efter sigende opkaldt efter en tidligere ejer Hans Munk til "Vissenbjerg", som ejede den, indtil han i 1616 blev henrettet for blodskam!

De fire fæstere boede i fire sammenbyggede gårde, hvoraf nu kun en er tilbage. De tre andre er udflyttede og udparcellerede. Vejnavnet "Munkfort" findes dog endnu i Skærup efter den indgrøftede og indhegnede vej som førte fra "Munkegaarden".

Niels Ladegaard blev gift med Maren Hansdatter i Taulov Kirke d 30. maj 1744, og de fik i hvert fald fire drenge, Jens (f. ca 1744), Peder (f. 1750), Christen (f. 1754, død som spæd) og igen en Christen (1756 – 1826). Peder overtager fæstet efter faderens død d 20. december 1759, og har moderen på aftægt. Den ældste bror Jens klarer sig måske knap så godt – i hvert fald omtales han i folketællingen 1787 som *husmand og dagleier* og i 1801 som *husmand med lidt jord*, hvor broderen er *husmand og bonde*.

Den yngste bror, Christen Nielsen Ladegaard, slår sig på håndværk, og ham skal vi nu høre mere om.

	Christen Nielsen Ladegaard	Anna Margretha Knudsdatter
Døbt	3. Okt. 1756 Skærup Sogn, Vejle Amt	ca 1755
Viet	12. Jan. 1787, Skærup Kirke Kirke	
Børn	Niels Christensen Ladegaard (1788-) Kirsten Christensdatter Ladegaard (1790-) Knud Christensen Ladegaard (1792-1854) Henrik Christensen Ladegaard (1793-) Maren Christensen Ladegaard (1797-) Hendrich Christensen Ladegaard (1799-)	
Begravet	14. Nov. 1826 Gauerslund Kirke, Vejle Amt	?
Hverv	Husmand med Jord og Snedker	

Da Christen er blevet 30 år forlover han sig med Anna Margaretha Knudsdatter:

Anno 1786 d 27 Octob: begiarede den welagtige unge Karl Christen Nielsen Ladegaard af Scierup at troloves med den ærlige og Gudfrygtige Pige Anna Margaretha KnudsDatter ibid, og at intet var imod Loven der kunde hindre deris forehavende, enten Slægtskab eller Svogerskab eller til andre givne Løfter om Ægteskab hvorfor her vi underskrifver som Forlovningsmænd efter Loven.

*Scierup ut supra*³⁹

Niels Møller

Jens ??

og to en halv måned senere, d 12. januar 1787 bliver de gift i Skærup Kirke. Det var ikke ualmindeligt, at karlene og pigerne (hvis de undgik, at blive gravid før tid) var et stykke oppe i årene, før de havde skrabet nok kapital sammen til, at de kunne stifte bo og gifte sig. Vi er så heldige, at vi har en folketælling 2 uger efter brylluppet, og deraf kan vi se, at Christen er *Huusmand og Snediker* – dvs han har lært sig et håndværk. Christen og Anna Margrethe bliver ikke boende i Skærup. Ved folketællingen 1801 bor de i Smidstrup, og Christen er *Huusmand med Jord og Snediker*. På grund af krig og statsbankerot foretages der ikke folketælling igen før 1834, men da er Christen allerede død. Han dør som 70 årig i Brejning d 7. november 1826, og bliver begravet fra Gauerslund Kirke d 14. november. Hvor og hvornår Anna Margretha dør har jeg ikke kunnet finde. Gårdmænd flytter sjældent, men det sker oftere for husmænd og især for håndværkere, men at Christen har boet og virket i tre forskellige sogne, er nok lidt usædvanligt for den tid.

Alle børnene er døbt i Smidstrup Kirke. Om de to ældste, Niels og Kirsten, fortæller kirkebogen ikke nærmere om hvor i sognet de er født, men om de øvrige står der at de er født i *Welling Skov*. Ved Hendrichs død opgives også navnet på husmandsstedet: *HaabSted*. I slutningen af det 1700-tallet regner man med, at der har været 10-15 beboere i Velling Skov eller Klattrup som lokaliteten nu hører ind under. Da ”Vellinggaard” var til salg 1772 omtales bebyggelsen:

. . at der til Gaarden hører 10 Huse, hvortil hører smaa Tofter og Skovhaver, hvori de hver avler aarlig 5-6 Læs Hø. Husenes Beboere maa hver gøre 36 Dages Hovarbejde og ellers saa mange, som forlanges, for 1 Mark om Dagen. Vellinggaard har Ret til 36 Høveders Græsning paa et Overdrev, hvoraf hver af Husmændene er forundt 2 Høveder.

Mange af husmandsstederne har mere eller mindre fantasifulde navne: *Altona*, *Rykidynd*, *Ny Lykkegaard* og *Agernhauge* (Agernhave), så det er ikke usandsynligt, at et af dem har gået under navnet *Haabsted*.

Nogle af Christen og Anna Margrethes børn dør som helt små, og andre har jeg ikke kunnet finde spor af. Ved folketællingen 1801 er det kun Knud og Maren, der er registreret hos forældrene, og også Maren mister jeg sporet af. Knud skal vi høre om i det følgende.

³⁹ (*Datum*) *ut supra*: samme dag som ovenfor

Knud Christensen Ladegaard og Maren Nielsdatter

	Knud Christensen Ladegaard	Maren Nielsdatter
Døbt	9. Apr. 1792 Skærup Sogn, Vejle Amt	17. Mar. 1793 Pjedsted Sogn, Vejle Amt
Viet	24. Jul 1819, Gaurslund Kirke	
Børn	Anne Margrethe Knudsdatter	(1820-1820)
	Christen Knudsen Ladegaard	(1821-1879)
	Mogens Knudsen	(1823-)
	Henrik Knudsen Ladegaard	(1829-1882)
	Dødfødt Ladegaard	(1833-1833)
	Niels Peter Knudsen Ladegaard	(1835-1836)
Død	8. Apr. 1854, Brejning	9. Jan. 1852, Brejning
Begravet	14. Apr. 1854, Gaurslund Kirke, Vejle Amt	16. Jan. 1852, Gaurslund Kirke, Vejle Amt
Hverv	Daglejer og Husmand	

Da Knud bliver døbt d 9. april 1792 er det onkel Peders kone fra Skærup, som er gudmoder, og de øvrige faddere er fra husmandsfamilier fra omegnen:

1792 April:

den 9 døbt Christen Nielsen Ladegaard og Hustru Anna Margreta Knudsdatter deres søn Knud af Welling Skov, baaret af Peder Ladegaards kone af Skierup. De andre faddere vare Søren Hansens Datter, Jens Hansen, Anders Koeds Kone og Ole Madsen alle af Klatterup

Knud bliver gift med Maren fra nabosognet Pjedsted d 34. juli 1819 i Gaurslund Kirke. Forloverne er en husmand, Simon Christensen fra Børkop, og Marens far, som er gårdmand i Brejning. Efter brylluppet slår de sig ned på et husmandssted i Brejning. Der var fra gammel tid 5 boels-, eller husmandssteder på hver omkring 1 tdr hartkorn i Brejning, men vi ved ikke hvilket. Hvis man ser på Knuds stillingsbeskrivelse i folketællingerne, kan se, at han de første år i Brejning var *Dagleier*, mens han i de følgende år kunne underholde sig og sin familie som landbruger: *Huusmand lewer af sin Jordlod*. Maren dør i Brejning som 58-årig d 9. januar 1852, og Knud som 62-årig. Begge bliver begravet fra Gaurslund Kirke.

Familie

Maren Nielsdatter stammer fra en familie gårdfæstere og gårdejere. Hendes forældre, **Niels Andersen** (1759 – 1827) og **Johanne Maria Mogensdatter** (1771 – 1810), køber gård nr 3⁴⁰ i Brejning, Gaurslund Sogn på auktion i 1800 eller 1801. Den firelængede gård var vist ikke i særlig god stand, da de overtog den, men ved brandtakseringen i 1803 vurderes den til 1200 rdl – på højde med de største gårde i sognet. Niels Andersens far, **Anders Didrichsen**, og Johanne Maries far, **Mogens Madsen** (1728 – 1805), var begge blevet selvejergårdmand i Pjedsted Sogn efter landboreformen, og det er her Maren er født. Hun bliver boende som plejebarn hos morforældrene da forældrene flytter til Brejning, men flytter jo altså til Brejning efter hun er blevet gift. Efter forældrenes død er det hendes lillebror, som er født på gården i Brejning, som overtager den fædrende gård.

Knud og Marens ældste barn, **Anne Margrethe Knudsdatter** bliver født i Brejning d 3. april 1820, men bliver kun godt et halvt år, og dør d 17. november samme år.

⁴⁰ Ved matriklen i 1688 fik gårdene tildelt numre, som brugtes i officielle dokumenter langt op i tiden. Senere har mange af dem fået rigtige navne

Christen Knudsen Ladegaard, født d 9. august 1821, skal vi høre om senere.

Mogens Knudsen, født d 22. august 1823 i Brejning og gift som 35-årig d 13. maj 1859 i Gauerslund Kirke med Maren Iversen fra Sellerup. Ved folketællingen 1860 bor han i Tiufkjær og ernærer sig som murer. Herefter har jeg ingen spor af ham.

Henrik Knudsen Ladegaard, født d 2. april 1829 i Brejning, Gauerslund Sogn. Det er lidt forskelligt hvem der bruger efternavnet Ladegaard – Kun Niels Peter hedder Ladegaard ved dåben, men fx for Henrik er det anført i kirkebogen ved hans død. Han bliver gift d 12. april 1851 med den 18-årige husmandsdatter Gjertrud Iversen fra Sellerup (det er også i Gauerslund Sogn). De slår sig ned i Andkjær Skov, og Henrik ernærer sig som banevogter ved jernbanen mellem Fredericia og Vejle, som blev indviet i 1868. Henrik dør dagen efter sin 53 års fødselsdag, d 3. april 1882.

Den 7. september 1833 får Knud og Maren et barn, som er dødt ved fødslen

Niels Peter Knudsen Ladegaard dør inden han bliver eet år: Født d 21. maj 1835, død d 28 januar 1836, og begravet fra Gauerslund Kirke d 2. februar.

Christen Knudsen Ladegaard og Maren Margrethe Mortensdatter Smidt

	Christen Knudsen Ladegaard	Maren Margrethe Mortensdatter Smidt
Født	9. Aug 1821, Breining	8. Jan. 1825, Haugehuus
Døbt	23. Sep. 1821, Gaurslund Sogn, Vejle Amt	27. Mar. 1825, Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Viet	26. Mar. 1852, Smidstrup Kirke	
Børn	Maren Christensen (1853-) Jens Skousen Christensen (1856-) Jens Madsen Christensen (1858-1858) Jens Madsen Christensen (1859-1944) Ane Johanne Christensen (1862-) Ane Johanne Christensen (1865-) Ane Cathrine Christensen (1868-)	
Død	30. Mar. 1879, Brejning	?
Begravet	6. Apr. 1879, Gaurslund Kirke, Vejle Amt	
Hverv	Træskomand	

Christen blev født i Brejning d 9. august 1821 og hjemmedøbt dagen efter. Dåben blev efterfølgende publiceret i Gaurslund Kirke d. 23. september. Hans gudmoder var fru Monrad fra "Hvilsbjerggaard" i Andkjær. "Hvilsbjerggaard" var den største gård i sognet, og var omkring 1820 blevet købt af kammerråd, krigsassor, cand. jur. Ditlev Monrad, som også fungerede som herredsfoged og landvæsenskommissær. Fru Monrad, som hed Anne Grandjean (1796 – 1862), havde også været gudmoder for Christens afdøde storesøster Anne Margrethe. Hvordan forbindelsen mellem husmandens familie og den nyttilflyttede *fru assessorinden* er opstået, aner jeg ikke.

Christen kommer ud at tjene. I 1840 er han tjenestekarl i landsbyen Haastrup (Smidstrup Sogn) hos sognefoged Hartvig Hansen, og i 1845 hos gårdejer Johannes Bøttern, samme sted. Begge steder store gårde med mange tjenestefolk.

Den 26. marts 1852 bliver Christen gift med Maren Margrethe Mortensdatter Smidt i Smidstrup Kirke. Maren Margrethe kommer fra en lille gård i Tiufkær, "Haugehuus" (Havehus) og ved folketællingen i 1860 bor Christen og Maren Magrethe nu også på et husmandssted i Tiufkær, og Christen ernærer sig som træskomand. Den 23. juni 1863 står der i kirkebogen, at familien er flyttet til Starup Sogn, og at de vistnok allerede har været flyttet siden d 1. maj uden at melde det til sognepræsten. Året efter, d 8. oktober 1864 flytter de fra Starup til Viuf Sogn – her betegnes Christen som *insidder*, dvs han ejer ikke jord, men bor til leje på en gård eller et husmandssted. Ved folketællingen i 1870 bor de nu på et husmandssted i Viuf Sogn, og Christen ernærer sig fortsat som træskomand. Christen dør på sit husmandssted i Blåkær Skov som 57-årig af *tæring* dvs tuberkulose d 20 marts 1879.

Blåkær Skov i Viuf Sogn er kendt for en træfning d 28. februar 1864 (godt et halvt år før familien flytter til Viuf) hvor en dansk dragon efter en hidsig kamp med sabel mod et overtal af preussiske dragoner blev skudt gennem hovedet. Dragonen, Niels Kjeldsen, kom fra Give, og hændelsen er stadig mindet i Give kommunes byvåben! – men det har altså slet ikke noget med denne historie at gøre.

Familie

Maren Margrethe Mortensdatter Smidt er efterkommer efter Niels Pedersøn Smidt til Rønshave, og hendes slægt skal vi høre om i næste kapitel, side 77 .

Det har været usædvanligt vanskeligt at finde oplysninger om børnene i denne familie, måske fordi de er flyttet meget rundt, og har "tabt" et par børn undervejs, eller måske fordi jeg har overset nogle oplysninger på grund af den forvirring der kan have været mht patronymer og slægtsnavne. Her er i hvert fald hvad jeg ved om de 7 børn, jeg har fundet i denne familie:

Maren Christensen, født d 4. september 1853 på Tiufkær Mark, Smidstrup Sogn. Ved folketællingen i 1860 bor hun med familien i Tiufkær, og i 1870 med familien i Viuf, nu som tjenestepige.

Jens Skousen Christensen, født d 9. februar 1856 på Tiufkær Mark. Findes hos familien både i 1860 og 1870.

Jens Madsen Christensen, født d 30. januar 1858 på Tiufkær Mark, og dør allerede d 6. december samme år. Han bliver begravet fra Smidstrup Kirke d 12. december 1858:

Jens Madsen Christensen; Træskomand og Huusmand Christen Knudsens søn i Tiufkjær; Født og død der på stedet

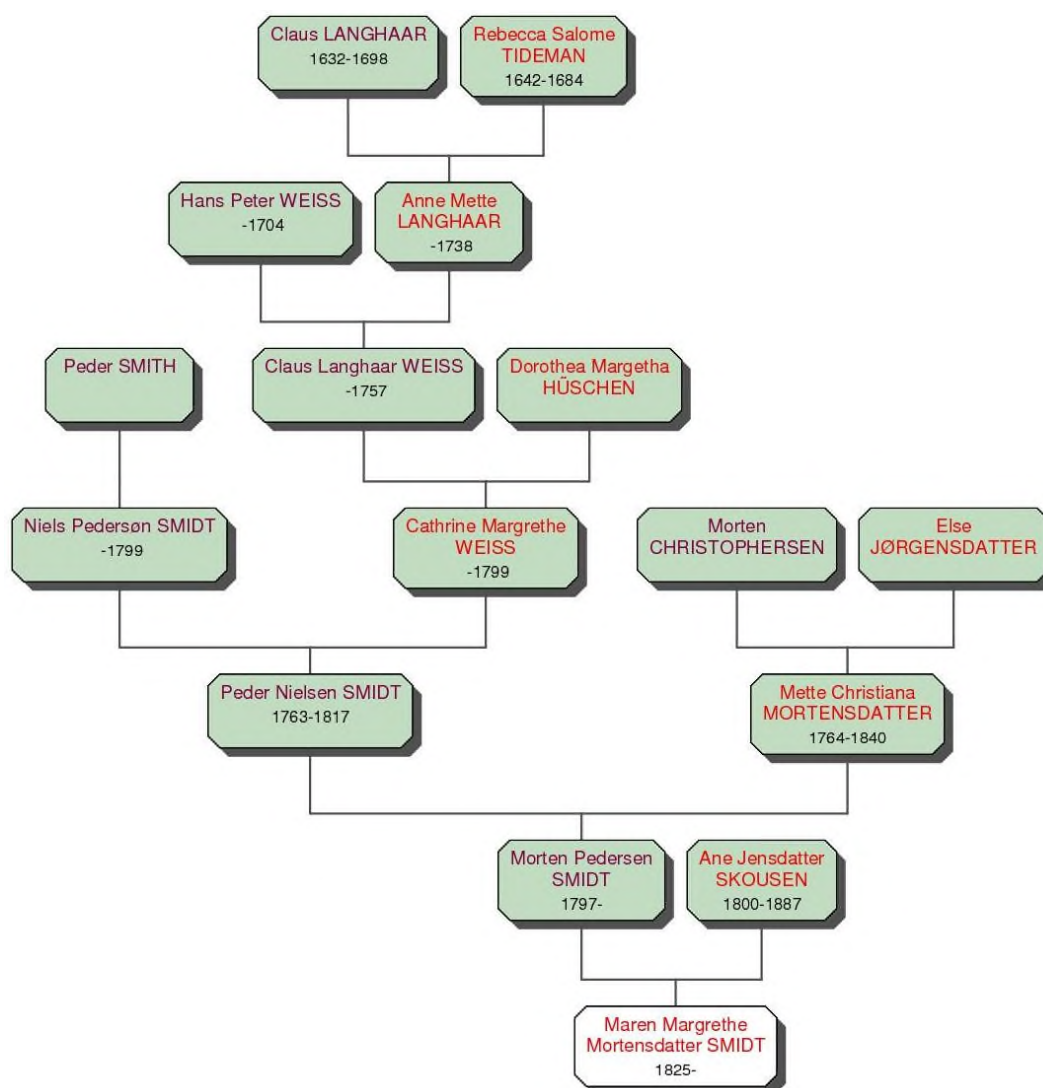
Jens Madsen Christensen, født d 16. september 1859. Ved folketællingen i 1870, hvor Jens er 10 år, er han plejebarn hos mormoderen og hendes tredje mand, Jens Madsen Møller - ham som han er opkaldt efter (han var dog ikke mellem fadderne ved hans dåb). Ved folketællingen i 1880 er han tjenestekarl på "Thorlundgaard" i Ølgod sogn, og resten af den historie kan man læse om på side 3.

Ane Johanne Christensen, født d 17. maj på Tiufkær Mark. Hun må være død som lille, da det næste barn får samme navn, men om hun er død i Smidstrup Sogn inden familien drager afsted til Starup, i Starrup Sogn eller i Viuf Sogn, det har jeg ikke kunnet finde ud af.

Ane Johanne Christensen, født d 24. oktober 1865 og hjemmedøbt dagen efter. Først d 7. januar 1866 blev dåben konfirmeret i Kirken. Hun bor hjemme i Viuf ved folketællingen i 1870, men i 1880 er hun som 14-årig tjenestepige hos en husmand i Tiufkær. Herefter har jeg ingen spor af hende.

Ane Cathrine Christensen, født d 24. november i Viuf Skov. Det eneste jeg ved om hende, er at hun boede hos forældrene i 1870. Herefter har jeg ingen spor.

- Smidt

Figur 38: Maren Magrethe Mortensdatter Smidts stamtræ

Mellem Vejle og Kolding er der næsten ingen herregårde, selv om der i middelalderen ofte har været 2 – 4 herregårde i hvert sogn. Dengang var herregårdene ofte ikke større end velvoksne bondegårde. Frederik II, som regerede fra 1559 til 1588, var voldsomt interesseret i jagt, og opkøbte alle herregårde mellem Vejle og Kolding for at oprette et stort jagtområde – en vildtbane. Herregårdene i vildtbanen blev nedlagt. Nogle blev revet ned, andre blev drevet videre som almindelige forpagtergårde. Mange af disse gårde blev besat med embedsmænd eller officerer fra Koldinghus, og i disse tilfælde var indtægten fra gården en del af lønnen. Hoveriet, som kongens fæstebønder tidligere skulle udføre på herregårdene, blev erstattet med en pengeafgift, fordi kronen (staten) havde mere brug for rede penge end for naturalier. De stigende priser på landbrugsvarer i begyndelsen af 1600-tallet, som ellers kun kom adelen til gode, var en stor fordel for kongsbønderne, som efterhånden kom til at føle sig som selvejerbønder.

En af disse tidligere herregårde i Smidstrup sogn var ”Rønshave” (oprindeligt stavet ”Runshauge” eller ”Rønshauge”) som lå i landsbyen Haastrup. Gården blev administreret af lensmanden på Koldinghus, og blev fæstet ud til officerer i rytteriet indtil den i 1766 blev solgt til Niels Pedersøn Smidt.

Niels Pedersøn Smidt og Cathrine Margrethe Weiss

	Niels Pedersøn Smidt	Cathrine Margrethe Weiss
Født	måske 1727	måske 1731, Flensborg
Viet	?	
Børn	Christian Raphael Smidt (1759-1822) Dorthe Margrethe Smidt (1760-1821) Claus Langhaar Smidt (1761-1822) Peder Nielsen Smidt (1763-1817) Mette Maria Smidt (1765-1769) Anna Kirstina Smidt (1767-1769) Anthoni Adolph Smidt (1770-1770) Mette Kierstine Smith (1771-) Maria Elisabeth Smidt (1774-1779)	
Død	1. Apr. 1799, Smidstrup	13. Mar 1799, Smidstrup
Begravet	10. Apr. 1799, Smidstrup Kirke, Vejle Amt	21 Mar 1799, Smidstrup Kirke, vejle Amt
Hverv	Gårdejer	

Det er lidt af et mysterium hvor **Niels Smidt** stammer fra – man kan gætte på, at hans far har heddet Peder Smidt, men hvor han er født, og hvad hans baggrund er, ved jeg ikke. Han dukker op på scenen, da han bliver gift med **Cathrine Margrethe Weiss**, datter af Claus Langhaar Weiss, officer og fæster af Rønshave. Så inden vi fortsætter med Niels Smidt, så først lidt om konens baggrund:

Hvor landbrugerne på den tid var stærkt bundet til deres hjemegn, så havde officersklassen, adelen og til en vis grad også embedsmændene, en langt videre horisont. Da der i 1733 blev lavet en ny opgørelse af fæstegodset under Koldinghus Rytterdistrikt, står der om ”Rønshave”:

Lieutenant Weises Enche ved Fendrich Weise

Løjtnant **Hans Peter Weiss** (som vist var fra Tyskland) var d. 2. oktober 1697 blevet gift i Uggeløse Kirke i Odense Amt med officersdatteren **Anne Mette Langhaar**. Begge hendes forældre var født i Tyskland, men havde slået sig ned på Fyn. Løjtnanten dør d. 13. august 1794 i Bayern i slaget ved Blenheim, som var et afgørende slag i *Den Spanske Arvefølgekrig*, hvor en engelsk-østrigsk alliance besejrede franske og bayerske tropper og dermed forhindrede et angreb på Wien. 30.000 mand faldt i slaget, og også danske soldater deltog som lejetropper.

Hans Peters enke og deres søn, **Claus Langhaar Weiss**, som vistnok var født i Flensborg, kommer til ”Rønshave” omkring 1722 - 24. Claus var på det tidspunkt fændrik⁴¹ ved rytteriet på Koldinghus, men med tiden avancerede han til løjtnant og senere til kaptajn. Han var gift med **Dorothea Margrethe Hüschén** (datter af kaptajnløjtnant **Antoni Adolph Hüschén** fra Odense) og de fik i hvert fald fire børn på ”Rønshave”. Claus havde desuden både sin mor og sin svigermor boende på ”Rønshave”. Svigermoderen **Cathrine Margrethe Hüschén** døde engang i 1737, og da Claus’ mor Anne Mette dør i januar 1738 står der i Smidstrup Sogns kirkebog:

1738, januar

*D: 8 blev Leut. Weiss fru moder funden død på Rønshauge,
fra Sognet bortført for at begraves i Odense udi Fyen*

hvilket igen understreger, at officersklassen ikke havde særligt dybe rødder i det lokalsamfund, hvor de boede. Claus’ ældste søn **Christian Raphael Langhaar Weiss** bliver borger i Flensborg, og en datter **Anne Mette Weiss** gifter sig i 1756 med en kunstdrejer, også fra Flensborg. Den ældste datter, **Cathrine**

⁴¹ Fændrik: gammel landmilitær grad mellem løjtnant og sergent.

Margrethe Weiss, blev derimod på ”Rønshave” og gifter sig med Niels Pedersøn Smidt – hvornår ved jeg ikke, men det ældste barn, jeg har fundet, er født i 1759.

Niels Smidt køber ”Rønshave” af kronen og får skøde på herligheden d 4. marts 1766. Han har sikkert købt gården på auktionen i 1765, hvor kronen solgte alt ryttergodset under Koldinghus. Gården var på det tidspunkt reduceret til 4-5-0-1 tdr hartkorn, dvs knap nok hvad der kunne betegnes som en hel-gård, og han fik den for 509 rd og 86 sk. Ved samme lejlighed købte han også en lidt større gård i landsbyen Follerup i Herslev Sogn på – ved matriklen i 1688 gård nummer 2 på 7-1-2-2 hk.

Niels omtales konsekvent i kirkebogen som *Monsr. Smidt til Rønshauge*. Han er altså ikke en almindelig bonde, men må have haft en baggrund, der skilte ham ud fra de andre bønder – måske har han været embedsmand (der findes en enkelt reference til en regimentsskriver Smidt ved Koldinghus).

Svigerfader *capitain* Claus Langhaar Weiss dør som 58-årig d 6 september 1757, og bliver begravet i Smidstrup.

I maj 1769 sælger Niels ”Rønshave” til Jens Lycke og flytter til gården i Follerup, hvor familien bor indtil de flytter⁴² til ”Enghavegaard” i Smidstrup, som Niels havde købt d 1. maj 1774. I løbet af de kommende år køber Niels jord op og lægger til sin gård, så hartkornet bliver mere end fordoblet. I 1782 har han 5 ¼ hk, men sælger knap 4 af dem på en auktion – fordelt på 13! lodder. En af lodderne indeholder gårens bygninger, og Niels bor nu i et hus, som med den stump jord, der hørte til plus resten af hans jorder, har ialt godt 1 tønne hartkorn, dvs svarende til et husmandssted. Han sælger det hele til sin søn Peder for 298 rdl + ”de kongelige penge⁴³”, men bliver boende her til han dør som 72-årig d 1. april 1799 – to uger efter sin hustru. Han bliver begravet fra Smidstrup Kirke d 10 april 1799.

Familie

Cathrine Margrethes baggrund er allerede beskrevet ovenfor. Hun dør som 68-årig i Smidstrup d 13. marts 1799 og bliver begravet fra Smidstrup Kirke d 21. marts.

Christian Raphael Smidt, født på Rønshave d 12 februar 1759, og døbt i Smidstrup Kirke:

Februarij 1759

d 25nde Døbt Monsⁿ Niels Pedersen Smits Søn på Ronshauge. Naune Christian Raphael

Christian bliver guldsmed i Tønder, gift to gange, og dør i Tønder som 62-årig d 19. april 1822.

Dorthe Margrethe Smidt, født på Rønshave d 28. september 1760, og gift med gårdejer Søren Jensen Quist d 9 juli 1783. Søren var anden generation af selvejere på den gård, som senere blev til ”Smidstrupgård”, og havde sine forældre på aftægt. Dorthe døde som 61-årig nytårsaften 1821, og blev begravet i Smidstrup d 6 januar 1822.

Claus Langhaar Smidt, født d 30. september 1761. Som 17-årig blev han anbragt som skriver og krambods-dreng i Fredericia, og her blev han indtil april 1788, da han rejste til København for at læse til *Dansk Juridisk Eksamen*, som var en praktisk prøve for ikke-akademikere med kendskab til procesret, oprettet for at højne standarden hos dem, der bestred embederne i de nederste niveauer det danske retssystem. Claus bestod eksamenen – specimen practicum – med *bedste Caracteer* d 22. oktober samme år. Han var tilsyneladende en hæderlig⁴⁴ og flittig mand, for han avancerer hurtigt op gennem embedsmandssystemet: Først som skriver i en kommission som havde med stavnsbåndets opløsning at gøre, så som birkeskriver⁴⁵ først nede i Vadehavet og siden i Kronborg Birk. I 1799 blev han udnævnt til skifteforvalter i Christiansted på St Croix. De Dansk Vestindiske Øer blev senere okkuperet af Englænderne i to omgange under Napoleonskrigene

⁴² Nicolaj Poulsen, som køber gården i Follerup, køber også et par andre ejendomme, som lægges sammen, og bliver til det der i dag hedder ”Follerupgård”. I folketællingen 1787 hedder det: *Sr. Nicolai Paulsen, en Studeret Bonde*

⁴³ Kongelige penge: Betegnelse for den halve købesum, som kronen lod stå som en uopsigelig prioritet ved salg af ejendom.

⁴⁴ Ja, jeg ved godt, at hæderlighed ikke nødvendigvis er en forudsætning for at avancere i embedsværket, men det er i dette tilfælde noget, der fremhæves i alle hans anbefalinger.

⁴⁵ Birk: retskreds

først 1801 – 2, siden 1807 – 15, dog uden at det danske embedsværk blev afløst af et britisk. Claus havde i mellemtiden fået flere hverv på St. Croix, bla var han konstitueret medlem af den vestindiske regering. Han varetog de danske interesser på bedste måde ved kløgtige manøvrer mellem forskellige engelske militære embedsmænd, og undervejs blev han udnævnt til regeringsråd. Hans indsats blev anerkendt med et ridderkors – han skriver selv:

Den 31te Julii 1815 blev jeg allernaadigst udnævnt til Ridder af Dannebrog. — Uden at være ubeskeden tør jeg nok paastaae, at jeg, ved den Tillid jeg erhvervede mig hos den veltænkende General Harcourt og ved at forhindre Virkningen af General Ramsays modsatte Fremgangsmaade, har reddet mange Tønder Guld vest-indisk Courant for min allernaadigste ubeskrivelig elskede Konge!

C. Smidt.

Den 22. september 1821 fik han igen en tilkendegivelse af kongens tilfredshed med hans embedsførelse:

Vor allerhøieste Tilfredshed med hans Forhold som Medlem af den under den engelske Occupation af vore vestindiske Øer etablerede Laane-Kommission for St. Croix.

Inden han drog til Vestindien, var Claus blevet gift i Store Magleby med præstedatteren Christiane Schouboe. Han døde på St Croix d 22 december 1822, og er begravet på Christiansteds kirkegård sammen med *to af hans i spæd Alder bortkaldte Sønner*. Gravstenen står der stadig, men er stærkt forvitret. Efter sigende vakte hans død almindelig sorg i befolkningen på St Croix. Christiane døde i København d 13. august 1869.

Figur 39: Claus Langhaar Smidt

Peder Nielsen Smidt, født på "Rønshave" d 8. april 1763. Ham skal vi høre mere om senere.

Mette Maria Smidt, født på "Rønshave" og døbt i Smidstrup d 27. oktober 1765. Død som 4-årig i Follerup, og begravet i Herslev Kirke d 12. november 1769.

Anna Kirstine Smidt, født på "Rønshave" og døbt i Smidstrup d 15. november 1767. Død som 2-årig i Follerup, og begravet i Herslev Kirke d 26. november 1769 – to uger efter storesøsteren!

Anthoni Adolph Smidt, født i Follerup og døbt i Herslev Kirke d 11. februar 1770 og død d 2. maj samme år.

Mette Kirstine Smidt, født i Follerup d 16. august 1771 og døbt i Herslev d 15. september samme år. Hun flyttede med familien tilbage til Smidstrup, hvor vi møder hende som 15 årig i folketællingen 1787, men derefter mister jeg sporet af hende.

Maria Elisabeth Smidt, født i Follerup, og døbt den første søndag i advent (d 27. november) 1774. Hun fik præstens svigerinde som gudmoder, og de andre faddere var Hr Lycke og hans datter fra "Rønshave" og sognedegnens kone fra Smidstrup – fine folk! Desværre bliver Maria Elisabeth kun 4 år – hun bliver begravet i Smidstrup d 21 marts 1774. Der har nok været en epidemi af en slags, for på denne dag begravnes 5 småbørn under 5 år fra Smidstrup Kirke.

Peder Nielsen Smidt og Mette Christiana Mortensdatter

	Peder Nielsen Smidt		Mette Christiana Mortensdatter	
Født	8. Apr. 1763,	Rønshave	1764	Vintmølle
Døbt	24. Apr. 1763,	Smidstrup Kirke, Vejle Amt	21. Okt. 1764	Taulov Kirke, Vejle Amt
Viet	11. Jul. 1792	Taulov Sogn, Vejle Amt		
Børn		Niels Pedersen Smith (1793-)		
		Else Smith (1795- 1795)		
		Morten Pedersen Smidt (1796-)		
		Else Margrete Pedersdatter Smith (1798-1799)		
		Dødfødt Datter Smith (1800- 1800)		
		Claus Pedersen Smith (1801-1850)		
		Else Catrina Smith (1804- 1804)		
		Catrine Margrette Smith (1806- 1806)		
Død	4. Apr. 1817,	Smidstrup	6. Feb. 1840,	Smidstrup
Begravet	11. Apr. 1817,	Smidstrup Kirke, Vejle Amt	14. Feb. 1840,	Smidstrup Kirke, Vejle Amt
Hverv	Gårdejer			

Peder overtager ”Enghavegaard” efter sin far. Gården beskrives i 1801 som et 13 fag stuehus med en kakkelovn, en bageovn og to skorstene. Desuden 5 fag stald mod øst og 6 fag lade mod vest, værdien anslås til 300 rdl. Peder gifter sig med Mette Christiana Mortensdatter fra Taulov d 11. juli 1792, og de køber noget jord til, så de havde 2-5-0-0 hk da Peder døde som 53-årig d 4. april 1817.

Familie

Mette Christiana Mortensdatter kommer fra et husmandssted ”Vintmølle” (eller ”Ventemølle”) i landsbyen Børup i Taulov Sogn. Efter faderens (Morten Christophersen, f.c. 1729) død overtager broderen Christopher Mortensen (f.c. 1766) gården, og har moderen (Else Jørgensdatter, f.c. 1724) på aftægt.

Niels Pedersen Smith, døbt i Smidstrup d 28. april 1793. Lever i 1801, da der er folketælling, men dør vistnok ung.

Else Smith, født i januar 1795, dør 18 dage gammel og bliver begravet d 1. februar 1795.

Morten Pedersen Smidt, døbt d 5. maj 1796:

Den 5 Maij døbt Peder Nielsen Schmitt og Hustrue Christiane Mortensdatter, begge af 1ste Ægteskab, deres søn Morten af Smidstrup, baaren af Mads Thomsens Kone af Tiufkier, de andre faddere vare Jens Quist, Søren Quist, Peder Koeds Kone, Holtzendorffs Datter Johanne, Marie Schmitt, Mads Nielsen og Christian Lange alle af Smidstrup

Det er nogenlunde det samme persongalleri, som går igen ved de fleste barnedåb i familien. Jens Sørensen Quist er gift med moster Dorthe og Søren Quist er hans far. Familien Koed er gårdmænd i Smidstrup, Holtzendorff er *Selweier Gaardb. og ellers Kongelig Jagt Betient i det Holstenske*, Marie Schmitt er datter af skoleholderen i Smidstrup (Stefan Christian Nielsen Smidt), og Christian Lange er af officersfamilie.

Morten bliver d 6. november 1824 gift med Ane Jensdatter Skousen – se side 91. Da Ane bliver gift igen i 1832, er hun i følge kirkebogen enke, men der er ingen optegnelser om Mortens død. I værket *Patriciske Slægter – Tredie Samling* (1915) af Th. Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen, er der et afsnit om familien Smidt, som selvfølgelig især koncentrerer sig om dem i slægten, det er gået godt. Om Morten står der:

Morten Smidt, d. 5. Mai 1796 i Smidstrup, Landmand i Haugehus, skal senere være flyttet til Sjælland; g. 6. Nov. 1824 i Smidstrup m. Anna Jensdatter S c h o u s e n, f. d. 21. Sept. 1800 i Smidstrup, Datter af Gaardmand i Tyvkjær Jens Sørensen S. og Anna Margreta Jensdatter

Det er nok lidt af en tilsnigelse, at betegne ham som landbruger, idet det unge par blot er insiddere hos svigerforældrene på "Haugehuus". Det antydes også, at han er flyttet fra kone og barn. Hvordan han så ellers er forsvundet ud af billedet, så er det i hvertfald så endegyldigt, at Ane får lov til at gifte sig igen. Læs mere om Ane Jensdatter Skousen i afsnittet om familien Skousen.

Else Margrete Pedersdatter Smith, døbt d 10. juni 1798. Else døde året efter, og blev begravet i Smidstrup d 21. marts 1799.

Dødfødt Datter Smith, begravet d 19. marts 1800.

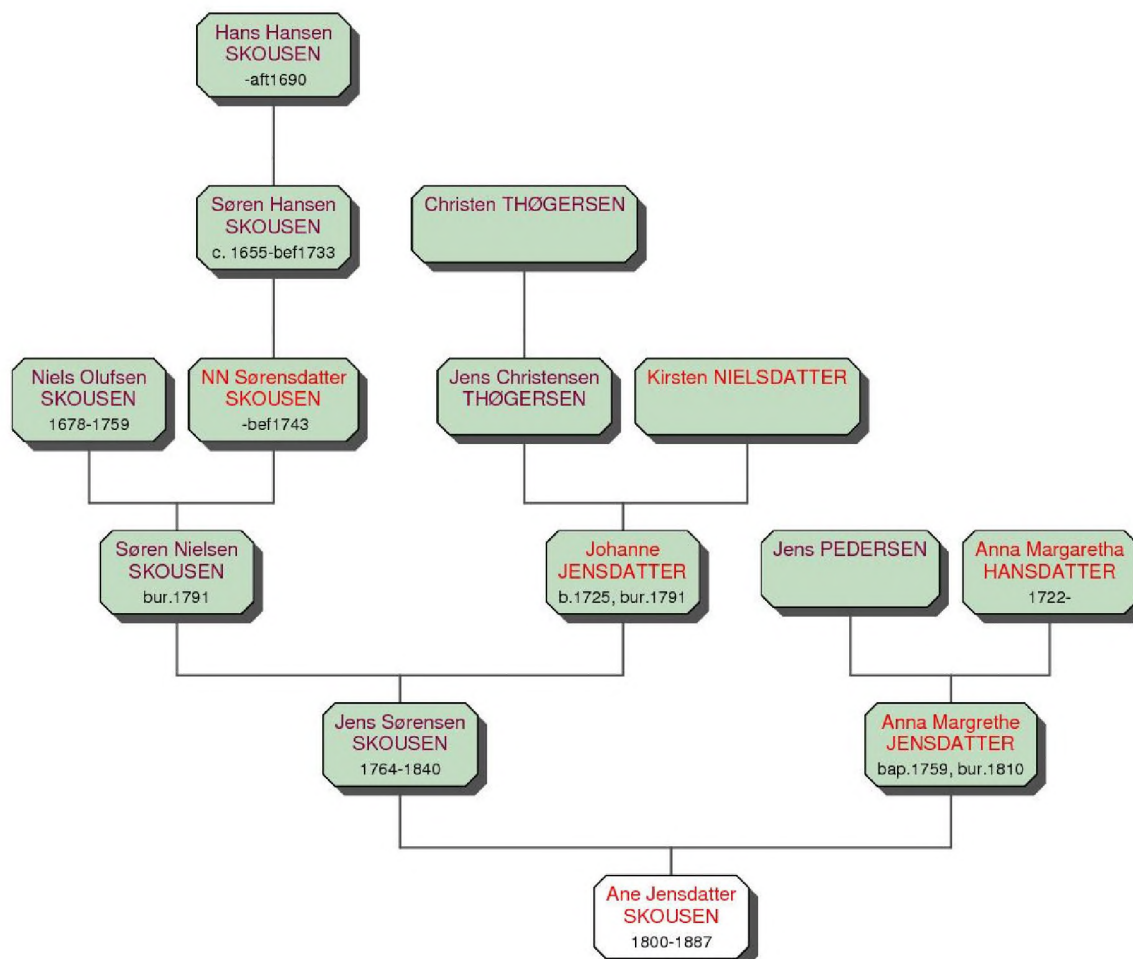
Claus Pedersen Smith, døbt d 7. Juni 1801. Efter faderens død beholdt moderen gården indtil Claus giftede sig d 19. november 1828 med Ane Dorthe Lauersdatter (f. i Ventegodt 1804). 14 dage før brylluppet overtog Claus gården. Ane Dorthe døde i barselsseng i maj 1834, og i november samme år giftede Claus sig med Ane Margrethe Andersdatter (f. i Gauerslund 1806). Claus blev medlem af sognerådet i 1841, og blev senere sogneforstander. Han døde ved et *pludseligt Tilfælde* som 49-årig d 8. december 1850. Også deres ældste søn Peder Klausen Smidt blev medlem af sognerådet, vurderingsmand, sad i bestyrelsen for andelsmejeriet etc. Ligesom hans søn igen Povl Klausen Smidt fortsætter i samme spor.

Else Catrina Smith, døbt d 3. Juni og begravet d 4 juli 1804 (*Gl: 4 uger og 3 dage*).

Catrine Margrette Smith, døbt d 24. august og begravet d 7 september 1806 (*Gl: 8 uger*).

Alt i alt er der kun to af de otte børn som ser ud til at have overlevet til voksenalderen. Og mens det tilsyneladende går rigtig godt for Claus og hans efterkommere, er det altså mere tvivlsomt mht Mortens skæbne.

- Skousen

Figur 40: Ane Jensdatter Skousens stamtræ

Denne gren af familien har rod i Gauerslund. Ligesom i Smidstrup Sogn har jorden i Gauerslund tilhørt Kronen og været administreret af Koldinghus Rytterdistrikt. Gårdene har skullet stille ryttere og soldater til kongens hær, men har til gengæld været fri for hoveri. Selv om det kunne gå hårdt ud over egnen, når der var krig, så var jorden god, og friheden fra hoveri har gjort det attraktivt at søge fæste på gårdene her.

For at afhjælpe pengemanglen i statens financer, blev jordene under Koldinghus sat på auktion i 1765. Betingelserne for at overtage gårdene var ret gode – halvdelen af prisen skulle betales kontant, og resten blev stående som "Kongens Penge", dvs som et prioriteret lån i ejendommen (til 4%), som var uopsigeligt så længe gården var i familiens eje. Overgangen til selveje skete altså lidt tidligere på denne egn end i det meste af det øvrige kongerige, og allerede i 1772 udskiftede man jorden, så de enkelte gårde fik samlet deres jord. Bondefrigørelsen med stavnsbåndets opløsning i 1788 fik derfor ikke den store betydning på egnen omkring Kolding – reformerne var sådan set allerede trådt i kraft i årtierne før.

Niels Olufsen (Skousen) og NN Sørensdatter Skousen

	Niels Olufsen (Skousen)		NN Sørensdatter Skousen	
Født	1678,	Gaurslund Sogn, Vejle Amt	1685 – 1690,	Gaurslund Sogn, Vejle Amt
Viet	ca 1711	Gaurslund Sogn, Vejle Amt		
Børn		Søren Nielsen Skousen (1712-) Else Nielsdatter Skousen (1713-1750) Oluf Nielsen Skousen (1714-1756) Mette Nielsdatter Skousen (1720-1756)		
Død	1759,	Børkop	før 1743,	Børkop
Begravet	16. Dec. 1759,	Gaurslund Sogn, Vejle Amt		
Hverv	Gårdfæster i Gauerslund – halvdelen af ”Børkopgaard”			

Vi er lidt på gyngende grund her – vi har først kirkebøger i Gauerslund fra 1743, og kilderne om gårdenes historie er ikke helt enige, men følgende ser der ud til at være enighed om:

Søren Hansen Skousen fra Sellerup, som siden 1700 har været fæster på ”Børkopgaard” (gård nr 8 i Børkop, Smidstrup Sogn) afstod halvdelen af sit fæste (knap 3 hk) til Niels Olufsen (Olsen) da Niels gifter sig med hans datter. Vi kender ikke navnet på denne datter, men vi kender navnene på 4 af deres børn, om alle bruger Skousen (Skovsen) som efternavn.

Søren Nielsen Skousen, er født omkring 1712 – ham hører vi mere om på næste side.

Else Nielsdatter Skousen er lidt tvivlsom – hun er født omkring 1713, og er nævnt en enkelt gang i 1750, men ellers har jeg ingen spor efter hende.

Oluf Nielsen Skousen. Hvis præsten har regnet rigtig ved hans begravelse, så er han født d 26. maj 1714. Han overtager bedstefaderens fæste på den anden halvdel af ”Børkopgaard” i 1734, og da Oluf i 1746 bliver gift med Kirsten Jørgensdatter fra Brønsted og søster **Mette Nielsdatter Skousen** samtidigt bliver gift med Kirstens broder Hans Jørgensen, så bytter de om, så Oluf og Kirsten overtager hendes fødegård i Brønsted, og Mette og Hans overtager begge halvgårde i Børkop. De har så sikkert fået faderen, Niels Olufsen, på aftægt. Han dør som 81-årig, og bliver begravet i Gauerslund d 16. december 1759.

Mette Nielsdatter Skousen, er født omkring 1720. Hun bliver d 31. oktober 1746 gift med Hans Jørgensen (1712 – 1746) og de overtager som nævnt begge halvgårde i Børkop. Hun dør som 36-årig og bliver begravet i Gaurslund d 8. februar 1756.

Søren Nielsen Skousen og Johanne Jensdatter

	Søren Nielsen Skousen		Johanne Jensdatter	
Født	1712,	Børkop,	1725,	Tiufkær
Døbt		Gaurslund Sogn, Vejle Amt	22. Maj 1725	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Viet	30. Jun. 1740	Smidstrup Sogn, Vejle Amt		
Børn		Mette Sørensdatter Skousen	(1743- 1811)	
		Peder Sørensen Skousen	(1747-1773)	
		Karen Sørensdatter Skousen	(1754-1817)	
		Niels Sørensen Skousen	(1760- 1841)	
		Jens Sørensen Skousen	(1764-1840)	
Død	1791,	Tiufkær	før 1743,	Børkop
Begravet	6. Mar. 1791,	Smidstrup Sogn, Vejle Amt		
Hverv	Gårdmand			

Søren er født i 1712, beregnet ud fra den alder præsten opgiver ved han død. Han er altså Niels Olufsen og frues ældste barn, hvilket passer fint med, at han er opkaldt efter morfaderen, som jo netop har delt sin gård med dem. Men det er ikke ham, der overtager den fædrende gård. Den 30. juni 1740 gifter han sig med den kun 15-årige Johanne Jensdatter og overtager fæstet på gård nr 16 i Tiufkær⁴⁶, Smidstrup Sogn, efter hendes far **Jens Christensen Thøgersen**. Bedstefaderen, **Christen Thøgersen**, var fæster på gården ved matrikuleringen i 1688, hvor gårdens jord blev ansat til 3-4-1-2 hk.

Søren køber gården (som senere kom til at hedde "Mariesminde" – Tiufkærvej 110) til selveje på auktionen på Koldinghus for 428 rdl 72 sk. og får skøde på gården d 17. november 1767. Han sælger den igen i 1776 til sin svigersøn, Laurs Pedersen – gift med Karen. Laurs tager efternavnet Skousen, og omkring 1784 køber han også nabogården (gård nr 15, nu "Kristinelund"). Søren og Johanne er på aftægt hos parret, og dør med mindre end en måneds mellemrum i 1791. Søren Skousen bliver begravet i Smidstrup d 6. marts (79 år gammel), og Johanne d 10. april (66 år gammel).

Familie

Johanne Jensdatter, døbt d 22. maj 1725 i Smidstrup (hvor vi har kirkebøger helt tilbage fra 1704):

1725 Maj

d: 22 blev Jens Tøgersens barn Johanne af Tifkier døbt

Johanne er datter af **Jens Christensen Thøgersen** og **Kirsten Nielsdatter**, som er fæstere på den gård i Tiufkær, som i matriklen af 1688 hedder gård nr 16. Jens var søn af **Christen Thøgersen**, som i 1688 var ene fæster af gården (5 år før havde der været to).

Mette Sørensdatter Skousen, døbt i Smidstrup d 13. januar 1743. Hun bliver d 30. september 1762 gift med den 15 år ældre Peder Nielsen Thøgersen (f. 1727) fra gård nr 17. Hvorfor Peder har fået tilnavnet Thøgersen vides ikke, men både Peders far Niels Sørensen og farfaderen Søren Pedersen har været fæstere på denne gård, som i 1688 havde 4-1-0-1 hk. Peder havde været gift tidligere, men konen døde i maj 1762 i barsels-seng efter en tvillingefødsel. Peder og Mette overtager gården i 1760-erne, og køber den til selveje i 1768. De køber mere jord til i 1780-erne. Lidt før århundredeskiftet sælger de gården og flytter til et mindre hus, hvor Peder dør i april 1802. Mette gifter sig igen d 29. juni 1802 med Mads Hansen Roed, som har overtaget gård nr 16, som Laurs Pedersen Skousen har frasolgt. Mette dør som 68-årig, og bliver begravet i Smidstrup d 30. juli 1811.

⁴⁶ Til bynavnet *Tiufkær* knytter der sig et sagn, som fortæller at kong Hans, der flere gange opholdt sig på egnen (omkr. 15900) både som kronprins og som konge, under en jagt ved Tiufkær tabte en handske, som var god og temmelig dyr. Derfor blev der ledt intenst efter den, men man fandt den ikke. Kongen skulle derfor have spurgt, hvad landsbyen hed, og da man svarede: "Fredskær", (som den dengang skulle have været kaldt), havde kong Hans svaret, at når hans handske sådn skulle forsvinde, skulle man hellere kalde byen Tyvkær.

Peder Sørensen Skousen, døbt d 2. juli 1747. Han dør allerede som 26-årig og bliver begravet i juli 1773 (mus eller fugt har spist datoen).

Karen Sørensdatter Skousen, døbt d 18. november 1754. Hun bliver trolovet med Laurs Pedersen fra Aagaard i Øster Starup Sogn d 25. oktober 1776 og gift d 28. juni 1777. Som nævnt overtager de hendes fædrende gård, køber nabogården, og sælger senere den første gård. De har forældrene på aftægt i mange år. Karen bliver enke i 1804 og dør som 62-årig i 1817. Hun bliver begravet i Smidstrup d 1. august 1817.

Niels Sørensen Skousen, døbt d 17. august 1760. Han flytter til Vamdrup i Ribe Amt (ca 30 km syd for Smidstrup) på samme tid, som han gifter sig med Mette Marie Andersdatter. De havde først en gård i Øster Vamdrup By, men flyttede den ud på Vamdrup Vestemark. Den nye gård, som de kaldte "Schouberggaard" (Skovbjerggård) hedder i dag "Teglgaarden". Mette Marie døde som 57-årig, og blev begravet d 12. januar 1825. Niels gik på aftægt 1828, døde som 80-årig og blev begravet d 29. marts 1841.

Jens Sørensen Skousen, døbt d 26. december 1764 i Smidstrup. Ham hører vi mere om på næste side.

Der har muligvis også været en lillesøster **Else Sørensdatter Skousen**, men det har jeg ikke kunnet finde bekræftelse på.

Jens Sørensen Skousen og Anna Margrethe Jensdatter

Jens Sørensen Skousen			Anna Margrethe Jensdatter	
Født	1764,	Tiufkjær,	1759,	Fredsted
Døbt	26. Dec. 1764	Smidstrup Sogn, Vejle Amt	16. Aug. 1759	Øster Starup, Vejle Amt
Viet	16. Jun. 1787	Smidstrup Sogn, Vejle Amt		
Børn		Peder Jensen Skousen (1788- 1788)		
		Kirstine Jensdatter Skousen (1790-1799)		
		Søren Jensen Schousen (1789-1834)		
		Jens Jensen Skousen (1792-1877)		
		Johanne Jensdatter Skousen (1797-1848)		
		Ane Jensdatter Skousen (1800-1887)		
Død			1810,	Tiufkjær
Begravet			5. Jun. 1810,	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Maren Pedersdatter				
Født			1776	Fløjstrup
Døbt			5. Nov. 1776	Vindelev Sogn, Vejle AMt
Viet	20. Okt. 1810	Smidstrup Sogn, Vejle Amt		
Død	23. Dec. 1840,	Tiufkær	9. Sep. 1846	Tiufkjær
Begravet	2. Jan. 1841,	Smidstrup Sogn, Vejle Amt	14. Sep. 1846	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Hverv	Gårdmand			

Jens gifter sig d 16. juni 1787 med **Jens Pedersen Skrædders** (f. 1733) datter Anna Margrethe. Jens Pedersen var en geskæftig mand. Oprindeligt havde han et lille sted i landsbyen Tiufkjær, men udover sit virke som skrædder, begyndte han at samle jord nord for landsbyen, og byggede der et hus, som han kaldte "Haugehuus" (i dag "Havehus"), og som han fik kongeligt skøde på i efteråret 1768. Han købte flere mindre stykker i årene efter (bla "Tiufkjær Kroge", som bestod af buske, krat og lidt engbund, samt en lod i Velling Storskov). Ved vurderingen til brandforsikringen i 1784 er der et 11 fag stuehus og stald mod nord, lavet af brændte og rå sten, samt 8 fag lade mod vest med klinede vægge. Det hele med egebindingsværk og stråtag, vurderet til 150 rdl. Af jord var der i 1785 knap 3 hk, som også vurderedes til 150 rdl. Jord og bygninger blev i 1785 brugt som pant for et lån på 200 rdl.

Jens Pedersen sælger hus og jord til Jens og Anna Margrethe et par uger efter deres bryllup (d 10. juli 1787) – ialt opregnes der i skødet 11 jordstykker som tilsammen udgør godt 1-1-0-0 hk og for det betaler de 260 rdl, aftægt til svigerforældrene samt forrentning af de kongelige penge. Hvor længe de har aftægtsfolkene, Jens Pedersen Skrædder og hans kone **Anna Margrethe Hansdatter**, boende ved jeg ikke, men ved folketællingen i 1801 er Jens Pedersen blevet enkemand.

Anne Margrethe dør i 1810:

1810: Junij

D: 5de begravet Jens Sørensen Schousens Kone Margretha JensDatter af Hauhuus ved Tiufkier gammel 51 Aar og 4 Maaneder

og Jens gifter sig igen d 20. oktober samme år med Maren Pedersdatter fra Fløjstrup i Vindelev Sogn. Så vidt jeg ved fik de ikke børn.

Jens' yngste datter Ane og hendes anden mand Niels Pedersen overtog "Haughuus" i løbet af 1830-erne og fik Jens og Maren på aftægt. Jens Søren Skousen dør i Tiufkjær som 76-årig lige før jul i 1843 og bliver begravet i Smidstrup d 2. januar 1841. Maren Pedersdatter bliver begravet d 14. september 1846:

Aftægtskone og Enke efter forhen afdøde Gaardmand Jens Skousen af Haugehuus ved Tiufkier. Hun død i 1ste Ægteskab og var barnefødt i Fløistrup, Windelev Sogn.

Figur 41: På det gamle matrikelkort fra 1822 har man skrevet Jens Skousens matrikel ind.

Familie

Peder Jensen Skousen bliver hjemmedøbt og senere læst over i kirken d 13. januar 1788, men han dør og bliver begravet allerede d 9. marts.

Kirstine Jensdatter Skousen bliver døbt nytårsdag 1790. Hun bliver kun $8\frac{3}{4}$ Aar og bliver begravet d 25. august 1799.1799)

Søren Jensen Schousen bliver døbt d 29. marts 1789. Han skriver sit efternavn med *ch*. Han bliver gift med Maren Andersdatter (f. ca 1797) og de driver sammen en gård i landsbyen Ildved i Hvejsel Sogn. Søren dør d 14 jnuar 1834.

Jens Jensen Skousen, døbt d 29. april 1792. Han gifter sig d 3. oktober 1818 med den 20 år ældre enke Karen Jensdatter Buch fra gården "Frifelt". "Frifelt" var oprindeligt en lille enlig beliggende gård i Haastrup Mark, Smidstrup Sogn. Hvordan Karens tilknytning til gården har været, ved jeg ikke, men Jens køber i hvertfald "Frifelt", vistnok allerede i 1816. Efter Karens død i 1833 gifter Jens sig igen med Ane Poulsdatter (f. 1788) fra Sønder Vilstrup. De solgte gården i 1850 til Mads Christensen, men blev boende nogle år som aftægtsfolk. Ved folketællingen i 1860 er de flyttet til et sted på Højen Mark i Højen Sogn, hvor Jens dør som 85-årig enkemand d 12. november 1877.

Johanne Jensdatter Schousen, døbt d 19. februar 1796 i Smidstrup. Hun bliver d 24. maj 1823 gift med Niels Hansen Karbel (Kabel). Han var tømrer, og de slår sig først ned i Højrup, Herslev Sogn, men i 1841 bliver han forstander for fattighuset i Gamst, Andst Sogn - eller *arbeidshuuset* som det blev kaldt. Det var faktisk det første fattighus, som blev oprettet i Kongeriget⁴⁷:

Inspirationen til at bygge fattiggårde kom fra hertugdømmerne, hvor der fra begyndelsen af 1800-tallet blev opført adskillige fattig- og arbejdsanstalter. Ideen bredte sig op i Jylland, og de to sønderjyske sogne Andst og Gjesten ved Vejen byggede i 1841 en fælles fattiggård, som var en efterligning af den arbejdsanstalt, som i 1825 var opført i Døstrup, som ligger mellem Ribe og Tønder.

Omkring 1850 skete der i Danmark en nyorientering af den sociale forsorg. Man ønskede at effektivisere fattigplejen og samle de fattige i institutioner, bl.a. for at opnå stordriftsfordele. Der gik en bølge af anlægsfeber gennem sognene, og det fik antallet af fattiggårde til at eksplodere, og fra 1860 voksede antallet af fattiggårde til over hundrede, og i 1879 var det kommet op på 270. Omkring 1885 kulminerede tallet til mellem 350 og 375. De fleste fattiggårde fandtes på Lolland-Falster, i Sønderjylland og på Fyn. På Fyn blev den første fattiggård oprettet i Ringe i 1863/64.

Johanne dør som 51-årig d. 23. januar 1848, og Niels gifter sig igen d 7. juni samme år, men dør året efter d 26. april 1849. De får i hvert fald 6 børn. En af sønnerne, Jens Nielsen Skousen, som en overgang var i pleje hos onkel Jens Jensen Skousen på "Frifelt" bliver mormon, og rejser til Amerika. Her er han gift med 2 danskfødte koner, og får ca 17 børn.

Ane Jensdatter Skousen, døbt d 21. september 1800. Hun bliver d 6. november 1824 gift med Morten Pedersen Smidt (se mere om ham på side 82), og 2 måneder efter føder hun en datter, Maren Margrethe. Mere om Ane og hendes ægtemænd på næste side.

⁴⁷ <http://www.striib.dk/tekster-3/fealleshaab.htm> og <http://andst.info/?p=893>

Ane Jensdatter Skousen

Født	1800		Haugehuus
Døbt	21. Sep. 1800		Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Viet	6. Nov. 1824	Morten Pedersen Smidt (1796 – ?)	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Børn		Maren Margrethe Mortensdatter Smidt (1825 -)	
Viet	2. Nov 1832	Niels Pedersen (1801 – 1845)	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Børn		Jens Skousen Nielsen (1834 -) Peder Nielsen (1837 – 1837) Peder Nielsen (1838 – 1917) Ane Marie Nielsen (1841 -1888)	
Viet	11. Okt. 1845	Jens Madsen Møller (1816 -)	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Børn			
Begravet	23. Okt. 1887 29. Okt. 1887		Haugehuus, Tiufkjær Mark Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Hverv	Gårdmandskone på Haugehuus		

Som allerede nævnt bliver Ane gravid og gift med Morten Pedersen Smidt i 1824. Morten forsvinder så ud af billedet igen uden at efterlade sig andet spor end den datter, som senere bliver smedens mor. Den 2. november 1832 bliver *Enken Ane Jensdatter Schousen 33 Aar fra Tiufkjer* så viet til *Ungkarl Niels Pedersen 32 Aar fra Gaverslund*. Forloverne var Niels' bror *Gaardmand Jens Pedersen fra Gaverslund* og Anes far *Jens Schousen fra Tiufkjer*. Ane og Niels overtager "Haugehuus" og får hendes forældre på aftægt. Ved matriklen i 1844 får gården matrikel nr. 21 og ansættes til 2-5-3-1 hk.

Niels Pedersen dør d 25. juni 1845, og Ane gifter sig så d 11. oktober samme år med den 16 år yngre Jens Madsen Møller fra Skærup. Der var i mellemtiden købt flere jordstykker til i Tiufkær og en stump i Velling, så nu var gården på godt 3½ hk.

Omkring 1870 overtager Anes yngste datter Ane Marie og hendes mand Niels Hansen Pedersen Lomholt gården og får Ane og Jens på aftægt. Det bliver en lang aftægtsperiode, for Ane dør først som 87-årig d 23. oktober 1887 og Jens et par år efter.

Familie

Den første ægtemands slægt er behandlet i kapitlet om slægten Smidt fra side 77.

Niels Pedersen, født d 9. januar 1801 og døbt i Gaverslund Kirke d 22. februar. Hans forældre Peder Olesen (1764 – 1835) og Anne Nielsdatter (1767 – 1831) havde en gård i Gaverslund og fik der 10 børn, hvoraf kun fire nåede voksenalderen.

Jens Madsen Møller, født d 2. november 1816 i Skærup Sogn. Hans far, Mads Jensen Møller, var selvejer gårdmand i Svinholt, Skærup Sogn. Jens og Ane fik vist ikke børn sammen.

Maren Margrethe Mortensdatter Smidt, født d 8. januar 1825. Hun bliver gift med Christen Knudsen Ladegaard, og dem kan man læse mere om på side 75.

Jens Skousen Nielsen, født d 2. januar 1834. Han bor stadig på gården sammen med sine søskende Peder og Ane Marie ved folketællingen 1860:

Huusfaders Stedbørn. som tjene ham

Jeg ved ikke hvad der bliver af ham herefter.

Peder Nielsen, født d 25. februar 1837, og hjemmedøbt 3 dage senere:

Døde inden det kom i Kirke

Peder Nielsen, født d 21. april 1838, og gift med en lokal jævnaldrende pige, Ane Johanne Pedersen (1839 – 1906). De flytter til Horsted i nabosognet Højen, hvor de driver en gård. Her bruger de efternavnet Skousen. Peder dør her som enke- og aftægtsmand d 22. januar 1917.

Ane Marie Nielsen, født d 11. september 1841. Hun bliver d 7. maj 1870 gift med Niels Hansen Petersen Lomholdt, som var søn af gårdejer og sognefoged Peder Olsen Lomholdt fra "Højen Storgaard" i Højen Sogn. De har måske lært hinanden at kende gennem storebror Peder, som jo netop er flyttet til Højen – han er i hvertfald en af forloverne. De overtager "Haugehuus" og får de gamle på aftægt. Ane Marie dør af tuberkulose som 46-årig d 8. marts 1888, og Peder overlader gården til en af deres sønner da han gifter sig igen. Nu er "Haugehuus" oppe på godt 50 tønder land jord.

Maren Margrethe Mortensdatter Smidt

Født	1825		Haugehuus
Døbt	8. Jan. 1825		Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Viet	26. Mar. 1852	Christen Knudsen Ladegaard (1821 – 1879)	Smidstrup Sogn, Vejle Amt
Børn		Maren Christensen (1853-) Jens Skousen Christensen (1856-) Jens Madsen Christensen (1858-1858) <u>Jens Madsen Christensen</u> (1859-1944) Ane Johanne Christensen (1862-) Ane Johanne Christensen (1865-) Ane Cathrine Christensen (1868-)	
Viet	1. Nov 1879	Christian Nielsen Holbeck (1826 – 1908)	Viuf Sogn, Vejle Amt
Børn		-	
Begravet	?		

Maren Margrethe bliver født og hjemmedøbt d 8. januar 1852, to måneder efter forældrenes bryllup. Ved dåben d 27. marts betegnes faderen som *insidder* – dvs Morten Pedersen Smith og Ane Jensdatter Skousen bor hos hendes forældre på ”Haugehuus”. Morten forsvinder som sagt ud af billedet, og Ane gifter sig igen i 1832. Ved folketællingen i 1834 er Maren Magrethe plejebarn hos onklen Jens Jensen Skousen på ”Frifelt” i Hastrup, men i 1840 er hun hjemme på ”Haugehuus” igen. I 1845 er hun tjenestepige på en gård i Starup, og i 1850 er hun igen hjemme på ”Haugehus”, hvor moderen nu er gift med sin tredje mand, Jens Madsen Møller.

I marts 1852 bliver hun så gift med Christen Knudsen Ladegaard, og det ægteskab er allerede behandlet på side 75. Efter Christens død d 30. marts 1879, bliver hun d 1. november samme år gift med enkemand og husmand Christian Nielsen Holbeck. Han er 53 år og hun 54, og de havde begge to et husmandssted i Blåkærskov i Viuf Sogn. Om de slog de to gårde sammen, eller solgte det ene, ved jeg ikke, men de boede i hvertfald på et husmandssted i Blåkærskov indtil Christian døde som 82-årig d 19. juni 1908. De havde ingen børn, men et par plejebørn. Hvad der herefter skete med Maren Margrethe har jeg ikke kunnet finde ud af.

Det kunne være interessant at vide hvor tilnavnet Holbeck kommer fra. Christians far, Niels Christiansen Holbeck (f. 1794) var gaardmand i Fredsted, Øster Starup Sogn, og kigger man på folketællingerne, så har han heddet: 1834: *Niels Christiansen*, 1840: *Niels Christian Holbeck*, 1850: *Niels Christian Holbæk*, 1860: *Niels Christian Hulbeck*. I kirkebogen ved Christians dåb står der *Niels Christensen Holbeck*. Men længere kan jeg ikke spore det tilbage. Om Christian ved jeg også kun lidt. Han boede hjemme og var ugift i hvert fald indtil 1860 (i 1850 var han *indkaldt til krigstjeneste*). Han var enkemand, da han blev gift med Maren Margrethe, men hvem han var gift med ved jeg heller ikke.

Hans stedbarn, smeden Jens Madsen Christensen, har valgt at opkalde et af sine børn efter ham, så et eller andet har der været ved ham.

Kilder

Bøger og tekster

Eeg, Bjarne H. *Slægterne fra Gauerslund sogn i Holmans Herred*. 1990.

Christensen, H.K.. *Øster Horne Herred*. P. Haase & Søn, 1944.

Elvius, Sofus og Hiort-Lorenzen, Hans Rudolf *Danske Patriciske Slægter: Første Samling*. (1891)

Hansen Tranbjerg, Georg *Bondens Kår i Fortid og Nutid*. En fortællingen nedskrevet i 3 kladde hæfter, publiceret på nettet af Årre Lokalhistorisk Arkiv: <http://aarrelokalhistorie.dk/historier-og-fortaellinger-fra-aarre/bondens-kar-i-fortid-og-nutid/> Hovmand, Hanne og Mikkelsen, Preben *Gauerslund: Spredte træk af sognets historie*. Børkop Lokalhistoriske Arkiv, 1990.

Kristensen, H.K. *Nørre Horne Herred*. Egvad Egnshistoriske Samling, 1975.

Lokalhistorisk Forening for Årre Sogn (udgiver), *Årre Sogn: af et lokalsamfunds historie* (Lokalhistorisk Forening for Årre Sogn, 1983)

Mikkelsen, Perben (med hjælp fra mange andre) *Smidstrup: Spredte træk af sognets historie*. Børkop Lokalhistoriske Arkiv, 1997.

Møller Bargisen, Karl *Claus og hans sønner i Agersnap*. Ølgod Museum, Årg 31 p 32-29 (1997).

Olesen, Tage *Ølgod sogns gård- og slægtshistorie*. Ølgod Museum, 1988.

Sørup, Anders. *Christensen 2015-03-18.pdf: Fra CD*. 2015

Opslagsværker

Danmarks Kirker Nationalmuseet, (<http://danmarkskirker.natmus.dk/>)

Folketællinger

Kirkebøger

Nygaards Sedler

Trap